РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

ЛезгиГазет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

1920–йисалай акъатзава | N 23 (10668) хемис 4–июнь, 2015–йис | WWW.LEZGIGAZET.RU

Милли сиясат

4-июндиз Дуствилин кІвале РД-дин милли политикадин рекьяй министерстводин коллегиядин гегьенш заседание кьиле фена.

Коллегиядин заседанида РД-дин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиева, РД-дин Общественный палатадин председателдин заместитель Алюсет Азизханова, РАН-дин ДНЦ-дин этнополитический ахтармишунар ийидай региональный центрадин директор Низами Къазиева, Махачкъала шегьердин администрациядин кьилин заместитель Сергей Цветкова ва масабуру иштиракна.

Анал Дагъустан Республикада 2025-йисалди Россиядин Федерациядин государстводин милли сиясатдин стратегия уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай гьалдикай милли политикадин рекьяй министр Татьяна Гамалея доклад авуна. Министрдин сад лагьай заместитель Зикрула Ильясова муниципальный районра ва шегьерра республикадин "Хванахвавал" проект уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай гьалдикай малумат гана.

Анатолий Къарибовваз "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" орден ганва

Мубаракрай!

2-июндиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Анатолий Къарибовав адаз гзаф йисара бегьерлудаказ кІвалахунай ганвай "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" орден вахкана, хабар гузва РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди.

Анатолий Шамсутдинович КЪАРИБОВ 1955-йисан 2-июндиз Махачкъалада дидедиз хьана. Ада Дагъустандин государстводин университетдин къецепатан чІаларин факультет акьалтІарна. Бхилайдин металлургический заводда (Бхилай шегьер, Индиядин Республика) ингилис чІалан таржумачи яз кІвалахиз башламишна. Жуьреба-жуьре йисара ам Дагъустандин демократвилин фикиррал алай жегьилрин Союздин кьиле хьана, адакай жегьилрин крарин ва туризмдин рекьяй РД-дин Гьукуматдин комитетдин председателдин заместитель хьана, ада РД-дин Гьукуматдин Председателдин Секретариатдин руководителдин везифаяр тамамарна. Яргъал йисара ам культурадин ва туризмдин рекьяй регьбервал гудай къуллугърал хьана.

2013-йисалай Анатолий Къарибов РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель я. Адан везифадик гуманитарный месэлаяр, оборазованидиз, илимдиз, спортдиз, жегьилриз, туризмдиз, информационный политикадиз талукь месэлаяр кьилиз акъудунал гуьзчивал авун кутунва. Адаз "Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник" лагьай гьуьрметдин тІвар ганва.

Рамазан Абдулатипова Анатолий Къарибов хушвилелди тебрикна, адан пешекарвилин, инсанвилин ерияр къейдна, ада Дагъустан яшайишдин, экономикадин рекьяй вилик финик еке пай кутазвайдакайни лагьана.

"Анатолий Шамсутдиновичахъ галаз чун комосмолдин девиррилай таниш я. Гьавиляй завай ам неинки савадлу пешекар, идара ийидай хъсан къуллугъчи, гьакІ масадан дердидикай хабар кьадай, гьейратлу кас тирдини къейд ийиз жеда. Ам гьиле кьазвай гьар са месэладив жавадарвал вини дережада аннамишуналди эгечІзава, ида ерилу нетижани арадал гьизва. Лугьуда хьи, бажарагълу кас вири жигьетрай бажарагълуди жеда. И келимаяр Анатолий Къарибовазни талукьариз жеда. Адаз ингилис чІал лап хъсандиз чида, ада ВЛКСМ-дин Дагъустандин обкомдин сад лагьай секретарь яз кІвалахна, чи республикада культура ва туризм вилик тухуник еке пай кутуна. Хиве авай везифайрив рикІ гваз эгечІзавачиртІа, кІвалахда лап виниз тир нетижаяр къазанмишиз чалишмиш хьаначиртІа, адавай и дережайрив агакьариз жедайди тушир.

Заз Квехъ, играми Анатолий Шамсутдинович, мягькем сагъламвал, кІвалахда агалкьунар, уьмуьрдин яргъал йисар хьун, Квез кьисметди чин гун кІанзава. Зун инанмиш тирвал, Куь виниз тир пешекарвили, чирвилери ва тежрибади регионди, Дагъустандин вири халкьдин абадвилин кардиз гележегдани къуллугъда!", - лагьана Рамазан Абдулатипова.

Къуллугъдал тайинарнава

РФ-дин Генпрокурордин 19-майдин буйругъдалди Кьиблепатан транспортдин прокуратурадин Махачкъаладин транспортдин прокурорвиле юстициядин советник **МЕДЕЕВ Меде Рафидинович** тайинарнава.

Ери-бине Сулейман-Стальский райондай тир Меде Медеев 1979-йисуз дидедиз хьана. 2000-йисуз ада Даггосуниверситетдин юридический факультет акьалтІарна. Гьа йисалай прокуратурадин къурулушда кІвалахзавай адакай Дербент райондин прокурордин куьмекчи, и райондин прокурор, РД-дин прокуратурадин отделдин прокурор, Махачкъаладин транспортдин прокурордин заместитель, Кьиблепатан транспортдин прокуратурадин Махачкъаладин транспортдин прокурордин заместитель хьана. Алатай йисан ноябрдин вацралай ада Махачкъаладин транспортдин прокурорвилин везифаяр тамамарзавай.

Къуллугъдин везифаяр гьакъисагъвилелди тамамарунай ам са шумудра гьуьрметдин грамотайризни маса наградайриз, 2010-йисуз "Закондиз вафалувиляй" III дережадин тафаватлувилин лишандиз лайихлу хьана.

Чаз Меде Рафидиновичахъ вич тестикьарнавай къуллугъдал еке агалкьунар хьун ва ам мадни еке дережайрив агакьун кІанзава.

ХАБАРАР

Кеферпатан меркездин миллетрин кІвале дагъустанви жегьил художникар Саида Мусаевадин ва Айсият Закороевадин выставка тешкилнавай. Абур живописдай, скульптурадай ва архитектурадай Санкт-Петербургдин госакадеминститутдин студентар я.

▶ 21

СПОРТ

2014-2015-йисарин сезондин ФНЛ-дин лигадин нетижайрай "Анжи" Премьер-лигадиз акъатна. 34-турда Кьиблепатан Сахалиндин "Сахалин" клуб 3:0 гьисабдалди тур Махачкъаладин клуб къведай йисуз Россиядин футболдин элитадин командайрин арада аваз къугъвада.

▶ 22

Дагъустан Республикадин Госсоветдин Гьуьрметлу Председатель Мегьамедали Мегьамедован 85 йисаз талукь яз

Указдал къул чIугунва

Рамазан АБДУЛАТИПОВ,
Дагъустан Республикадин Кьил

Государстводин экономический дибар, адан идеологиядин дибар дегиш жез башламишай чIавуз республикадиз регьбервал гузваз хьайи ксар руководителар яз цIуд йисаралди тербияламишнавайбур ва бес кьадар нетижалудаказ кIвалахзавайбур тир.

1950-йисарилай башламишна къуллугьрин гурарин кIарарай галай-галайвал хкаж хьайи Мегьамедали Мегьамедович лап бегьерлудаказ кIвалахзавай руководитель тир. Абдуразакь Мирзебегов яргьал йисара заводдин директор тир, гуьгъуьнлай адакай Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель хьана. Муху Алиева Дагъустандин компартиядин сад лагьай секретарвиле кIвалахна, ам машгьур ва савадлу кас тир. Абур гьукумдин кьилиз 90-йисарин эвелра акъатна. А чIавуз цIийи обществодин, идара авунин цIийи системадин истемишунрин барадай властдин кьилиз къвез гьазур гьич са касни авачир.

Дагъустандиз гьамиша бес кьадар еке дережадин консервативныйвал хас хьайиди я. Им, са патахъай, пис кар я, вучиз лагьайтIа цIийи хъувунин гьерекатар энгел жезвай; муькуь патахъай лагьайтIа, им лап хъсан кар тир, вучиз лагьайтIа, ида власть ва общество и ва я маса дережада мягькемди яз хуьзвай. Гьелбетда, а чIавуз девирди жуьребажуьре ксар, милли гьерекатрин регьберар лугьудайбур майдандиз акъудзавай. Абуруни миллетчивилиз, сепаратизмдиз рехъ ачухзавай. Ибур хейлин дережада чпин гьиссерин таъсирдик квай ксар тир. Абурухъ я дуьзгуьн программа, я дуьзгуьндаказ хкянавай рехъ, я политикадин жигьетдай тежриба авачир. Эгер ахьтин ксар гьукумдин кьилиз атанайтIа, чи къуншияр, стхаяр тир чеченвийрин кьилел атай хьтин кар чи кьилелни къведай... А чIавуз за абурухъ галаз гьуьжетарни авурди я. Гьатта Москвадани са бязи деятелри Жохар Дудаеван регьбервилик квез Чечняда кьиле фейи милли демократвилин революция лугьудайдан тереф хвенай. Гьа ихьтин гьерекат Кабардино-Балкариядани арадал атанай. Зун махсус дестедин руководитель яз Кабардино-Балкариядиз фенай. Иниз Бурбулис ва Хасбулатовни атанай. Кабардино-Балкариядиз агакьай чIавуз заз Ленинан памятник алай чкадал цIаяр кузвайди акуна. Республикадин гьукумат ва парламент отставкадиз ракъурнавай. За и милли гьерекатрин векилрихъ галаз 6-7 сятда кьван рахунар кьиле тухвана, абуру кьилди-кьилди Балкариядин Республика ва Кабардинрин Республика тешкилун истемишзавай. За абуруз жаваб яз икI лагьана: "Вучиз кьве республика? АкI хьайила, пуд лагьайдини - Урусрин Республикани - тешкилун лазим я. За абуруз хълагьана: "Башуьсте, за куь тереф тамамвилелди хуьзва. Ингье квез картани, анал кьилдин республикайрин сергьятар тайинара, ахпа къулар кIватIна ша. Амма ша чна сифтедай парламент, гьукумат кардик кухтан, президентдин сечкийрин гьакъиндай закон кьабулин". Ихьтин рахунар кьиле фейивиляй Кабардино-Балкарияда, вири республикайрин арада сифтеди яз, Президент хкядай сечкияр кьиле тухвана. Республикдаин кьиле Коков - регионди гужлу руководителрикай сад - акъвазна.

Лагьана кIанда хьи, а девирда Кавказди лап гужлу руководителар майдандиз акъудзавай. Ингье абур: Хубиев - Карачаево Черкесияда, Галазов - Кеферпатан Осетияда (ахпа Дзасохов), Завгаев - Чечняда, ам гужлу диб авай кас тир Мегьамедов - Дагъустанда. Ам а девирдин лап гьуьндуьр дережадин руководителрикай сад хьайидал шак алач. Дагъустанда лап муракаб гьалар арадал атанвай: къуншидал алай Чечняда дяве кьиле физвай, экономика гьакъикъатда виликдик физвачир, республика элкъвена гьалкъада гьатнавай. Мегьамедали Мегьамедовича кIвалах тухунин нетижада Чечнядилай элячIна ракьун рехъ тухуз, Дагъустандиз шегьре рехъни тухуз ва тайин тир дережада Дагъустан экономикадин жигьетдай гьатнавай гьалкъадикай азад ийиз алакьна. Гьа чIавуз "революциядин" бунт лугьудайдини арадал атана. Гьа вахтунда Гьукуматдин КIвал кьунай. Ихьтин шартIарани Мегьамедали Мегьамедовича викIегьвал ва камаллувал къалурна.

1999-йисан августдиз международный террористри Дагъустандал гьужум авур чIавузни ада гьа ихьтин ерияр къалурнай. Гьелбетда, а чIавуз Россиядин Федерациядин Гьукуматдин Председатель яз хьайи Владимир Владимирович Путинани еке куьмек гана. Ам дагъустанвийрихъ галаз шерик хьана ва гьакъикъатда ам сад авунвай вири яракьлу къуватрин - гьам ополченцийрин, гьам Россиядин армийрин - командующий тир.

Советрин Союз чкIайдалай гуьгъуьниз сифте яз Дагъустандин дагълара Россиядиз тарихда хас яз хьайи ери - халкьдинни армиядин садвал - ачух хьайидакай ва ида чун еке завалдикай къутармишайдакай за мукьвал-мукьвал лугьузвайди я. Са тIимил вахтар идалай вилик чна Дагъустандиз 1999-йисуз сухулмиш хьайи яракьлу бандаяр кукIварайдалай инихъ 15 йис тамам хьун къейдна. 120 кас ополченцийриз ВикIегьвилин орден гана. Чи хейлин аскеррикай ва генералрикай Россиядин Игитар хьана, амма абурун арада главнокомандующий авачир. Чна и кар туькIуьр хъувун кьетIна ва махсус Указдалди Владимир Владимирович Путиназ "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" орден гана. Гьа идалди чаз виридалайни четин макъамра Дагъустандихъ галаз, Дагъустандин руководстводихъ галаз санал хьунай адаз сагьрай лугьуз кIан хьана. Аданни Мегьамедали Мегьамедовичан арада лап хуш алакъаяр тайин хьана. Абуру саналди тир кIвалах пайгардик кутуна.

Россиядин Федерациядик квез вичин садвал, вичин лайихлу чка хуьз хьуналди, Дагъустандин бахтуни хейлин жигьетрай гьана. Гьа са вахтунда а чIавуз чун Россияда арадал атанвай кризисдин - экономикадин ва руьгьдин кризисдин виридалайни нагьакьан вариантрин таъсирдик акатунин хаталувал авай. Къе за Дагъустандин муфтийдин эвер гун кIел хъувуна. Ада къейдзава: "Диндихъ инанмишвал авунин барадай азадвал гун патал вири крар авуна". Дугъриданни, советрин властдин яргьал йисар алатайдалай гуьгъуьниз хейлинбуру капI-тIеат ийизва лугьуз чна шадвалзавай. Амма гуьгъуьнлай малум хьайивал, мусурманрин уьммет руьгьдинни ахлакьдин жигьетдай мягькемарунин барадай чна хейлин крар фикирдай акъуднавайди ашкара хьана. Гьелбетда, чун гьа кризисрин татугайвилерал къени расалмиш жезва. А вахтунда промышленный производство 75 процентдин кьван агъуз аватдай чкадал атана. Хуьруьн майишатдин производствони тахминан гьахьтин гьалда авай, халкьдин майишатдин хейлин хилер тергнавай.

Гьайиф хьи, Путина кьиле тухузваз хьайи реформаяр Дагъустандив вахтунда агакьнач. Дагъустан гьамиша геж жезвайдан патахъай вичин вахтунда Расул Гьамзатовани кхьенай. Амма, аквар гьаларай, идахъ вичин тайин себебарни авай, вучиз лагьайтIа государстводин вилик акъвазнавай агъзурралди хци месэлайри, финансрин кьумек галачиз, пайгар экономика авачиз, республикада гьалар къайдадик квез хуьдай мумкинвал гузвачир. Къе республикадин кьилин къуллугъдал алаз зун а чIавуз кIвалахай ксарив ва сифте нубатда республикадин руководитель Мегьамедали Мегьамедовичав гьейранвилелди эгечIзава, гьикI лагьайтIа Россиядин Федерацияда Дагъустанди лайихлу чка кьадайвал авун патал, руководитель яз, адал гьихьтин пар гьалтзавайтIа за аннамишзава. Адан хиве лап агъур везифа гьатнавай.

Зун а ксарилай гзаф хъсан шартIара авайди хьиз аквазва. Амма хейлин жигьетрай зазни лап четинзава. Гьайиф хьи, са бязи ксарин, сифте нубатда къуллугъар кьаз, амма и кардин патахъай чпин хивез жавабдарвал хивез къачун тийиз хьайи чиновникрин къанажагъ хейлин дережада харчи хьана. За мад сеферда тикрарзава, Дагъустандин руководстводин чалишмишвилерин нетижада а регьятбур тахьай йисара чалай гьалар мягькембур яз хуьз, республика вич хуьз, миллетрин арада ислягьвал хуьз алакьна. Гьа са вахтунда и жигьетдайни футфачийри кьил хкажиз хьайидакай лугьун герек я. Критикрикай гьич садрани кьитвал жезвайди туш, властдихъ галаз санал республика вилик тухуз кIевелай алахъзавай ксарикай лагьайтIа, гьамиша кьитвал жезвайди я. Лап хейлин ксарилай чпин хивез жавабдарвал къачуз алакьзавач.

Мегьамедали Мегьамедовичалай чи республика патал лап четин йикъара вичин хивез жавабдарвал къачуз алакьна. Гьавиляй чун адав еке гьуьрметдивди эгечIзава. Ам лап гьуьндуьр дережадин кас, вири Россиядин дережада гьисаба кьуна кIанзавай кас, чи государстводин садвал хуьникай ихтилат кватайла, вичин атIай гаф лугьуз хьайи кас я. За Мегьамедали Мегьамедович Мегьамедован 85 йисан юбилей сувар хьиз къейд авунин Указдал къул чIугунва. Ам къе дирицIи яз чи арада аваз хьунал чун шад я.

Важиблу месэлаяр гьялна

РД-ДИН ХАЛКЬДИН СОБРАНИДА

2-июндиз Дагъустандин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова парламентдин кIвалахдин гьар йикъан месэлайрай совещание тухвана. Адан кIвалахда РД-дин Халкьдин Собранидин Президиумдин членри ва республикадин парламентдин Аппаратдин жавабдар работникри иштиракна.

РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова депутат Хазали Мисиеваз хайи югъ мубаракна. Зегьметда къазанмишнавай агалкьунрай ва гзаф йисара гьакъисагъвилелди кIвалах авунай адаз РД-дин Кьилин Указдалди Дагъустан Республикадин Гьуьрметдин грамотаяр ганва.

Ахпа Хизри Шихсаидова депутатрихъ галаз санал РД-дин Халкьдин Собранидин яхцIурни цIусад лагьай (майдин) сессиядин нетижаяр веревирдна. Ада фракцийрин векилри чпин рахунра къарагъарай месэлайрин важиблувал къейдна. Кьилди къачуртIа, республикдаин сагъар хъийидай идараяр дарманралди таъминарунин месэладикай гьа икI лугьуз жеда. Сессиядал килигай важиблу месэлайрин арада гъвечIи ва юкьван дережадин карчивилиз куьмек гуниз талукь месэлани ава. "Эгер са ни ятIани вичин бизнес кардикай хкудзаватIа ва я ам налогрин барадай учетдай экъечIзаватIа, идан себеб вуч ятIа, гьа кардай кьил акъудун лазим я", - къейдна Гь.Шихсаидова.

Парламентдин спикерди депутатрин дестеяр тешкилун, а дестейриз министерствойринни ведомствойрин векилар, аслу тушир экспертар ва журналистар желб авун ва абур вилик акъвазнавай месэлайриз, чкадал фена, килигун тапшурмишна.

Совещанидал дагъустанвийрик секинсузвал кутазвай маса месэлайрални акъвазна. А месэлайрин арада инвалид аялрин сагъламвал мягькемаруниз талукь, чилин кадастровый къиметдихъ галаз алакьалу, гьакIни транспортдин налогдин барадай арадал атанвай гьалариз талукь месэаярни ава. Вири и месэлайрай РД-дин Халкьдин Собранидин Председателди парламентдин талукь тир комитетриз тайин тапшуругъар гана.

Ахпа совещанидал РД-дин Халкьдин Собранидал яхцIурни цIикьвед лагьай (июндин) сессиядал гъун теклифзавай месэлаяр веревирдна.

Нубатдин сессиядал "Гьукуматдин сятдин" сергьятра аваз РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХдин министр Муса Мусаева "Дагъустан Республикадин территорияда эцигунрин нормайрал ва къайдайрал амал авунин гьакъиндай" темадай гудай малуматдихъ яб акалун пландик кутунва.

Совещанидин месэлаяр веревирд авунин карда РД-дин Халкьдин Собранидин Председателдин Сад лагьай заместитель Юрий Левицкийди, парламентдин Председателдин заместитель Сейфулагь Исакьова, депутатар тир Магьмуд Магьмудова, Мурзадин Авезова, Жапарбег Шамхалова, Камил Давдиева, Биярслан Изиева иштиракна, хабар гузва РД-дин Халкьдин Собранидин Аппаратдин информационно-аналитический отделди.

Кьилин редактордин гаф

Санкцийриз элкъуьрнава

Дуьньядин кризисдихъ, Евросоюздин, Америкадин санкцийрихъ галаз алакъалу яз республикадин печатдин ва информациядин министерстводи милли чIаларал акъудзавай республиканский газетрин редакцийривай ийизвай истемишунар халис санкцийриз элкъуьрнава. За гьеле жуван къейдера лагьайвал, абуру чи кIвачер чиликай хкуднава. ЦIи газет акъудун патал ийидай харжияр 1 миллионни 221 агъзурни 125 манатдин тIимиларун истемишзава.

Уьлкведин Президентди 27-28-апрелдиз Санкт-Петербургда кьиле фейи II Медиафорумдал милли газетар хуьниз еке фикир гузвайди къейднай. Алай йисуз газетар хуьн патал 36 миллиард манат чара авунвайдини тестикьарнай. ЯтIани чун ингье гьа ихьтин кIевера тунва. Белки, уьлкведин гьукуматди милли печать хуьн патал алава серенжемар кьабулнавайдакай хабар авачиз, чун и ялавдик акатна жеди лугьудай фикирни атанай зи кьилиз. ГъалатI хьайи кар аватIа, ам гъиле-гъилди туькIуьр хъувунихъни инанмишвалнай. ТахьайтIа газет кхьенвай агъзурралди ватанэгьлийрин вилик чун беябур жезва эхир. Неинки беябур жезва, гьакI алай йисан 2-пай патал, къведай 2016-йис патални милли газетар кхьиниз зурба ягъун кьунни жезва.

Гьайиф хьи, гьелелиг арадал атанвай чIуру гьалар туькIуьр хъувун патал кьабулзавай серенжемар аквазвач. Республикадин печатдин ва информациядин министерстводи чпин истемишунар чна кьилиз акъудунал кIевивалзава. Йисан эхирдалди 5 нумра тIимил акъудна кIанзава (52-дан чкадал - 47), амай вири нумраярни адет хьанвай 24 чин аваз ваъ, 16 чин аваз акъудниз мажбурзава. Гьатта гьар са нумрадиз гузвай гонорардин кьадарни са паюнин тIимиларун истемишзава.

ЯтIани чун и гьатнавай менгенайрай гьар гьалда экъечIдай рекьерихъ къекъвезва. Редакциядин работникриз кварталдин премияр гун акъвазарнава. Гонорардин кьадарни 1-июндилай са паюнин тIимиларнава. Командировкайриз финикай жезмай кьван кьил къакъудзава. Хсуси корреспондентриз мажибар гьа чеб яшамиш жезвай чкайрал агакьардай рекьерихъ къекъвезва. Редакциядин штатарни 10 процентдин тIимиларнава. Са гафуналди,гьар са кепек кьенятдай рекьерихъ къекъвезва.

Эгер авай четин гьалар дегиш тахьайтIа, алай йисан 2-паюна, гьа министерстводи истемишзавайвал, 5 нумра тIимил акъудниз мажбур жеда. Яни 9-июлдиз, 20-августдиз, 17-сентябрдиз, 15-октябрдиз, 12-ноябрдиз графикда къалурнавай нумраяр акъуддач. Маса чара авач. Жезмай кьван чун акъуддай вири нумраяр, икьван чIавалди хьиз, 24 чин аваз акъудиз алахъда. 16 чин авай "Лезги газет" акъудниз рехъ гудач.

И жуьредин серенжемар кIанзни-такIанз кьабулниз мажбур жезва. ТахьайтIа чахъ чи газет акъудзавай "Лотос" типографиядихъ галаз, гьа и жуьреда акъуддай нумрайринни, гьахъ-гьисаб ийидай такьатар амукьдач.

Гьайиф, мад сеферда гьайиф лугьуниз мажбур жезва зун. Иллаки и чIуру уламдал чун алай йисан II-пай патал "Лезги газет" кхьидалди анжах 20 югъ амайла ацалтнавайвиляй. Заз ам кхьинин рекье авай бязибур гила и рекьелай элячIунихъай кичIезва.

14-майдин нумрада жуван къейдера за милли пресса хуьн патал чи Президент кьиле авай Вириоссиядин халкьдин фронт кIвачел къарагънавайдакай хабар ганай. И карни фикирда кьуна, исятда арадал атанвай чIуру гьалар заз куьне, гьуьрметлу ватанэгьлияр, Чубайсан ваучерар хьиз, уьмуьрдин чиркинрай кьуна кIанзава. 2016-йис патал "Лезги газет" кхьинивайни кьил къакъуд тавунайтIа, квез еке алхишардай.

"Лезги газет" къе 8279 экземплярдин тираж аваз акъатзава. Гьелбетда, чи халкьдин кьадардал гьалтайла, им са акьван еке рекъем туш. Муькуь патахъай, и жигьетдай чи газет амай милли республиканский газетрилай кьулухъни садрани галамукьайди туш. Чун гьамиша вилик жергейра хьана ва гьа вилик жергейра амукьдайдални шак алач.

Тамам 21 йисуз "Лезги газетдин" кьилин редактордин везифаяр бажармишзава за. Гьелбетда, четинвилер тIимил акьалтнач. Советрин Союз тергайла, "Лезги газетдин" тираж 4 агъзур экземплярдал кьван аватнай. "Лезги газетдин" юбилеярни вахт-вахтунда къейддай мумкинвилер хьаначир. Редакциядин хейлин работникар лайихлу тир наградайрикайни, са жуьрединни бинеяр авачиз, магьрумнай. Ингье мад вилик вегьей кам чав кьулухъди вахчуз тазва. ЯтIани, гьамиша хьиз, и четинвилерайни чун лайихлудаказ экъечIдайдал шак алач. Сифте нубатда за квевай багъишламишун тIалабзава, гьуьрметлу ватанэгьлияр!

"Лезги газетдин" 95 йис

Багъри газет хвена кIанда

Нариман КЪАРИБОВ

"ЦIегь хьиз дири хьурай! Верг хьиз верги хьурай!" кьил алаз чапнавай вичин макъалада кьилин редактор Агъариза Саидова 2015-йисуз чи милли газетдин 95 йис тамам жезвайди рикIел гъанва. И хабарди зунни гзаф шадарна, газетдиз, адан гьар са нумра кIелзавайбуруз сейлиди, маракьлуди хьун патал чалишмиш жезвай, рикIивай зегьмет чIугвазвай журналистрин коллективдиз за гьамиша ийизвай гьуьрмет генани артух хьана.

За "Лезги газетдихъ" галаз датIана алакъа хуьз 50 йисалайни гзаф вахт я. ЦIуд йисуз хсуси корреспондентвилени кIвалахна. Гьавиляй зазни газетдин артуханвилер, агалкьунар ва гьа са вахтунда редакциядин коллективдин кIвалахда авай вичелай аслу тушир са бязи кимивилерни хъсандиз чизва. И макъалада зун газетдин коллективдал, гьакIни ам кхьизвайбурал, кIелзавайбурал гьалтзавай, зи фикирдалди, чебни лап гзаф кар алай са бязи четинвилерал, татугайвилерал акъвазда.

ЦIи чи багъри газетдин умуми тираж 8279 экземпляр хьанва. Алатай йисав гекъигайла, 1424 экземплярдин тIимил. Эгер кьилин редактор А.Саидова, редакциядин къуллугъчийри ва чкайрал анин векилар тир хсуси корреспондентри алахъунар авуначиртIа, тираж мадни агъуз аватун мумкин тир. Гзаф сагърай чи милли газетдин гьакъиндай гьамиша рикIивай къайгъударвал ийизвай чи районрин руководителар, газетдин халис умудлу, вафалу дустар - амадагар ва ам кхьинин къвердавай хкаж жезвай къиметдизни килиг тавуна, гьар йисуз вахчузвай кIелчиярни!

Гаф чкадал атанвайвиляй заз инал почтарин, шегьерра ва районра (хуьрера абур тек-бир ама) авай почтамтрин ва отделенийрин кIвалахдикай лугьуз кIанзава. Анра газетрин ва журналрин подписка чIехи пай чкайрал алай хсуси корреспондентри, редакцийрин къуллугъчийри, газетрин амадагри тешкилзавайди я. Фадлай инихъ газетрин кIвалахдихъ галаз мукьувай алакъалу кас тир зазни и кар лап хъсандиз чида. РикIел алама. "Лезги газетдин" хсуси корреспондент яз кIвалахай цIуд йисан къене Дербент шегьердин карханайриз, идарайриз ва кьилдин ксарин патав физ, газетар кхьинин квитанциярни жува ацIуриз, подпискадин нагъд пуларни шегьердин почтамтдиз ва анин отделенийриз за вахкайди я. И мисални зи фикирдиз кьилин редактордин макъалада авай "Куьне кIвалаха, пул чна къазанмишда" (къачуда" лагьайтIа, мадни хъсан жедай) гафар кIелайла, атайди я.

Газетрин, гьа жергедай яз "Лезги газетдинни" тираж агъуз аватунин месэладал хквен. Газетрин къиметар (редакцийрилай аслу тушиз) йисандавай - суз багьа хьун анихъ акъвазрай. Са бязи чкайра, иллаки шегьерра, кхьизвай газетарни, гьа почтарин работникар тахсирлу яз, подписчикрив вахт-вахтунда ахгакьзавач эхир! И барадай, яргъал тефена, лап гьа жувакай рахан. Дербент шегьердин Энергетикрин куьчеда яшамиш жезвай зав алатай йисан саки вири вахтунда (за газет почтунин 7-отделенида кхьизвайди я) ам чапдай акъатайдалай 2-3, бязи вахтара гьатта 4 югъ алатайла ахгакьзавай. Почтальон тахсирлу яз, "чуру галай" газет хкизвай заз. Почтунин чIехиди тагькимар авурдалай кьулухъ гила "Лезги газет" жуьмядин юкъуз хкизва. И татугайвал, зал хьиз, масадбурални гьалтзава.

Са мярекатдал "Лезги газет" кхьиникай ихтилат кватайла, вич Дербент шегьерда фадлай инихъ яшамиш жезвай къурушви, зегьметдин ветеран Алхасов Ярагьмеда икI лагьана: "Лезги газет" чи халкьдин дамах, ярашугъ, лап рикI алай суьгьбетчи ва меслятчи я. ГьакI хьайила чна вирида, гьар са лезгиди ам кхьиз, кIелиз, адан таъсиб хвена кIанда. Вун архайин хьухь, Нариман дуст, гьамиша хьиз, 2015-йис патални за йисан вири варцарин газет кхьенва, ингье квитанцияни. Амма са кар ава - почтальонди зав газет вахт-вахтунда, гьатта са бязи нумраярни, ахгакьарзавач. За ихьтин къарар кьабулна. Шегьердин почтунин 8-отделенидай, жуван яшлувилизни килиг тавуна, гьар сеферда газет жува вахчузва".

Хиве кьуна кIанда, газетар ва журналар абур кхьизвайбурув ахгакьарунин карда гьа почтальонрални гзаф четинвилер гьалтзава. Ингье кьилинди. Виликрай шегьеррин гзаф метебайрин кIвалерин сад лагьай мертебадин подъездра, квартирайрин нумраярни кхьена, почтарин умуми ящикар авайди тир. Маса шегьерар заз чидач, Дербентда абур цIийи кIвалерал эхцигзамайди туш, авайбурни са бязи тербиясуз аялри кукIварна, къайдадай акъуднава. ГьакI хьайила, почтальонривай вири мертебайриз хкаж жез алакьзавач. Иесияр кIвалера авачир дуьшуьшарни жезва эхир!

Мад са татугайвал. Шегьеррин магьлейра, микрорайонра ва куьчейра хсуси кIвалер авай, анра яшамиш жезвай ксаривайни газетар, чпиз кIан хьайитIани, гзаф дуьшуьшра кхьиз жезвач. Себебни почтунин ящикар тахьун я. Жуван кIвалин варарал куьрсарун патал почтунин ящик маса къачуз кIанз, алатай йисуз зун Дербентдин и кьил, а кьил къекъвена, гзаф хозмаграй хабар кьуна. Амма почтунин ящик санайни жагъанач хьи, жагъанач. Туьквенрин иесийри, савдагарри почтунин ящик хийир авачир товар яз гьисабзава. КIвализ хтана, кIарасдикай гьа жувалай алакьдайвал са вижевай ящик туькIуьрна, адаз къацу ширни яна, варарин вилик куьрсарна. Гила почтальонди зи ва зи тIалабуналди къуншийри кхьенвай "Лезги газетарни" гьа ящикда эхцигзава. Зани гьар сеферда рикIик шадвал кваз абур къуншийрив агакьар хьийизва. Куьнени гьакI ая, азизбур!

Газет кхьин тавунвайбуруни кхьин хъая. ЦIи вичин яшар 95-дав агакьзаватIани, гьамиша жегьил, кесерлу, маналу ва метлеблуди тир чи багъри газетдин тираж гьич тахьайтIа 10 агъзурдав хьайитIани агакьдайвал!

Лезги театрдин юбилей

МЕСЭЛАЯР ВЕРЕВИРДНА

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Театрди общество культурадин, яшайишдин жигьетдай вилик финин дережа къалурзава. Гьавиляй гьеле яргъал 1905-йисуз Ахцегьа милли театр арадал атуни, шаксуз, чи халкьдин савадлувилин, къанажагълувилин гьакъиндай шагьидвалзава.

Гъиле авай йисуз гьакъикъатдани чи театрдин 110 йис я, амма, вучиз ятIани, гьукуматди официальнидаказ 80 йис гьисабзава. Къадим тарих хвена, бубайрин баркаллу крарал дамахна кIандай чкадал, гьайиф хьи, гагь Дербент шегьердин, гила лезги театрдин яшар, кьасухдай хьиз, тIимиларзава.

Юбилейдин мярекатриз виликамаз хъсандиз гьазурвал акун патал, Ахцегь райондин регьбер Осман Абдулкеримовахъ галаз меслят хьайивал, 29-майдиз Лезгийрин госмуздрамтеатрдин векилар - директор Алибег Мусаев, кьилин режиссёр Мирзебег Мирзебегов ва зари, милли театрдин тарих кхьинал алахънавай алим Азиз Мирзебегов - Ахцегьиз атана. Райадминистрациядин кьил Мегьамедрауф Гъаниеван кабинетда совещанидал юбилейдин серенжемар къейддай вахт, чка, тегьер веревирдна. Меслят хьайивал, юбилейдин шадвилерни зулухъ, октябрдин вацра, сифте Ахцегьа - милли театрдин ватанда, ахпа Дербент ва Махачкъала шегьерра кьиле тухудайвал я. Юбилейдин серенжемар вини дережада тешкилун патал Ахцегьрин музейрин ва Идрис Шамхалован тIварунихъ галай халкьдин театрдин мумкинвилер чирна. Абуру махсус экспозицияр тешкилдайвал ва са тамаша сегьнеламишдайвал я. Мярекатдин серенжемрин сергьятра аваз лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай госмуздрамтеатрдин коллективди виликамаз ва юбилейдин йикъара Ахцегьа ва масанра тамашаяр къалурда ва СМИ-рин куьмекдалди чи милли театрдин агалкьунар халкьдин гегьенш къатара раижда.

Театрдин тарихдин ахтармишунрин бинедаллаз ктаб туькIуьрун бажарагълу писатель ва алим Азиз Мирзебеговал тапшурмишна.

Конкурсдиз

Къалажухвидин гьунар

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ,
РФ-дин журналистрин Союздин член

Ватандин ЧIехи дяведин цIаяр хкахьайдалай кьулухъ 70 йис тамам хьанвай макъамда а къизгъин женгера кьеГалвилелди иштиракай, чпин гьунарралди зурба гъалибвилик пай кутур аскеррикай рахун кутугнава. Вичикай ихтилат фидай **Керим Мамедович АЗИЗОВНИ** гьахьтинбурукай сад я.

К.Азизов 1921-йисуз Азербайжандин Исмаил райондин дагълух Къалажухрин хуьре дидедиз хьана. Геогчайдин педагогикадин техникум куьтягьайдалай кьулухъ жегьил пешекарди гъвечIи классриз тарсар гана. Адаз заочнидаказ институтдик экечI хъийидай мурад авай. Амма дяведи адан кьисмет дегишарна.

1942-йисан эвел кьилера Керим Азизов гуьгъуьллудаказ фронтдиз фена. Сифтедай ам 416-стрелковый дивизиядин алакъачияр (связистар) гьазурдай курсариз тайинарна.

1942-йисан ноябрдиз дивизиядин са паяр гьуьлелай Махачкъаладихъ хкана, гуьгъуьнлай абуру фронтдин терефдихъ гьерекатна. И вахтунда немсерин кьушунар Сунжа вацIал акъвазнавай.

Дяведин цIаярикай, къати женгерикай Керим Азизова вичин хва Рагьим Азизоваз ихтилатар гзаф авуна. Ада суьгьбет авурвал, немсери гагь-гагь самолетрай "Мусурманар, гъилеравай яракьар гадарна, чи терефдихъ экъечI! Куьн хъсан уьмуьрди гуьзетзава" кхьенвай таблигъатдин чарар вегьезвай. Гъелбетда, дивизиядик душмандин вилик гардан кIирдай гьич са аскерни квачир.

Керим Азизова вичин женгинин рехъ Кавказдин дагъларин ценеривай гатIунна. Стратегиядин метлеб авай чка тир, нафт авай Баку шегьердихъ гьерекатзавай пехъи душмандикай Кавказ хуьналди, Керим Азизова женг чIугвазвай дивизияди маса кьушунрин дестейрихъ галаз санал немсер Моздок, Ставрополь, Азов, Батайск, Ростов шегьеррай чукурна.

Ада Таганрог, Мариуполь, Мелитополь шегьерар фашистрикай азад хъувунин женгерани викIегьдаказ иштиракна. 416-стрелковый дивизиядин алакъадин кьилдин ротадин телефонист тир чIавуз ада дивизиядин камандованиди женгера частарихъ галаз ара датIана алакъа хуьн таъминарна.

Дирибаш аскер Керим Азизова ингье вичин сад лагьай награда - "Женгера лайихлувилерай" медаль къачуна.

416-стрелковый дивизияди, винидихъ тIварар кьур шегьеррилай гъейри, Одесса, Кишинев, Херсон, Николаев... азад авунин женгерани уьтквемдаказ ишитиракна.

1944-йисан февралдиз К.Азизова Днепр вацIалай фашистар чукурдайла, 7 йикъан къене 1373-стрелковый полкунин къурулушдик кваз алакъа таъминарунин кIвалах тухвана. Душмандин акси гьужумрин нетижада чи подразделенияр гьам дяведин, гьам 0недай суьрсетарни куьтягь хьана амукьна, амма кьилин къуватар къведалди сенгер хвена.

Кишинев азад хъийидалди вилик, 1944-йисан 20-июндиз, душманрин акси гьужумдин макъамда Днестр вацIун эрчIи къерехрин сенгерар кьуна, 1373-стрелковый полкунин подразделенийрин иштираквал аваз кьиле фейи женгера Керим Азизова дирибашвал къалурна. Къизгъин цIаярани барутрин гумара, телеф хьунихъайни кичIе тушиз, дивизиядин командованидинни подразделенийрин арада алакъа хвена, 7 сеферда ам пайгардик кухтуна. Женгера къалурай викIегьвилерай, кар алакьунай адаз "Жуьрэтлувиляй" медаль гана. 1945-йисан 16-январдиз Висла вацIун рагъакIидай патан къерехдал немсерин сенгерар барбатIунин ягъунра ва 1945-йисан 18-мартдиз Польшадин Сохачев, Скерневице, Лович шегьерар азад хъувунин женгера тафаватлу хьунай К.Азизов командованидин патай чухсагъулриз лайихлу хьана.

1945-йисан 7-мартдиз дивизиядин кьушунри Нейштадт шегьердин (Германия) мукьув женг тухудай береда, душманри кьуд патахъай цIай къурзавайтIани, К.Азизова дивизиядин командирдин гуьзчивалдай цIийи пунктунал кьван телефондин алакъадин линия тайинарнавай муддатдилай фад тухвана. И сеферда къалурай гьунардай ам Яру Гъетрен ордендиз лайихлу хьана.

1945-йисан 29-апрелдиз са суткадин женгинин вахтунда кьве линиядин зарар хьанвай 16 чка къайдадик кутун хъувуна ва ада Берлиндал гьужумнавай кьушунрин женгинин агалкьунизни алакъадин жигьетдай хъсан таъсирна.

Женгинин и гьунардиз килигна 1945-йисан 26-майдиз адаз мад сеферда Яру Гъетрен орден гана. Дяведин майданра къалурай дирибашвилерай адан лайихлувилер "Кавказ оборона авунай", "Варшава азад хъувунай", "Берлин къачунай", "Германиядин винел гъалиб хьунай" медалралдини къейдна.

Дирибаш аскерди вичин женг 1945-йисан 2-майдиз Берлинда Рейхканцеляриядин патарив акьалтIарна. Гъа юкъуз 416-дивизиядин аскерри Берлиндин Бранденбургский варарал Яру пайдах хкажна. Гуьгъуьнлай чи аскеррини командирри, Берлин кьунин шадлухар яз, кьуьлерин межлис къурмишна, "Лезгинкадални" илигна.

Дяведин рекьера Керим Азизовахъ чпин арада аскервилин мягькем дуствални стхавал арадал атай Исмаил райондай тир вичин ватанэгьлияр Владимир Чугунов, Солтан Рагьимов, Василий Фефелевни галай.

Гъалибвал къачурдалай кьулухъ ам Германияда Советрин оккупационный кьушунрин къурулушда туна. 1945-йисан декабрдиз Ватандиз хведайла, адаз командованиди велосипед пишкеш яз ганай, амма ада ам радиоприемникдихъ дегишарнай. ЦIийи 1946-йис ада приемникдай гузвай музыкадин сесерик кваз вичин хайиди тир Къалажух хуьре къаршиламишнай.

Дяведилай кьулухъ Керим Азизова Азербайжандин педагогикадин институт куьтягьна, Къалажухрин юкьван мектебда муаллимвилени завучвиле кIвалахна. Гуьгъуьнлай духтурри, сагъламвилин гьалдиз килигна, адаз арандин шартIара уьмуьр тухун теклифна. Гьавиляй адаз жуьреба-жуьре йисара лезгийрин Ушталкъишлах, хапутрин Моллаисахлы ва чувудар яшамиш хьайи Муджухафтаран хуьрерин мектебра директорвал авун кьисмет хьана. Вичивай ва гьар садавайни истемишунардай адалай вичи кIвалахай чкайра низам мягькемариз, агьалийрин патай гьуьрмет къазанмишиз алакьна. Адан ученикрин арадай тIвар-ван авай хейлин ксар акъатнава.

Керим Азизова вичин вад велед ватанпересвилин, инсанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишна, шегьре рекьел акъудна. ЧIехи кьве хци - Азизани Рамиза - Исмаиллы шегьерда кIвалахзава: сад хирург я, муькуьд - филолог. Рагьим Азизова 1980-2006-йисара Ростов ше-гьерда къенепатан органра кIвалахна. К.Азизован руш Аида ва гъвечIи хва Расим Азербайжандин Къалажух хуьре яшамиш жезва.

Алуддач куьн садни рикIелай

Ферид ВАГЬАБОВ,
РД-дин лайихлу муаллим

ГЬАБИБОВ Гьамидуллагь Исаевич 1918-йисуз Ахцегь райондин Ялцугърин хуьре дидедиз хьана. Сифтегьан школа хуьре, ирид йисан школани Ахцегьрин интернатда акьалтIарай Гьамидуллагь Дербентдин педучилищедик экечIна. 1937-йисуз анаг куьтягьна. Ялцугърин школадиз муаллимвиле хъфена. Кьве йисуз кIвалахна, армиядин жергейриз фена.

Ватандин ЧIехи дяве башламиш хьайила, Гь.Гьабибова Уфа шегьердин пияда кьушунрин училищеда кIелна.

Гзаф женгера иштирак авур Гьамидуллагь залан хирер алаз пуд вацра госпиталда хьана. Хирер сагъар хъийиз, ам фронтдиз хъфена.

Адаз 1942-1945-йисара женгера къалурай кьегьалвилерай Баркалладин, Яру Гъетрен, Ватандин дяведин 1-дережадин орденар, "Германиядал гъалибвал къачунай", Жукован ва маса медалар гана.

- Чун пуд стхани гзаф бахтлу инсанар я, - тикрардай рагьметлу Мегьарам дайиди, Гьамидулагьан чIехи стхади. - Чал гьикьван залан хирер хьанатIани, Аллагьди чун ажалдикай хвена, чаз ислягь кеспидив эгечI хъийидай кьисмет хьана.

Эхь, стхаяр дяведин гьа цIаярай акъатна. Гьамидуллагь сифте пияда аскеррин отделенидин командир яз Калининский фронтда хьана. 1942-йисуз автоматчикрин взводдин командир ва 1944-йисалай 1946-йисан июндалди пияда аскеррин ротадин командир тир.

3-группадин инвалид, запасдин офицер Гь.Гьабибов 1946-йисан июндиз хурудал Ватандин хейлин наградаяр алаз хуьруьз хтана. Ам Ялцугърин сифтегьан школадин муаллим, директор хьана.

Ялцугърин хуьр Мегьарамдхуьруьн райондиз куьч хьайила, Гь.Гьабибова ЦIийи хуьруьн, ХенжелкIелейрин, эхирдайни пенсиядиз фидалди Советский хуьруьн школайрин муаллимвиле, директорвиле кIвалахна. Гьамидуллагь муаллимди саки 42 йисуз акьалтзавай несил тербияламишунин рекьяй вичин везифаяр намуслувилелди тамамарна.

1966-йисуз адан лайихлувилер "Халкьдин просвещенидин отличник" знакдалди къейдна.

Инал са алава хьийиз кIанзава: Ватанди эверайла, Ахцегь райондин Ялцугърин хуьряй вишдав агакьна итимар фронтдиз фенай. Абурукай 66 касдиз кIвализ хтун кьисмет хьанач. Абуруз Аллагьди рагьмет гурай. Абур чна садрани рикIелай алуддач.

Къуллугъзава аскерди

Ватандиз вафалу яз

Гьажи КЪАЗИЕВ

Алай девир гзаф четинди ва къалабулух квайди тирди виридаз ашкара я. Ватандин ЧIехи дяве куьтягь хьана 70 йис алатнаватIани, дуьньядин кьуд патак футфани цIай кутадай иблисарни шейтIанар куьтягь хьанвач, акси яз, сад-садал гьалдариз, цIийи кьилелай дяведин цIаяр къизмишарзава. Вични XXI асирда.

Алай муракаб девирда армиядин жергейра къуллугъун са акьван регьят кар туштIани, чпин веледар Ватандин вилик пак тир буржи тамамариз фин гзаф диде-бубайриз кIанзава "Вач, чан бала, Ватандин вилик вафалу хьухь!" лагьана, рекье твазва.

Алатай йисан декабрдин вацра ЦIийи Къурушрин хуьруьн 1-нумрадин юкьван школадин НВП-дин муаллим **ЭСКЕНДАРОВ Несруллагьани** адан уьмуьрдин юлдаш, 2-нумрадин юкьван школадин муаллим **Малике Керимовнади** чпин хва **ТЕМИРЛАН** РФ-дин Яракьлу Къуватрин жергейриз къуллугъиз рекье туна. Са акьван вахт хьанвачIани, абурун тIварцIел хци къуллугъзавай частунин командирдилай чухсагъулдин чар хтанва. Ана кхьенва:

"Гьуьрметлу Малике Керимовна ва Несруллагь Сейфуллагьович. Чи частуна Куь хва Темирлана къуллугъзава. Ада вичин чирвилералди, политикадинни спортдин рекьяй къазанмишзавай агалкьунралди вич чешнелу, вири патарихъай алакьунар авай аскер тирди тестикьарна. Темирлана вичел тапшурмишай гьи кIвалах хьайитIани вахтунда, рикI гваз, намуслудаказ кьилиз акъудда.

Ихьтин хва тербияламишунай за зи ва частунин командованидин патай Квез чухсагъул лугьузва. Къуй Квехъ чандин сагъвал, уьмуьрдин бахтлувал ва кIвалахда еке агалкьунар хьурай.

Краснодарский крайдин Ейск шегьерда авай 96132-нумрадин ПВО-дин частунин командир, полковник ЛАППА Андрей Егорьевич".

Эскендаров Темирлана 2009-йисуз лап хъсан къиметралди Къурушрин хуьруьн вичин ими Я.Эскендарован тIварунихъ галай 2-нумрадин юкьван школа куьтягьна, Ростов шегьерда госуниверситетдин экономический факультетдик экечIна. 2014-йисуз ада вуз яру диплом къачуналди акьалтIарна.

Алай вахтунда Темирлана ПВО-дин кьушунрин жергейра сержантдин чинда аваз къуллугъзава.

Ватандиз, диде-бубайриз вафалу рухвайриз аферин!

Дербентдин 2000 йис

Алакъаяр мягькем жезва

(Д.Трунован "Экуьнихъди рехъ" ктабдай. ДКИ. 1962-йис)

(Эвел - 22-нумрада)

Фил гваз Дагъустандин чилелай

Преображенский полкуна къуллугъзавай лейтенант Лопухин I Петрдин мукьва ксарикай тир. Гьавиляй, вичин ихтибарлу кас яз, пачагьди ам Артемий Волынскийдихъ галаз санал Ирандин шагьдин патав рекье тунвай.

Шемахадиз хтайла, Волынскийди и касдиз шагьдин савкьатар саламатдаказ Урусатдин пачагьдин патав меркездиз агакьарунин тапшуругъ гана.

Неинки и са кар, ада гьакI рекье акур вири крарикай, метлеблу затIарикай кхьинарни авун лазим тир.

Ингье гила, саки 250 йис алатайдалай кьулухъ, а журнал чав агакьна. Адай чаз "фил гваз Дагъустандин чилелай сиягьатдайла", ибурун кьилел атай гьадисайрикайни, урус сиягьатчийри Дагъларин уьлкведикай авур фикиррикайни, маса хейлин затIарикайни чир жезва.

Дагъустандин чилелай Кеферпатан меркездиз ахьтин ажайиб савкьат агакьарун регьят акъвазначир.

Шемахадай Низовойдиз, анайни Дербентдиз кьван сиягьатчияр са манийвални тахьана агакьна. Дербентдай рехъ гзаф четиндаз элкъвена.

А вахтунда Дербент Ирандин шагьдин къаюмвилик квай. Шагьди Дербентдин хандиз и савкьат гвай ксариз куьмек авун тIалабнавай чар рекье тунвайтIани, винелай ачухдиз къалур тежез, хандиз урус пачагьдин векилар хуш тушир.

Кар акьван чкадал атана хьи, Лопухинан итимар недай фу, филни балкIанар алаф амачиз амукьна.

Идалайни артух, хандиз са тегьердани и мугьманар Дербентдай ахъайиз кIанзавачир. Ханди Лопухинан дилмаждиз разивал гузвачир. Лугьузвай хьи, Дербентдай рехъ Къаракъайтагьдин уцмийдин мулкунилай физва. Ам лагьайтIа, садазни муьтIуьгъ тушир, меслятдал текъвер кас я. "Ада и инсанризни, савкьатдизни вичин гъиляй къведай вуч хьайитIани авун мумкин я. Шагьдиз жаваб гудайди зун я. Жедач завай куьн ахъайиз..."

Уцмийдихъ галаз ийизвай рахунри са нетижани тагуз, йикъар физвай.

Ханди уцмийдивай, карвандиз Къаракъайтагьдин чилел са манийвални жедач лагьана кхьенвай чар, я са маса документ вугун истемишзавай. Уцмийди и кар ийизвачир. "Шагьди ва адан векилди Дербентдин хандивай куьмек тIалабна, Дагъустандин виридалайни викIегь, къуватлу сердер яз, адавай тIалабнач" лугьуз, вич бейкеф хьанвайдан амаларзавай. Къуй карванчияр чпиз кIанивал хъфирай, рекье абурал дуьшуьш атайтIа, вичи гудай жаваб авач лагьана.

Сагъ са вацра сиягьатчияр, хандивайни уцмийдивай са дуьз жаваб жагьин тийиз, хандин тавханадин варарал вилер алаз амукьна.

Эхирни Дербентдиз Таркидин шамхал Адил-Гиреян ихтибарлу итимрикай сад тир къумукь Аджи-Челпуг лугьудай кас атана. Адаз урус сиягьатчийрин кьилел атанвай четин гьалдикай хабар хьана ва абуруз куьмек гун хиве кьуна.

Шамхалди Урусатдин пачагьдиз са мус ятIа вафалувилин кьин кьунвай, гьавиляй адакай куьмек жедайдахъ инанмиш тир.

Аджи-Челпуг тадиз Адил-Гиреян патав хтана, уцмийдихъ галаз рахадай ихтияр тIалабна.

Гьакъикъатдани, уцмий са кьадардин хъуьтуьл хьана, карвандиз вичин мулкунилай фидай ихтияр гана.

19-апрелдиз фил кеферпатан варарай экъечIна, Дербент кьулухъ галамукьна. Вилик - цIийи хасаратвилер ва хатаяр.

Башлидив агакьайла, рекьел уцмийдин векилар акъвазнавай ва абуру карванчийривай харж гун истемишна.

Йифиз Къаякентдин патав малум тушир ксариз филни, шиверни чуьнуьхиз кIан хьана. Гуьгъуьнин юкъуз, кьиле Утамышдин сердер Султан-Мамут аваз, са виш кас атлуйри Лопухинан итимрал гьужумна. Женг башламишна. И къарма-къаришдин ягъунар ирид сятда давам хьана.

Лопухинан карвандив телефвилер хейлин агакьна. Са итим ва пуд балкIан кьена. КIуьд итимдал ва вад балкIандал хирер хьана. Фил пуд гуьлледив яна. Гьужумдиз атайбуру карван тамамвилелди залукда кьуна. ЦIипуд балкIанни чпихъ галаз тухвана.

Гуьгъуьнлай чир хьайивал, ихьтин гьужум пуд сердердин чинебан икьрар себеб яз арадал атана. Къаракъайтагьдин уцмийдин, Утамышви Султан-Мутан ва Буйнакви Муртузалидин.

Буйнакви Муртузалиди, са затIни такурда хьиз, хирер хьанвай балкIанарни, тарашнавай сиягьатчиярни вичин хуьре кьабулна. Ам гьар жуьреда вич пачагь I Петрдиз вафалу тирди къалуриз алахъна ва Лопухинавай вири крара вичиз ихтибар авун тIалабна.

- Садалайни аслу тушир хатасуз рехъ чаз Казанищедай жеда, - лугьузвай ада. - За куьн рекье твада.

Амма са шумуд йисан идалай вилик залуквиле кьунвай са урусди Лопухиназ лугьуда:

- Куь кьил квадарна, куьн дагъларизтухуз кIанзавайди я. Ана куьн сад амай кьван гуьллеламишда.

Лопухина гьасятда Муртузалиди гузвай меслятриз ваъ лугьуда ва вичин карвандиз Тарки галайвал рехъ давамарунин буйругъ гуда.

Анжах Таркида и карван хатасузвилик акатна. Аксайдин сердер Султан-Мутанни Таркидин шамхал Адиль-Гиреян куьмекдалди Ирандин шагьдин савкьат - фил ва балкIанар, эхирни, Урусатдин сергьятдив агакьна.

(TIвар кьунвай ктабдин 42-46-чинар)
(КьатI ама)

Алимри веревирдна

Жамиля ГЬАСАНОВА

И йикъара Махачкъала шегьерда Дуствилин кIвале къадим Дербент шегьердин 2000 йис тамам хьунин юбилейдиз бахшнавай илимдин конференция кьиле фена. Адан тешкилатчияр Дагъустандин медениятдинни тарихдин общество, РАН-дин ДНЦ-дин этнополитикадин ахтармишунар кьиле тухузвай Центр, "Дагъустандин хуьр" тIвар алай этнографиядин музей тир. Мярекат Дагъустан Республикадин Кьил, Дагъустандин медениятдинни тарихдин обществодин Председатель **Р.А.АБДУЛАТИПОВА** къуьн кутуналди тешкилна.

Шикил ягьайди - Гь. ИСАЕВА

Конференция "Ипекдин рехъ: вахтарин алакъа" тIвар алай выставкадилай ачухна. Выставкадикай машгьур искусствовед **Татьяна ПЕТЕНИНАДИ** суьгьбетна. Ина къадим Дербент шегьердин хъенчIин къапар, халичаяр ва алай аямдин жегьил художникрин яратмишунарни эцигнавай.

- Техника са къатда виликди физвай алай аямда чна, алатай девиррихъ цIигел яз, эхиримжи вахтара мукьвал-мукьвал кьулухъ вил язава, - лагьана Т.Петенинади выставка ачухзавай сифте гафуна. - Выставкадин асул метлеб жуьреба-жуьре культурайрин арада авай садвал къалурун ва Дагъустандин милли культурадин кьетIенвилел фикир желб авун я.

ЧIехи ипекдин рехъ Дербент шегьердай фена ва, археологрин фикирдалди, и чилел чеб гьелелиг винел акъуд тавунвай гзаф кьадар итижлу сирер ама. Мукьвал тир РагъэкъечIдай патай, Китайдай Дербентдин чилел а девиррин цIийи технологияр гъизвай - ибур шуьше гьазурун, парча хурун, хъенчIин къапарин устадвилин сирер, къизилдалди цун ва икI мад маса сеняткарвилер тир.

Выставкада къалурнавай археологиядин шейер гзаф авачиртIани, анжах абуру вилик девиррин руьгь мукьувай гьисс ийиз тазвай. Алай аямдин жегьил художникри, заргарри, а девирдин устадрин кIвалахрал гьейран ва ашукь яз, а девиррин рангарин тах квай хъенчIин къапар, гамар, шикилар, чирагъар арадал гъизва. И выставкада къадим тарихдин шейэрихъ галаз сад хьиз жегьил художникрин яратмишунризни чка чара авунвай. Абурун арадай П.Гьуьсейновадин, Ж.Колесниковадин, З.Мегьамедовадин, Х.Саидудиновадин, М.Гьажиеван, И.Супьянован ва мсб. тIварар кьаз жеда.

Выставкадилай гуьгъуьниз илимдин конференциядин пленарный заседание ачухна. Адан карда РД-дин милли политикадин рекьяй министр **Т.ГАМАЛЕЯ**, РД-дин культурадин министрдин заместитель **Е.ГЬАРУНОВАДИ**, РД-дин инсанрин ихтиярар хуьнин рекьяй векилвалзавай **У.ОМАРОВАДИ**, РАН-дин ДНЦ-дин президиумдин председатель **Х.АМИРХАНОВА**, РАН-дин ДНЦ-дин этнополитикадин ахтармишунар кьиле тухунин Региональный центрадин директор **Н.КЪАЗИЕВА**, "Дагъустандин хуьр" тIвар алай этнографиядин музейдин директор **З.СУЛЕЙМАНОВАДИ**, Дагъустандин госуниверситетдин кIелунин рекьяй проректор **М.ГЬАСАНОВА**, республикадин илимдин ва общественный са кьадар деятелри, искусствоведри иштиракна.

Х.Амирханова вичин сифте гафуна конференциядин кIвалахда 100-далай артух докладчийри иштиракзавайдакай лагьана. Абурун докладрин кьилин тематика Дагъустандин тарих ва гзаф миллетрин культураяр вилик финин рекьер ачухун я. Конференциядин докладрин нетижайрал бинеламиш хьана , абур уьмуьрдиз кечирмишунин важиблувални къейдна. И карди гзаф миллетрин Дагъустандин тарихдикай малуматар гунин сергьятар гегьеншардайди ва Дагъустандин илимрин центрадди, республикадин са кьадар министерствойрихъ, ведомствойрихъ галаз сих алакъаяр хуьналди, гележегдани хъсан нетижаяр гун мумкин тирдакай лагьана.

- И мярекат ачухдайла Дагъустандин гзаф миллетрин культурайрихъ авай садвал, мукьвавал, деринвал ва метлеблувал гьиссна кIанда. Вири Дагъустандин садвал - им чи хатасузвилин, ислягьвилин кьилин дестекрикай я, - лагьана Х.Амирханова.

РАН-дин ДНЦ-дин председателдин заместитель, профессор М.**ГЬАЖИЕВА** Х асирдин сифте кьилерай ва XIII асирдал кьван Дербент шегьерда авай мусурманрин ибадатдин дараматрикай доклад авуна. Профессорди вичин докладда Дербентдин тарихдихъ галаз алакъалу гзаф кьадар итижлу делилар гъуникди рикI тIардай, тIал алай месэлаярни къарагъарна. ИкI, цIийи эцигунар кьиле тухудайла, чил эгъуьнуникди гзаф кьадар къиметлу, тарихдин, археологиядин жигьетдай чпихъ метлеб авай хьтин шейэр винел акъатзава. Амма абурув къайгъусуздаказ эгечIзава. ЦIийи материалри Дербент ахтармишзавайбуруз адан тарихдай мадни гзаф тарихдин метлеб авай сирер ачухзава эхир.

Профессор **З.МЕГЬАМЕДОВАДИ** Дагъустандин этнолингвистикадин кьетIенвилерикай, философиядин илимрин доктор, профессор **М.ЯХЬЯЕВА** Дагъустандин милли культураяр арадал хкунин карда акьалтзавай четинвилерикай ва абур акьалтзавай несилдал агакьарунин важиблувиликай докладар авуна.

Республикада туризм авай гьалдикай, и жигьетдай Дагъустандихъ гьихьтин мумкинвилер ва къуватар аватIа, "Дагъустандин хуьр" музейдин директор **З.СУЛЕЙМАНОВАДИ** доклад авуна. Музей 2009-йисуз РД-дин гьукуматдин къарардалди тешкилнай. Адан метлеб Дагъустандин халкьарихъ кьетIен культураяр, кьилдинвал авайди къалурун, алатай девирдин медениятдин тарих раиж авун ва акьалтзавай несилдал агакьарун я. Музейдихъ экспозициядин кьуд зал ава:

1. Еке зал. Ина Дагъустандин халкьарин парталар, дишегьлийрин безекар, кIвалин къаб-къажах эцигнава.

2. ГъвечIи зал дагъвийрин вилик девиррин кIвал гьихьтинди тиртIа къалурдай тегьерда туькIуьрнава.

3. УстIаррин кIвалахар къалурзавай залда Дагъустандин халкьарин жуьреба-жуьре кеспияр, абурун пешеяр гьихьтинбур тиртIа танишарзава.

4. Выставкайрин залда алай аямдин дагъвийрин алукIунра алатай девирдин тарих аквазвай шейэр эцигнава.

3. Сулемйановадин докладдилай кьулухъ профессор **Н.КЪАЗИЕВА** Дербент шегьердин 2000 йис тамам хьуниз бахшнавай доклад авуна ва шегьердин юбилей къейд авунихъ чи республика патал авай метлебдикай лагьана.

Пленарный заседанидилай кьулухъ конференция кьве секциядиз пай хьана: **"Вири Дагъустандин садвилихъ галаз алакъалу этнокультурадин ва тарихдин метлеб авай адетар"** ва **"Дагъустандин гзаф миллетрин культура вилик финин, ам сад авунин карда диндинни ахлакьдин ерийрихъ авай метлеб ва вири Дагъустандин садвал арадал атун".**

Конференциядин кIвалахда неинки Дагъустан Республикадин векилри, гьакIни Владикавказдай, Грозныйдай, Дондал алай Ростовдай ва масанрай атанвай мугьманрини иштиракна.

Милли руьгьдин къул

Адетдин милли культурайрин центр… Вуч я ам? ГьикI арадал къвезвайди я?

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

ЦIудралди жуьреба-жуьре миллетар яшамиш жезвай, девлетлу тарих авай Дагъларин уьлкведа культура руьгьдин къиметлу ивирикай сад яз гьисабзава. Дагъустандин гьар са хуьр культурадин макан я лагьайтIа, белки, гъалатI жедач. Килиг садра чал ата-бубайрилай гьикьван хъсан, къени, тербиядин тах квай адетар, суварар агакьнаватIа. Абур хуьн, вилик тухун ва акьалтзавай несилрив агакьарун культурадин хиле кIвалахзавай къуллугъчийрин кьилин везифайрикай сад я.

2014-йисуз уьлкведа малумарай Культурадин йисан сергьятра аваз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипован буйругъдалди чи республикадин хейлин шегьеррани районра Россиядин халкьарин адетдин культурадин центраяр ачухна. Са шакни алачиз, и серенжемди дагъвийрин культура хуьнин ва вилик тухунин карда важиблу роль къугъвана. ИкI тирди чаз кьиле тухванвай кIвалахрин нетижайрайни аквазва. Ихьтин центраяр ачухнавай районрин арада Кьурагь районни ава. Мукьвара чна анин руководитель, райондин культурадин управленидин начальникдин заместитель **Кевсер ФЕЙЗУЛАЕВАДИХЪ** галаз центрадин кIвалахдикай суьгьбетарна.

Лагьана кIанда, К.Фейзулаева машгьур манидар, вичиз халкьдин арада Кьурагь дагъларин билбил лугьуз хьайи Абидат Назаралиевадин руш я. ГъвечIи чIавалай культурадал рикI алаз чIехи хьайи руша Гуржистандин Государстводин Шота Руставелидин тIварунихъ галай театральный институт акьалтIарна. Лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай гозмуздрамтеатрда кIвалахзавай йисара ада вич бажарагъ авай, тежрибалу, пешекар артистка тирдини раижна. Культурадин хиле къазанмишнавай агалкьунар фикирда кьуна, Кевсер Фейзулаевадиз "РД-дин культурадин лайихлу работник" лагьай гьурметдин тIварни ганва. Районда авай Россиядин халкьарин адетдин культурадин центр ихьтин инсандал ихтибар авунни дуьшуьшдин кар туш.

Адахъ галаз авур суьгьбетдай малум хьайивал, "Гияр шегьерда культурадин центр ачухун 2016-йисуз планламишнавай. Вучиз икьван геж ачухзава лугьудай суалдиз заз Республикадин халкьдин яратмишунрин кIваляй тайин жаваб жагъанач. И месэла гваз зун "Кьурагь район" МО-дин администрациядин кьил Сефербег Гьамидован патав фена. За адаз захъ, хсуси къуватар желб авуналди, жезмай кьван фад районда центр ачухдай фикир авайдакай лагьана. Ада зи тереф хвена ва администрацияди и карда куьмекар гудайдини хиве кьуна. Гьа икI зун эвелни-эвел центрада эцигдай экспонатрин суракьда гьатна. Хейлин шейэр заз Ашарин хуьряй жагъана. Бязи затIар ида-ада гьакI гана, бязибур за жуван такьатрихъ маса къачуна. Им райондиз республикадин Кьил Рамазан Абдулатипов мугьман жезвай вахт тир. За жуван вилик ам райондиз къведалди центр ачухдай макьсад эцигнавай. Вири затIар кIватIайдалай кьулухъ абур эцигдай шкафар гьазурна кIанзавай. И карда заз Сефербег Гьамидова куьмек гана. Нетижада 2013-йисуз шад гьалара Кьурагьа Россиядин халкьарин адетдин культурадин центр ачухна", - рикIел хкизва Кевсер Фейзулаевади.

Къейд ийин хьи, центр ачухунин мярекатдихъ галаз санал лишанлу мад кьве вакъиа - Набудрин международный югъ ва РД-дин культурадин лайихлу работник Абидат Назаралиевадин 80 йисан юбилейни кьиле тухванай. Гьа икI, ватанперес, культурадихъ рикI кузвай Кевсер Фейзулаевадин чалишмишвилер себеб яз Кьурагь район республикада культурадин центраяр ачухай районрин арада кIвенкIвечи чкадал акъатна. Адан алахъунар районда фикир тагана тунач. Кевсер Фейзулаевадикай 2013-йисуз Кьурагь райондин муниципалитетдин виридалайни хъсан къуллугъчи хьана. Адав 50 агъзур манат пулдин пишкеш ва диплом вахкана. Идалай гьейри, райондин администрацияди ада центр ачухунин карда чIугунвай зегьметрикай РД-дин культурадин министерстводизни хабар гана.

Кевсер Фейзулаевадин гафаралди, цIи РД-дин культурадин министерстводай центрадиз миллионни кьуд виш агъзур манат пул чара авунва. Алай вахтунда и такьатрихъ центрадиз герек къвезвай вири тадаракар къачузва. Кьилди къачуртIа, центради милли парталар заказнава.

Къенин юкъуз центрадин вилик акъвазнавай виридалайни важиблу месэла дараматдинди я. "Центр райондин Культурадин кIвалин фойеда кардик кутунва, анжах вахтуналди. Райондин администрацияди мукьвал тир девирда центр патал кьилдин дарамат чара авун хиве кьунва" - лугьузва Кевсер Фейзулаевади.

Кьурагь район къадим тарих авай макан я. Культурадин центрада кIватIнавай материалрихъ галаз мукьувай таниш хьайи гьар са касдиз чи чIехи бубайрин яшайиш, адетар гьихьтинбур тиртIа, абуру уьмуьрда, майишатдин кIвалахра квекай менфят къачузвайтIа ачухдиз аквазва. Къейд ийин хьи, центради республикадин культурадин уьмуьрда кьиле физвай жуьребажуьре мярекатра иштиракзава, кьурагьвийрихъ гьикьван девлетлу, къиметлу культура аватIа ашкара ийизва. Мадни башкъа, центради райондани культурадин хейлин серенжемар кьиле тухузва, хуьрерихъ галаз алакъаяр хуьзва.

"Центр арадал гъидайла, гьакъикъатдани, за къуьнерал агъур пар алайди гьиссзавай. Хейлин крар кьилиз акъудна кIанзавай. Им татугайвилерихъ галаз кьиле тухузвай тамам женг тир. А женгина зун гъалибни хьана. Къастунин куьмедалди", - лугьузва Кевсер Фейзулаевади. Эхь, рикIиз кIан хьайила, гзаф кIвалахар тамамариз алакьда. ИкI тирди Кевсер Фейзулаевади мад сеферда субутна.

Аквазвайвал, милли культурадин центр милли руьгь хуьзвай важиблу макан я. Халкьдихъ алатнавай асирра вуч хъсан затIар, адетар, къанунар, къайдаяр хьанатIа чир тахьанмаз, хъсан, умудлу, мягькем диб авай гележег туькIуьриз жедач. Милли центр - милли чIални, театрни, музыкани, искусствони, яшайишдин къайдаярни - вири я!..

"Россиядин къизил" - "Къашарин алем"

Земфира БАБАЕВА

2-июндиз "Дагправда" газетдин конференц-залда 17-21-июндиз Махачкъаладин Милли библиотекада тешкилдай "Россиядин къизил" - "Къашарин алем" заргаррин затIарин выставкадиз талукьарнавай пресс-конференция кьиле фена.

Конференциядин кIвалахда РД-дин алишверишдин палатадин вице-президент Александр Шевченкоди, РД-дин алишверишдинни инвестицийрин министерстводин векил Гьажигьасан Гидаева, Прикаспийский пробирный надзордин къуллугъчи Шамиль Абакарова, "Дагестан-Экспо" ВЦ-дин директор Мегьамед Саругъланова ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Кьиле тухузвай выставкадин макьсад алишверишдин фирмайрихъ, муьштерийрихъ, къизилдин шейэр къачуз кIанзавай вири ксарихъ галаз амадагвилин алакъаяр тайинарунин карда Кеферпатан Кавказдин республикайрин, Россиядин Кьиблепатан крайрин, областрин, Москвадин, Санкт-Петербургдин ва маса регионрин заргаррин компанийриз куьмек гун я.

Выставкада агъадихъ къейд авунвай шейэр жеда: заргарвилин безекар, багьа къванер авай къизилдин затIар, сятер, кагьрабаяр...

"Россиядин къизил" - "Къашарин алем" выставкадихъ, са рахунни алачиз, агалкьун жеда. Идан гьакъиндай гьар йисуз Махачкъалада тешкилзавай гуьзел ва багьа шейэрин выставкади успатзава. Йиссандавай выставкадиз гъизвай ювелирный шейэрин жуьреяр, кьадарар артух жезва. Абурун арада машгьур брендар ава: "Адамас", "Аквамарин", "Александрит", "Алмаз-Холдинг", "Кустов ва амадагар", Москвадин заргарвилин завод "Электрум" ва мсб.

Выставкадиз атай муьштерийривай анай къизилдин, гимишдин затIар ужуздаказ къачуз жеда.

Гьуьрметлу дагъустанвияр, чна квез "Россиядин къизил" - "Къашарин алем" выставкадиз теклифзава.

2015-Литературадин йис

TIварни ама, жавагьирарни

Хазран КЬАСУМОВ, лезги писателрин Союздин член

Алай йис лезгийрин бажарагълу писатель, Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник **Абдулбари МАГЬМУДОВАН** 85 йисан юбилейдинди я. Мукьвара Махачкъалада, "Мавел" ООО-дин издательствода, Абдулбари Магьмудован "Непридуманные истории" тIвар алай ктаб урус чIалал чапдай акъатна. Ктабдиз кхьей "Сифте гафуна" лезги писателрин Союздин председатель **Максим АЛИМОВА** Абдулбари Магьмудов урусрин зурба писатель Антон Чеховав гекъигнава.

ЦIийи ктабда А.Магьмудован "Автобусда", "Ихьтин паб жедани?", "Приватизация", "Пелел лишан алай инсан", "Акьалай гъуд", "Сарарин арада кьве мез", "Флюгер", "Забастовка" ва маса гьикаяяр, юморескаяр гьатнава.

Лагьана кIанда, А.Магьмудован эсерар лезги чIалай урус чIалаз таржума авурди чи машгьур шаир, драматург **ИбрагьимГЬУЬСЕЙНОВАН** руш **Альфия-Хавсат МИРЗАМЕТОВА (ГЬУЬСЕЙНОВА)** я.

"Непридуманные истории" ктаб 90 чин аваз офсетдин чарчел акъуднава, тираж 200 экземпляр я.

Кьве вацралай ишлемишиз вахкуда

ЦIийи карханаяр

Земфира БАБАЕВА

Мегьарамдхуьруьн районда къушарин чIехи фабрика эцигзавайдакай ихтилатар ийиз кьвед лагьай йис я. Адакай газетрани гзаф хабарар гана. Генани заз жуван районда эцигзавай и комплексдикай чкадал фена гьакъикъат чирун хъсан яз акуна. Дугриданни, Кьиблепатан Дагъустанда вичиз тешпигь ава чир комплекс, Москвадин ва Израилдин инвесторрин куьмекни галаз, Мегьарамдхуьруьн районда "Менфятлу агропромышленностдин комплекс" проектдин сергьятра аваз эцигзава. И фабрикади гьасилдай къушарин якIалди республикадин ва адалай къеце патан агьалияр бес кьадарда таьминардай мумкинвал жеда.

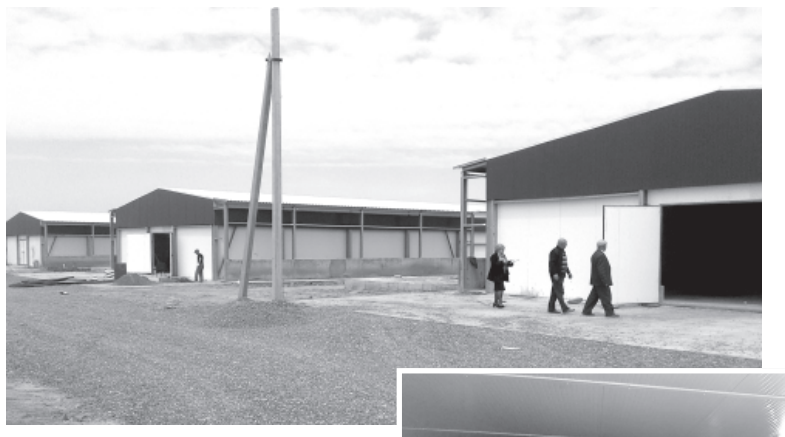

Кьиблепатан Дагъустан ва гьакI вири республика патал важиблу и проект Дагъустан Республикадин ва Россиядин Федерациядин инвестицийрин кар алай проектрин сиягьдик кутунва. Къушарин и комплекс промышленный жуьреда як гьасилдай кьетIен карханадиз элкъведа. ЯкIун продукцияди "Гьалал" стандартдин истемишунриз жаваб гуда.

Комплекс Оружба ва Ярукьвалар хуьрерин 250 гектардин майдандал ала. Малум тирвал, къушарин фабрика 2013-йисан ноябрдиз эцигиз башламишнай. Алай йисан августдиз комплекс кардик кутун гуьзлемишзава. Дагъустан, иллаки чи районар патал еке метлеб авай ихьтин объект эцигуник сифте кьил кутурди "Агропромышленный комплекс "ЭкоПродукт" ООО я. Фабрикадин проект ва къушар чIехи авунин къайда, технология ва тадаракар Израилдинбур я.

Фабрикадин генеральный директор **Сергей ЗАГОЗИНАН** гафаралди, санлай 731 миллион манатдин къимет авай и проектдин кьилин макьсад Дагъустандин базар виниз тир еридин, дадунин ва мусурманар патал гьалал суьрсетдалди таьминарун я. Гзаф кьадарда къушарин як гьасилунин мураддалди цIийи карханада алай аямдин виридалайни менфятлу технологияр ишлемишда, къушаризни чкадал гьазурдай кфетлу ем гуда. Комплексди "Гюней халяль" бренддик квазйиса 4500 тонн бройлер верчерин як гьасилда. Фабрика кардик кутун патал сифте кьилерай герек кьадар какаяр Краснодарский крайдай гъун икьрар хьанва.

Карханадин исполнительный директор **Даир ЭМИРГЬАМЗАЕВА** лагьайвал, фабрикада вишелай виниз пешекарри кIвалахда. Комплексдин дараматрин арада 800-1000 метр ава. Ихьтин къайдада корпусар эцигунин метлеб сана авай верчерик азар акатайтIа, муькуьбурук акат тийидайвал авун я.

Сифтени-сифте карханадиз герек пешекарар ветеринарный духтурар, къушарихъ гелкъведайбур ва электрикар я. Республикада тIимил авай ветеринарный духтурар жагъурун четин месэла хьанва. КIвалахал жезмай кьван чкадин агьалийрикай кьабулда. Гьа са вахтунда паталай атай пешекарарни яшамиш жедай чкайралди, тухузхкидай улакьралди таьминарда.

Карханадин производственный директор **Иван ПЕРФИЛЬЕВА** эцигунар проектда къалурнавайвал кьилиз акъудунал гуьзчивал тухузва. Адан гафаралди, инкубаторда сад лагьай какаяр июлдин сифте кьиляй эцигда. Верчер (бройлерар) чIехи авун патал Израилдай, Америкадай, Даниядай, Бельгиядай ва Россиядай (Нижний Новгород) гьанвай алай аямдин цIийи технологиядин тадаракар кардик кутада. Вири техника чкадал ала, ам чкайрал тайинарунин кIвалахар кьиле тухузва.

Кьилди гьар са объектдикай рахайтIа, производстводин кьуд майдандал пуд птичник (12 корпус), инкубатор, комбикормадин завод, ем гудай цех, къушар тукIвадай цех, тIекьер хуьдай амбархана, михьи ийидай тадаракар, цин гьамбархана, пожарный резервуар, администрациядин корпус, кьилдин подстанция ала.

Къушарин гьар са фермадин (птичник) яргъивал 102 метр, гьяркьуьвал 14 метрини зур я. Гьарда 18 вентилятор эцигнава. Ихьтин са птичникда 28 агъзур цицIиб гьакьда. Ина чIехи авунвай верчер тукIвадай цехдиз тухуда, И цехда гьар жуьре кIвалахар патал фикирда кьунвай 45 кIвал ава. Продукция виридаз чир хьун патал алишверишдин махсус лишан - "Гюней халяль" - алаз акъудда. Муьштерийриз къулайвал патал комплексди къушарин са шумуд жуьре (кьилди ятурар, лувар, гарданар, дуркIунар, рикIер, кIвачер, хурун як) продукция акъуддайвал я. Маса гудай чкайриз абур пакетра, лотокра, кьватийра аваз агакьарда.

И объектрал эцигунрин кIвалахар вахтунда куьтягьун патал Махачкъаладин "Ярыдаг" ООО-дин (генеральный директор **Н.МЕГЬМЕНДАРОВ**) прораб **Гьасрет САИДОВАН** гъилик квай бригадади, ем гудай цехдин прораб **Керим КЪАРИБОВА**, кьилин инженер **Назим САИДОВА**, къушар тукIвадай цехдин, администрациядин дараматрин, михьи ийидай тадаракрин объектрал Дербентдин эцигунрин "Юдас" ООО-дин (гендиректор **Д.АСРЕТОВ**) участокдин начальник **Шакир СУЛТАНОВАН** гъилик квай бригадади кIвалахзава.

Эцигзавай объектрал электричество, газдин, цин турбаяр, цIай туьхуьрдай яд Дербентдин "Альянс" ООО-ди (гендиректор **А.МИРЗЕБУТАЕВ**) тухванва.

Комплексдин тадаракар авай складдин заведующий **Абдулгьамид ГЬАСАНБЕГОВА** абурал гуьзчивал тухузва, кархана суткадин кьиляй-кьилиз къаравулри хуьзва.

Къейд авун лазим я хьи, къушарин комплексдин проектдив эгечIдалди Дагъустан Республикадин гьукуматди и кар гъиле кьурбуруз вири патарихъай куьмек гун хиве кьунай. Чаз акурвал, 14 км газдин турба, цин турба тухванва, 9 км рехъ ремонт авуна ва 2 км кьван цIийи рехъ тухвана, махсус электроподстанция эцигна, цIийи кархана газдалди, целди, электроэнергиядалди таьминарнава.

Алай вахтунда республикадин гьукуматни, инвесторарни, комплексдин коллективни и проект умуьрдиз куьчуьрмишиз ва комплекс тамамвилелди продукция акъуддай гьалдиз гъиз алахънава.

ЦIийи кIвалериз куьчарда

Дагъви ШЕРИФ

Махачкъалада алай вахтунда иски кIвалерай агьалияр куьчарун патал цIийи вад кIвал эцигиз башламишнава. И кIвалериз талукь яз шегьерда гьар жуьре вакъиаярни тIимил хьанач.

Куьчарзавай агьалийриз сифте гьа чеб авай куьчеда, куьгьне кIвалин патарив цIийи кIвалер эцигна кIан хьана, гуьгъуьнлай гьа цIийи кIвалер эцигзавай магьледа яшамиш жезвай агьалийриз цIийи къуншияр кIан хьанач ва икI мад. Амма закондин бинедаллаз, кьиле эгер эцигзавай цIийи кIвал шегьердин муькуь кьиле аваз хьайитIани, агьалияр аниз наразивилер тавуна куьч хьун лазим я. Къейдна кIанда хьи, "2013-2017-йисара Дагъустан Республикадин яшайишдин фондунин авариядин гьалда авай кIвалера яшамиш жезвай агьалияр куьчарун" программадик квазкуьчарзавай агьалийрин ц Iийи кIвалер вахкузва. Амма, гьелбетда, багьа полар, алай девирдин эхиримжи жуьредин къаварни маса шейэр анра жедач.

Яшамиш жедайвал тамамдаказ туькIуьрна вахкуда. Эцигзавай кIвалер 12 мертебадилай кьакьанбур я. Абур патал коммунальный вири къулайвилер, экв ва маса шейэр фикирда кьунва ва, цIийи кIвалер себеб яз, патарив гвай кIвалериз жезвай хата авач.

Мад са кIвалах къейд тавуна жедач, кIвалер эцигзавай вири чкайрал камерайри кIвалахзава ва эцигунар кьиле физвай тегьердал гьар садавай гуьзчивал тухуз жеда.

И месэлайриз талукь яз алатай гьафтеда "Дагъустан" РИАда Махачкъаладин администрациядин кьилин заместитель **Мегьамедэмин ГЬАЖИЕВ**, шегьердин кьилин архитектор **Мегьамедрасул ГИТИНОВ**, Махачкъала шегьердин яшайишдин политикадин крарай управленидин начальник **Мегьамедсаид ГЬАСАНОВ** журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

- Шегьерда 2017-йисалди 100 кIвале яшамиш жезвай агьалияр куьчарун пландик кутунва. Им санлай 52,1 агъзур кв метр яшайишдин иски кIвалер чукIурун ва 1532 хизан куьчарун жезва. Махачкъаладин сергьятра и программа уьмуьрдиз куьчуьрмишун патал 1,78 млрд манат герек я. 2015-йисан эхирдалди иски 38 кIвал (16 Ленинский районда, 5 Советский ва 17 Кировский районда) чукIурда. Эцигай цIийи кIвалериз 1952 кас (627 хизан) фида. И кIвалахар кьилиз акъудун патал алай йисуз федеральный, республикадин ва чкадин бюджетрай санлай 723 млн. манат чара авунва, РД-дин архитектурадин, эцигунрин ва ЖКХ-дин министерстводив къенин юкъуз 209,8 млн манат агакьнава, - малумарна ада.

М.Гьажиева къейдайвал, къенин юкъуз объектар эцигиз башламишнава: "Эльтав" заводдин патав ва О.Кошевоян куьчеда.

- Алай вахтунда агьалийрин кьве десте арадал атанва - куьч жез кIанзавайбур ва кIан тийизвайбур, - лагьана шегьердин кьилин архитекторди. - Гьа са вахтунда эцигунрин квалахриз кьецI гуз алахънавай, цIийи кIвал эцигзавай магьледа яшамиш жезвай бязи агьалияр пайда хьанва.

Малум хьайивал, виликрай аксивалзавайбур итимар тиртIа, гила анжах дишегьлияр.

- Гьатта эцигунар башламишзавай чкадал алай махсус улакьра дишегьлияр ацукьна, кIвалахиз кьецI гайи дуьшуьшар ава. Абуру ачухдаказ лугьузва хьи, кIвал эцигиз тадач. Гьар жуьре сударивни абур агакьнава, амма шегьердин администрация гьахълу тирвиляй ва са жуьрединни къайда чIур тавунвайвиляй эцигунрив чун эгечIна, - лагьана М. Гьажиева.

Мегьамедсаид Гьасанова къейдайвал, агьалияр гъавурдик кутунин месэлайриз килигна пуд варз вахт гьакI фена, эцигунрив эгечIиз хьанач, ахпа са шумуд варз судара ва прокуратурадинни федеральный гьар жуьре къурулушрин патай ахтармишунра хьана. И месэлайриз талукь яз СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтияр ганвай векил Сергей Меликовни атанай. ЯтIани разисузбур ама.

Махачкъалада, гьам вири республикадани автомашинрин кьадар югъ-къандавай гзаф жезвайди малум я. Гьа са вахтунда цIийи кIвалер улакьар акъвазардай чкаяр (парковка) фикирда кьуна эцигзавайбур тIимил я. Месэладиз талукь суалдиз жаваб яз лагьайвал, и проектдин сергьятра аваз кIвалер эцигдайла, машинар акъвазардай чкаяр фикирда такьуна пул чара ийизва. Амма патарив, гьаятра, ачух цавун кIаник улакьар акъвазардай чкаярни фикирдай акъуд тийидайвал я.

Гьелелиг гьалар муракаббур я

“АЧУХ ВЛАСТЬ”

Жасмина САИДОВА

Саласа юкъуз “Дагъустан” РИА-дин майдандал республикадин СМИ-рин векилар РД-дин финансрин министр Али Исламовахъ галаз гуьруьшмиш хьана. “Ачух власть” проектдин сергьятра аваз тешкилнавай пресс-конференция асул гьисабдай уьлкведа арадал атанвай четин гьалариз, государстводи бюджетдай харжияр кьенят авун патал кьабулзавай серенжемриз талукьарнавайди тир. РикIел хкин, “Ачух властдин” асул макьсад республикадин властдин вини дережада авай чиновникриз чпи ийизвай кIвалахдикай халкь хабардардай, гьакIни журналистриз тIал алай месэлайрай суалар гудай мумкинвал арадал гъун я.

Мярекат ачухдайла министрди къейд авурвал, РД-дин финансрин министерстводин вилик къенин юкъуз акъвазнавай асул месэла государстводин ва бюджетдинни финансрин политика, гьакIни республикадин бюджет тамамарун таъминарун я.

Уьлкведа арадал атанвай четин гьаларин шартIара Минфинди бюджет кутугайди ва дурумлуди авун патал еке кIвалах тухвана кIанзава. Амма, гьихьтин четинвилер хьанатIани, министрди инанмишарайвал, яшайишдин (социальный) программайрай агьалийрин вилик хиве кьунвай мажбурнамаяр алатай йисуз вири кьилиз акъуднава. ИкI, республикадин инвестицийрин программадин сергьятра аваз алатай йисуз яшайишдин хилез талукь 57 объект, гьа жергедай яз умуми образованидин 15 школа (2 агъзурни 949 ученик патал), 27 аялрин бахча (3 агъзурни 980 аял патал), здравоохраненидин 4 объект ва фельдшервилинни акушервилин 11 пункт эцигнава.

Министрди малумарайвал, алатнавай 2 йисуз эцигнавай кьван социальный объектар эхиримжи 20 йисан девирда республикада кардик кутунвачир. А.Исламова инанмишарайвал, и рекьяй кIвалах исятдани давам жезва: алай йис гзаф муракабди ятIани, бюджетда образованидин идараяр эцигун патал тахминан 500 миллион манат фикирда кьунва (алатай йисуз - 613 миллион манат). Месэладиз талукь яз министрди къейд авурвал, государстводи школаяр ва аялрин бахчаяр эцигун пландик кутунватIани, агьалияр лазим кьадар идарайралди таъминардай мумкинвал исятда государстводихъ авач. Гьаниз килигна, кьилдин ксарин (хсуси) школаяр ва аялрин бахчаяр эцигунизни фикир гана кIанда. ИкI, ада хабар гайивал, и кар гъиле кьаз кIанзавайбур патал бюджетдай куьмекдин пул - субсидияр гуда.

Министр налогар тIимил кIватIуникай ва идахъ галаз алакъалу яз арадал къвезвай четин месэлайрикайни рахана. Алатай йисуз Дагъустан Республикадин администрациядик акат тийизвай налогар тIимил атанва: ГСМ-дин акцизрай, карханайрин къазанжийрилай къвезвай налогар, НДФЛ ва мсб. Адан гафаралди, алай йисузни и хиле четинвилер ава. ИкI, 2015-йисан 1-майдин делилралди, бюджетдиз налогрилай атана атун лазим тир пулунин кьадар 883 миллион манатдин тIимил я. Министрди гъавурда турвал, и кар налогрин жигьетдай федеральный законодательство дегиш хьунихъ галазни алакъалу я.

Журналистри тIал алай са жерге месэлайрай, кьилди къачуртIа, уьлкведа финансрин жигьетдай арадал атанвай гьалариз, паталай гъизвай суьрсет ватанда акъудзавайдалди эвезуниз, харжияр гуьнгуьна туниз (оптимизация) талукь суаларни гана.

Оптимизациядиз талукь яз министрди къейд авурвал, къенин йикъан экономикадин гьалара им чарасуз кьабулна кIанзавай серенжем я.

“Бюджетда менфятсуз ва бюджетдин законодательствода чпикай кхьин тавунвай харжияр хьун лазим туш. Республикада харжияр гуьзчивилик кутунин кIвалах гьикI хьайитIани авуна кIанзавайди тир, амма экономикада хьанвай кризисди чун и кар фад ва дериндай гъиле кьуниз мажбурна”, - лагьана ада.

Республикадин Кьилин тапшуругъдалди республикада государстводин къуллугъчийрин кьадар пуд йисан вахтунда 15 процентдин тIимиларун лазим я. Им тахминан 4050 кас кIвалахдилай алудун жезва. Гьар йисуз чна абурукай 5% сокращение авуна кIанзава. И серенжемдин нетижада йиса тахминан 45 миллион манат кьенят жеда, лагьана ада. Санлай къачурла, министрди гьисабзавайвал, 2015- ва 2016-йисар йисар чи уьлкве патал четинбур яз амукьда.

Пресс-конференциядал Дербентдин 2000 йисан юбилей къейд авуниз гьазурвал акунин месэладикайни рахана. Министрди хабар гайивал, Дербентда куьчеяр, кIвалер ремонт авунин, цIийикIа туькIуьр хъувунин кIвалахар давам жезва.

И крариз федеральный бюджетдай 599 миллион манат чара авунва, республикадин бюджетдани такьатар фикирда кьунва.

Дербентдин юбилей къейд авун патал 1 миллиардни 755 миллион манат фикирда кьунва. Адакай 1 миллиардни 228 манат федеральный бюджетдай я, 527 миллион манат - республикадин.

Жегьилрик еке умудар кутунва

Жасмина САИДОВА

Чна алатай нумрада хабар гайивал, 29-31-майдиз республикадин меркезда Дагъустандин государстводин аграрный университетдин бинедаллаз Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин хуьрерин жегьилрин форум кьиле фена.

Са майдандал тахминан 300 иштиракчи - СКФО-дин аграрный вузрин, кьилди къачуртIа, Кеферпатан Осетиядин-Аланиядин, Чечнядин, Кабардино-Балкариядин, Ставропольский крайдин студентар ва аспирантар кIватIай и мярекат Вирироссиядин жегьилрин общественный “Россиядин хуьрерин жегьилрин союз” тешкилатдин Дагъустандин регионнальный отделениди гьазурнавайди тир.

Форум ачухунин шад мярекат 29-майдиз университетдин актовый залда кьиле фена.

Сифтедай мярекатдин иштиракчийрив республикадин Кьилин ва вичин патай тебрикдин гафар Дагъустандин вице-премьер **Шарип ШАРИПОВА** агакьарна.

“Россиядин Федерациядивай вичин жегьил гражданрал лайихлудаказ дамах авуртIа жеда. Чун къе цIийи тарих - жегьилрин гафунин таъсирлувал артух жезвай девир арадал атунин шагьидар я. Чи жегьил агьалияр къе милли регьбердин патав тупламиш жезва ва адаз государстводи вилик эцигнавай месэлаяр гьялиз куьмек гузва”, - малумарна ада.

Ш.Шарипова алава хъувурвал, Россиядин агропромышленный комплекс акваз-акваз дегиш жезва, и хиле алай аямдин цIийи технологияр кардик кутазва ва и жигьетдай республикадин бажарагълу жегьилрин къуватдин ва чирвилерин игьтияж иллаки екеди я.

Вице-премьерди Дагъустандин экономика хкажунин рекье кар алай проектрикай сад тир “Нетижалу агропромышленный комплекс” проект уьмуьрдиз куьчуьрмишуникайни лагьана. Ш.Шарипова гьисабзавайвал, и карда иллаки еке умудар цIийи жуьреда фикирзавай жегьил пешекаррик кутунва: гьам малдарвиле, гьам чуьллерани никIера кIвалахзавай жегьилрик ва я чилихъ галаз алакъалу пеше къачузвай студентрик.

Дагъустандин государстводин аграрный университетдин ректор **Зайдин ЖАМБУЛАТОВА** мугьманриз чпин хайи чIаларалди саламдин гафар лагьана.

“Чаз къе кIанзавайди неинки Дагъустандин хуьруьн майишатди цуьк акъудун, гьакIни ам нетижалу хьун я”, - лагьана ада.

“Россиядин хуьрерин жегьилрин союздин” Центральный бюродин председатель **Юлия ОГЛОБИНАДИ** эхиримжи зур йисан вахтунда вич Дагъустандиз им кьвед лагьай сеферда атанвайди къейдна. “Хуьруьн майишатдин хиле исятда са жерге дегишвилер жезва. Авай мумкинвилер ишлемишна, чун и дегишвилер чи жегьилрив агакьариз алахънава. Чун патан уьлквейрай гъизвай шейэр, суьрсет ватанда акъудзавайдалди эвезун патал кьабулзавай серенжемрикай, и ва я маса месэлайрай чахъ хьанвай ахтармишунрикай рахазва. Уьлкведин гьар жуьре майданрал чна и хиле кIватI хьанвай месэлаяр жегьилрихъ галаз веревирдзава, жуван теклифар гузва. Абурукай гзафбур гуьгъуьнлай, нормативно-правовой актар кьабулдайла, кваз кьазва”, - къейдна ада.

Нетижалудаказ ва активнидаказ кIвалахунай Россиядин хуьрерин жегьилрин союздин патай чухсагъулдин гафар Ю.Оглобинади Дагъустандин региондин отделенидиз, кьилди къачуртIа и тешкилатдин регьбер **Камил САИДОВАЗ** лагьана.

Мярекатдал РД-дин тIебиатдин ресурсрин ва экологиядин министр **Набиюлла КЪАРАЧАЕВНИ** рахана. Ада хуьруьн майишат Россиядин экономика патал иллаки важиблу хел тирдакай, амма и хел гьамиша зарарлуди хьайидакай ва къе адаз кьетIен фикир гузвайдакай лагьана. “Чна къе вилик республика тамамдаказ недай суьрсетдалди таъминарунин месэла эцигнава. Лапагрин кьадардал гьалтайла Дагъустан къе уьлкведа сад лагьай чкадал ала, ири карч алай маларин кьадардай - пуд лагьай чкадал. Гьа са вахтунда чавай якIун продукциядалди республикадин игьтияжар тамамариз жезвач. Чаз як гьялдай заводар бес жезвач. Амма исятда чахъ гзаф проектар ава, абуру мукьвал вахтунда кIвалахиз башламишун лазим я. И проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишуни хуьруьн майишатдин хел вини дережадиз акъуддай мумкинвал гуда”, - къейдна министрди. Ада жегьилриз жезмай кьван гьерекатлу (активный) хьуниз, вилик месэлаяр эцигуниз ва абур нетижалудаказ тамамаруниз эвер гана.

Кеферпатан Кавказдин республикайрин жегьилри алакъа аваз кIвалахунин, абуру яшайишдин, экономикадин хилера гьалтзавай месэлаяр гьялиз куьмек гунин важиблувал екеди тирдакай РД-дин жегьилрин крарай министр Заур Къагьриманова лагьана. Ада малумарайвал, ихьтин майданар жегьилри чпин тежриба сада-масадав агакьарун, и ва я маса теклифар гун патал тешкилзава.

“Регионрин вилик базар ватанда гьасилзавай суьрсетдалди ацIурунин, санлай хуьруьн майишат виликди тухунин месэла эцигнава. Вири и гьерекатра жегьилрин сес кваз кьун важиблу я”, - лагьана ада.

Форум кьиле фейи пуд юкъуз са жерге “элкъвей столар”, семинарар, мастер-классар кьиле фена. И майданрал хуьрерин жегьилрин яшайишда гьалтзавай месэлаяр веревирдна.

Гзафбуру чиркин яд хъвазва

РД-ДА РОСПОТРЕБНАДЗОРДИН УПРАВЛЕНИДА

ЧИ КОРР.

Дагъустан Республика хъвадай целди таъминвилин дережа чирун патал 2014-йисуз кьиле тухвай ахтармишунрин нетижада малум хьайивал, 1 миллионни 414 кас - республикадин агьалийрин 37,3 % (2013-йисуз - 39%) - ерилу, хатасузвилин жигьетдай вири истемишунриз жаваб гузвай целди таъмин я. 1 миллионни 329 агъзурдалай гзаф агьалийри - 47,7% (2013-йисуз - 48%) гекъигайла пис тушир хъвадай яд ишлемишзава. Ерисуз, хъвана виже текъведай целди республикадин административный 22 округда яшамиш жезвай 416 агъзурни 394 кас - 14,9 % (2013-йисуз -13%) агьалияр таъмин я.

Ихьтин делилар и йикъара РД-да Роспотребнадзордин Управленида гзаф идарайрин иштираквал аваз кьиле фейи совещанидал авур докладдай малум хьана. Совещанидин кIвалахда РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министерстводин, республикадин шегьерар целди таъминарзавай карханайрин, шегьеррин администрацийрин ва и месэладихъ галаз алакъалу са жерге маса идарайрин векилри иштиракна.

Кьилди къачуртIа, совещание Дагъустан Республикада 416-нумрадин Федеральный законди - “Целди таъминарунин ва герек авачир ятар къерехдихъ алудунин гьакъиндай” - ийизвай истемишунар кьилиз акъудун патал кьабулзавай серенжемриз талукьди тир.

416-нумрадин ФЗ 2013-йисан 1-январдилай къуватда гьатнава. И закондал асалу яз, шегьеррин ва хуьрерин самоуправленидин органри гуьгъуьнлай алукьзавай йисан 1-мартдалди хъвадай цин ери лазим дережадив агакьарун патал кьабулна кIанзавай серенжемар тайинарун; 1-июлдалди и серенжемрин план Роспотребнадзордин органрихъ галаз веревирд авун; 1-июлдалди михьи целди таъминарзавай ва чиркин ятар къерехдихъ алудзавай сетар вири гьисабдиз къачун, целди таъминарун замин тир кархана хкягъун ва адан кIвалахдин сергьятар тайинарун лазим тир.

Муниципальный тешкилатрин сайтра ва массовый информациядин такьатра хъвадай цин ва адан ери лазим къайдадиз гъун патал кьабулзавай серенжемрин гьакъиндай гьич тахьайтIа йиса садра малуматар хьун чарасуз я.

РД-да Роспотребнадзордин Управленидин санитариядин гьалдал гуьзчивалдай отделдин начальник **Лариса ПАНТИНАДИ** авур докладдай малум хьайивал, и истемишунар республикада лазим къайдада кьилиз акъудзавач. Иллаки шегьеррин идарайрихъ галаз алакъалу яз четин гьалар арадал къвезва. ИкI, совещанидал къейд авурвал, республикадин меркездин агьалийрив бес кьадарда михьи тир яд агакьзавач. И кардин себеб ам я хьи, вацIарай къачузвай яд михьи ийидай тадаракрин къуват суткадин вахтунда лазим тир цин вири кьадар михьун патал бес жезвач, гьаниз килигна, бязи районрив дуьздаказ михьи авунвай, муькуьбурув лагьайтIа, са бубат алцифарнавай ва хлордин куьмекдалди хатасузарнавай яд агакьзава.

Хъвадай цин химический составдал гьалтайла, истемишунрив кьан тийизвай терефар гьа виликанбур яз ама: санлай къачурла яд векъиди хьун, сульфатар кваз хьун ва минерализация. Са кьадар чкайра, иллаки шегьеррин округра хъвадай яд рагъулди яз амукьзава.

РД-да Роспотребнадзордин Управленидин руководитель **Элеонора ОМАРИЕВАДИ** къейд авурвал, хъвадай цин ери лазим къайдада тахьуни республика датIана вирусдин инфекцийрин къурхулувилик кутазва. Ада совещанидал кIватI хьанвай вири къуллугъриз республикада санитариядинни гигиенадин месэлайриз кьетIен фикир гуниз ва хъвадай цихъ галаз алакъалу месэлаяр, абур гзаф йисара кIватI хьанвайбур ятIани, гьялдай рехъ жагъуруниз эвер гана.

Жуьрэтлуди

Хазран КЬАСУМОВ

Кьасумхуьруьн Советский куьчедиз ана яшамиш жезвай агьалийрин тІалабуналди **А.Б.БУТАЕВАН** тІвар гана.

Азим Бутаев 1916-йисуз лежбер хзанда дидедиз хьана. Лап жаван йисарилай ада Агъа Арагърин Калининан тІварунихъ галай колхозда кІвалахиз башламишна, данарбан, магьсулдар, къаравулчи яз.

1937-йисуз А.Бутаев Кьасумхуьруьн консервиярдай заводда шофердин куьмекчивиле кьабулна. Са йисалай адакай пар чІугвадай машиндин шофер хьана.

1940-йисуз Азимаз Яру Армиядин жергейриз эвер гана. Ватандин ЧІехи дяве башламиш хьайи сифте йикъалай ам шофер яз фронтда хьана.

Азим Бутаевичакай гьалкъада авай Ленинград душмандикай хуьнин иштиракчини хьана. Кьилди къачуртІа, ада яцІу муркІади кьунвай Ладожский вирелай кутунвай, вич тарихда "Уьмуьрдин рехъ" яз гьатай рекьяй Ленинграддин агьалийриз недай, женгинин суьрсет агакьариз хьанай.

Ингье зи гъиле 1943-йисуз Ленинграддин артиллериядин полкунин командирдин заместитель, гвардиядин майор Конганта 45-дивизиядин транспортный отделенидин командир, гвардиядин старший сержант Азим Бутаеваз ганвай къуллугъдин характеристика ава. Ана кьвена: ***"...Сифтедай шофер, гуьгъуьнлай транспортный отделенидин командир яз къуллугъзавай А.Бутаева вич викІегь, женгинин кар хъсандиз чизвай, ахлакь авай аскер яз къалурна. Блокададин вахтунда ада чпихъ еке ва важиблу метлеб авай тапшуругъар кьилиз акъудна. Жуьрэтлувилерай А.Бутаеваз "Ленинград оборона авунай", "Женгера лайихлувилерай" медалар гана..."***

Чаз алава хъийиз кІанзава: Азим Бутаевич гьакІни Ватандин дяведин III лагьай дережадин орденди, "Германиядин винел гьалиб хьунай", "Дирибашвиляй" медалариз лайихлу хьана.

Азим Бутаевича Яру Армиядин жергейра 6 йисуз къуллугьна.

1946-йисуз Ватандиз хтай ам Кьасумхуьруьн консервиярдай заводда шофервиле кІвалахал акъваз хъувуна. Гьакъисагъ зегьметдай А.Бутаев Зегьметдин Яру Пайдахдин, "Знак Почета" орденар, "Зегьметдин ветеран" знак гуниз лайихлу хьана.

Баркаллу бубадин кар алай вахтунда адан веледри давамарзава. ИкІ, Селмината муаллимвиле, Закидина духтурвиле, Магьихалума библиотекадин къуллугьчи яз, Шакира музыкальный школадин муаллимвиле кІвалахзава.

Дяведин йисарин аялар

Руьгьдин диривал квадарнач

Нариман ИБРАГЬИМОВ

ДЯВЕДИН йисарин аялрин кьисмет уьмуьрдин рекьер сад хьтинбур я: етимвал, магьрумвилер, цурувилер, туькьуьлвилер... Гзафбур, азиятар, дарвилер, мекьер эхиз тахьана, гъвечІизмаз экуь дуьньядилай фена. Вири четинвилериз дурум гайибуру уьмуьр давамарна, общество патал хъсан крар авуна.

Гьа ихьтинбурукай сад тир Нурметов Малламегьамед Гьажиевичан уьмуьрдин жигьиррихъ галаз таниш хьайила, за тажубвални авуна, гьейранвални. Адан кьилел атай кьван дуьшуьшар, вилериз акур крар, ада ялай кьван парар...

Малламегьамед 1937-йисуз Кьурагь райондин КІирийрин хуьре дидедиз хьана. КІахцугърин хуьряй тир Салминат Гьажидиз хканвай кьвед лагьай паб (сифтегьанди рагьметдиз фейила) тир. Сифтегьандаз пуд велед хьанвай: Гуьлмегьамед, Азиз, Гуьлуьмгъа. Салминатани Гьажидиз пуд аял багъиш хъувуна: Муьгьуьббат, Малламегьамед, Гуьлдесте.

Уьлкведиз дяведин цІай аватайла, адан ялав галукь тавур кІвал дагъларани амукьнач. Инсанри, чпин сивихъайни галудна, ризкьи, суьрсет, партал фронтдиз рекье твазвай. Чка-чкада каш гьатнавай. Духтуррин куьмекни агакь тийизвай инсанар, иллаки аялар, ваба галукьайбур хьиз, куьтягь жезвай. Гьа икІ, Гуьлмегьамедни, Азизни рагьметдиз фена. 1943-йисан сифте кьилерай кІвалин иеси Гьажи Дагъустандин Огнидин патарив гвай Дузлах тІвар алай чкадиз фашистрин кьушунриз акси сенгерар туькІуьриз тухвана. КІвале Салминат, гъуьлуькай хтанвай Гуьлуьмгъа, Муьгьуьббат, Малламегьамед ва Гуьлдесте амукьна.

Яшайишдин гьал лап четинди тир. Хизан кІеви, мекьи хъуьтІяй бажагьат акъатдай. И кар Гьажидизни чизвай. Ада хуьруьз хъфизвай касдал Салминат аяларни галаз Дузлахдиз атунин хабар агакьарун тапшурмишна. Салминат, чарасуз герек къведай шейэр кьве багъламадик кутуна, рекье гьатна.

Сифте йиф абуру КІахцугъа акъудна. Кьуд суткада хизан Белиждин станциядик кумукьна. Са йиф Дербентдин ракьун рекьин вокзалдик акъудна. Дузлахдиз абур гьелек хьанваз агакьна. Гьажи цІудралди инсанар авай казармада яшамиш жезвай. Тади гьалда чиле къазма туькІуьрна ва хизан гьаниз экъечІна. Гьажидихъ галаз кІвалахдал Салминатни, Гуьлуьмгъани физ хтана. Ина фан талонар гузвай. Са бубат яшамиш хьана, амма вахтуналди.

- ШартІар гьич фикирдизни гъиз тежедай кьван четинбур тир, - рикІел хкизва Малламегьамеда. - 1944-йисуз дах начагъ хьана, рагьметдиз фена. Адан гуьгъуьналлаз чна Гуьлуьмгъа, Гуьлдестени Дузлахдин накьварик фаракъатна. Йикъар-йифер шехьиз акъудзавай дидедиз вуч ийидатІани чизвачир. Чи файдасуз гьалдикай Какашурада гъуьлуьк квай Муминат вахаз (дидедиз сифте гъуьлуькай хьайи руш) хабар хьана ва ада атана чун КІахцугъиз хутахна. Ина са хуьруьнвидин буш кІвалера ацукьна чун. Багъри пуд касдикай, пуд панагьдикай санал магьрум хьайи дидедин дерт лугьуз тежедайди тир. Чаз са кьас фу жагъурун патал ада акатай гьи кІвалах хьайитІани ийизвай. Фермаяр михьун, къавариз накьв гун, эчІелар эчІин, таза аялриз килигун, гвенар гуьн, сариз кек ягъун, гамар, рухар хурун... Куьрелди, алакьдайвал кьил хуьзвай. Чун гвенар гуьз фейи дидедихъ галаз ЛукІарикни хьана. Хуьре ийидай кар авачирла, диде къунши хуьрериз фидай, гамар храз, багъларихъ, саларихъ гелкъвез.

Гьа идалди Малламегьамедан кьилел атай гьадисаяр акьалтІнач. Са вацралай вахан гуьгъуьниз хъфей адаз чир хьана хьи, Муьгьуьббат КьепІиррин детдомда ава. И хабарди жаван са кІус шадарна. Ам мад хуьруьн Советдин председатель Агьмедан патав хъфена. Ада детдомдин директор Шихкеримаз эверна ва етим гада кьабулун меслятна. Шад хьана Малламегьамед. Бес жедачни? Тандал партал, чими кІвал, гьар чІавал хуьрек, школада кІелун...

1951-йисан зулухъ гададин бахтуни гъана, ам Кьурагь ва Кьасумхуьруьн райондай тир къад етимдихъ галаз Таганрогдин ремесленный училищедиз кІелиз ракъурна. Урус чІал течизвай, дугъривал квай ва месэладин гъавурда авачир Малламегьамедаз галай са хуьруьнвиди ва маса кьве лезгиди вуч хабар кьуртІани "не хочу" гафар лагь лагьана. Гьа и кар себеб яз амни, хуьруьнвини ва Кьасумхуьруьн райондин аялрикайни пуд элкъуьрна, Дагъустандиз рекье хтуна. Хтайла, Малламегьамеда детдомдин директордиз вичиз чирай "чеб кьабулнач" гафар тикрарна. Амма таб яргъалди кІеви ийиз жедачалда. Таганрогдай детдомдиз чар хтайла, вири ачух хьана ва Малламегьамед детдомдай акъудна.

КІирида кьадай чка амукь тавурла, гада КІахцугъиз рекье гьат хъувуна. Ина авайди сифтегьан школа тир. Са йисуз ам Ялцугъиз физ, хтана. Ахпа КІахцугърин школа ирид йисандаз элкъуьрна. 6-7-классар ада ина куьтягьна. 1956-йисуз М.Нурметов армиядиз тухвана. Ам Сахалиндиз, артиллериядин полкуниз акъатна.

Армиядай хтай Малламегьамед чир жедайвал амачир. Адакай хъсан буй-бухах авай, къуьнер гьяркьуь бегьем итим хьанвай. Хуьрериз - КІиридиз, КІахцугъиз хъфиникай дад авачир. Муминат вах яшамиш жез Махачкъаладиз хтанвай. Кьвед-пуд юкъуз адан кІвале хьайидалай гуьгъуьниз аскердин партал алай гада Махачкъаладин вагонрин депода кІвалахал акъвазна ва адаз общежитидай чкани гана. Армияда жуьреба-жуьре кеспийрин иеси хьайи гада деподин чатук ракъурна. Адан везифа гуьнгуьнай акъатнавай рельсер къайдадиз хкун тир. Югъ-къандавай кІвалахун четин акъваззавай. Бедендиз, руьгьдиз зайиф кас туширтІани, югъди рельсер ялуни, абуруз кІаш гуни, чатук жезвай залан гьавадини жегьил галудзавай, адахъ аман амукьзавачир. ГьикІдатІа, вучдатІа лугьуз хиялрик квай и вахтунда адал таниш милиционер гьалтда. Адан теклифдалди ам МВД-дин кадрийрин отделдиз фена. Гьеле аскердин партал (масад къачудай мумкинвал хьанвачир) аламай жегьил церин милициядин отделдиз кьабулна, общежитидай чкани гана.

Стхадин цІийи къуллугъдикай хабар хьайила, Муминат вах шад хьана.

- Гила, стха, ваз кимиди мехъер я, - лагьана ада. - Свасни за ваз жагъурнава.

- Мехъер вучтинди я, я вах? Зал гьеле бегьем партал алач, кІватІнавай пул авач, яшамиш жедай чкани кІанзавайди я.

- Аникай вуна са фикирни ийимир, стха. Вири хъсан жеда. КІвални кирида кьада, свасни кІвалахик кутада, асайиш жеда квез.

- Куьн? Я чан вах, заз акунни тавунвайдакай свас гьикІ жедайди я эхир?

- Акунни авунвайди я ваз ам, чинни ийизвайди я. Ви халадин, яни зи вахан руш Магьихалум.

- Магьихалум? Халадин руш? Ам начагъди я эхир.

- Хата авач, къе азарлу я, пака сагъ хъжеда.

Йикъар са-сад алатиз физвай. Малламегьамедан рикІелай и ихтилатни алатна. Амма вах мехъерин къайгъуйрик квай. Са юкъуз Мумината стхадиз кІвализ теклифна. Фейила, ина хала, адан кьве руш, итимар, Муминат вахан веледар авай. Виридаз салам гана, гъилер яна, куьрелди, хваш-беш авуна, Маламегьамед "заз кІвалахдилай геж тавуна хтун буйругънавайди я" лагьана хъфена. Пакадин юкъуз адаз малум хьана хьи, вахан кІвале мукьвайри мехъер къурмишна, Магьихалумни Малламегьамедаз гъанвай свас я.

Лап хъел атана жегьилдиз. Вич галачиз вичин мехъер авур вахакайни, къавумрикайни.

- Ви свас, стха, кирида кьунвай кІвале ава, жувни адан патав хъвач. Са арадилай чунни мубаракар ийиз къведа.

Малламегьамед кьве милиционерни галаз кІвализ хъфена. КІвални кІвал тир гьа. Са кроватни авай, гъвечІи столни, са табуреткани, пични. Къуллугъдин юлдашри жегьилриз эвленмиш хьун мубаракна. Суса суфрани ачухна. ТІуьна, хъвана, абур хъфена. Намусар квай гададини халадин руш бейкефарнач. Вучдай кьван, кьисметдай гьа икІ акъатнавай. Им 1961-йис тир.

Муминат ваха лагьайвал, Магьихалум кІвале ацукьнач, ам эцигунрин материалрин заводда кІвалахал акъвазна. Вахтар физвай, дарискъал, къавал накьв алай ва марф къвадайла тІилияр къвезвай "кІваликай" икрагь хьанвай Малламегьамед юлдашдин кІвалахдал фена, участкдин начальник Касгаган Иванавай "папаз общежитидай мус кІвал гузвайди я?" лагьана хабар кьуна.

- Папаз завай лугьуз жедач, амма вун зи гъилик кІвалахал атайтІа, са гьафтедилай за ваз кІвал гуда, - малумарна Ивана. - Вун хьтин мягькем, къуватлу рабочияр чаз лап герекзава.

- Вуна закай зарафатзавайди яни?

- Ваъ эхир. Зиди рикІивай я. Вун атайтІа, са гьафтедилай квез хизандин общежитидай кІвал гуда.

- ЯтІа, ягъа гъил, - Малламегьамеда гъил виликди авуна, Касгаганани гъил яна.

Гьа икІ, милиционердикай эцигунрин материалар акъуддай заводдин сифте бордюрщик, ахпа къванцин, харат устІар хьана. Меслят хьайивал, са гьафтедилай общежитидай кІвални гана.

Нурметоврин яшайиш яваш-яваш пайгардик акатзавай, агьваллувилихъ элкъвезвай. Хизанда сад-садан гуьгъуьналлаз веледарни пайда хьана: Зелфира, Сергей, Салминат, Гьажимурад. Махачкъаладин шуьшедин чІунарин завод ишлемишиз вахкайла, Нурметовар гьа и карханадиз кІвалахиз фена. Малламегьамедакай ремонтринни эцигунардай цехдин бригадир хьана. Лап устадлу къванцин, харат устІар тир Нурметован иштираквал аваз карханадин цІийи цехар, администрациядин, яшайишдин, алишверишдин дараматар эцигна. Ада карханадин вири цехра, объектрал ремонтдин кІвалахар тамамарна. Лугьузвайвал, адан гъил галукь тавур са дараматни заводда амукьнач. Вилик-кьилик квайбуру адаз "устад", "къизилдин гъилер", "универсал" лугьуз къимет гудай. Карханадин дирекцияди, гьукуматдини намуслу, зегьметчи, бегьерлу устІардин жафа квадарнач. Адаз кьве, ахпа кьуд секциядин кІвалер, В.И. Ленинан 100 йисан юбилейдин, "Зегьметда тафаватлу хьунай" (кьве сеферда), "Зегьметдин ветеран" медалар, соцсоревнованида гъалиб хьунин знакар, гзаф сеферра премияр, пишкешар гана.

Пайгардик акатай уьмуьрдин иесидин кьисметда мад чІулав йикъар, рикІ тІарай агьвалатар пайда хьана. Жаванзамаз Зелфирани Сергей начагъ хьана, Москвадиз тухванатІани, духтуррин тІем акакьнач, рушни хва рагьметдиз фена. Дерт кьезил тахьанмаз уьмуьрдин юлдаш Магьихалумани 1980-йисуз гьамишалугъ вилер акьална. Малламегьамедаз йикъарни кваз мичІи хьана, амма ада вич михьиз руьгьдай аватдай, усал жедай чкадал гъанач. Веледрин гьакъиндай къайгъу чІугуна. Са вахт алатайла, кІириви дишегьли Магзинатахъ галаз хизан кухтуна. Ада магьрумвилер пара акур устІардиз хва багъишна. Къе ада, Россиядин армиядин офицер Рамиза Ватандиз къуллугъзава. Гьажимурад Москвада, дидедин тІвар алай Салминат Израилда яшамиш жезва.

1986-йисалай М.Нурметов меркездин 29-нумрадин юкьван школадин устІар я. Школадин еке дараматдин цларни, ракІарарни, дакІарарни, поларни, къаварни, партаяр, столар, стуларни къайдадик кваз акун - им вири Малламегьамедан алахъунрин, "къизилдин" гъилерин нетижа я. Заз акурвал, школадин педколлективдини, школьникрини адаз еке гьуьрметзава. Уьмуьрда къуьнерал залан парар ацалтнатІани, рикІ гзаф сеферра тІар хьанатІани, руьгьдин диривал ада квадарнавач.

Кьилинди яшайишдиз къуллугъ авун я

КУЬРУЬ КЪЕЙД.

Назим Багьаудинович МУСАЕВ 1954-йисуз Кьурагьрин хуьре дидедиз хьана.

1972-йисуз сад лагьай нумрадин юкьван школа хъсан къиметар аваз акьалтIарна, ДГУ-дин физикадин факультетдик экечIна. 1977-1990-йисара Кьурагьрин 1-нумрадин юкьван школада физикадин тарсар гана. 1995-йисалди статистикадин отделдин кьилин экономиствиле, гуьгъуьнлай райондин экологиядин комитетдин председателвиле кIвалахна. 2001-йисалай агьалийриз яшайишдин рекьяй къуллугъдай Центрда зегьмет чIугваз башламишна. Шазан апрелдилай КЦСОН-дин директордин везифаяр тамамарзава.

Маида АГЬМЕДОВА

Эхиримжи йисара яшайишдин рекьяй къуллугъ авунин жигьетдай законар дегиш жезва.

2014-йисан 28-декабрдиз "Россиядин Федерацияда агьалийриз яшайишдин рекьяй къуллугъ авунин бинейрин гьакъиндай" акъатнавай закондал асаслу яз гьихьтин кIвалахар кьиле тухузватIа ва гьи жуьреда гьихьтин куьмекар гузватIа чирунин макьсаддалди за агьалияр яшайишдин рекьяй хуьдай комплексный Центрадин директордин везифаяр тамамарзавай МУСАЕВ Назим Багьаудиновичан вилик са шумуд суал эцигна.

- **Назим Багьаудинович, агьалийриз яшайишдин рекьяй къуллугъ авунин бинейрин гьакъиндай цIийи закон акъудунин чарасузвал вуч я? Авай законри вахтунин истемишунриз жаваб гузвачирни?**

- Алай вахтунда чна амалзавай "Россиядин Федерацияда агьалийриз яшайишдин рекьяй къуллугъ авунин бинейрин гьакъиндай" закон 1995-йисуз кьабулна. 2005-йисан 1-январдилай яшайишдин игьтияжрин рекьяй векилвал субъектрин ихтиярда туна ва гьар сада чпихъ авай мумкинвилериз килигна кIвалахиз башламишна. Зи фикирдалди, цIийи закон вахтунда къуватда гьатна ва адахъ еке метлеб ава. Ана девирдин гьакъикъат тамамвилелди къалурзава, тежриба фикирдиз къачузва, талукь организацийрин жавабдарвал тайинарзава.

- **ЦIийи законда цIийивилер гьихьтинбур я?**

- Кьилинди, гьелбетда, яшайишдин рекьяй къуллугъ авун я. ЦIийи законда къуллугъар ихьтин къайдада ачухарнава: "Агьалийрин яшайиш хъсанарун, жува-жув яшайишдин асул игьтияжралди таъминарунин мумкинвилер гегьеншарун". "Яшайишдин четин гьалда авай агьали" мана "яшайишдин рекьяй тIимил таъмин тир агьали" манадалди дегишарнава.

ИкI, яшайишдин рекьяй куьмек гудай са шумуд жуьре тайин я: яшайишдин, яшайишдинни медицинадин, яшайишдинни психологиядин, яшайишдинни педагогикадин, яшайишдинни ихтияррин, кIвалах алакь тийизвай начагъ инсанриз яшайишдин рекьяй куьмек гун.

КIвалахдалди таъминарунин, куьмек авунин ва маса месэлаяр кьилди къалурнава.

- **ЦIийи закондал асаслу яз, яшайишдин рекьяй пулсуз къуллугъ гьихьтин агьалийриз ийизва?**

- Яш тамам тахьанвай аялриз, кьетIен гьаларин, яракьралди хьайи къал-макъалрин нетижайра зиян хьайибуруз, къвезвай къазанжидин юкьван гьисабдин кьадар яшайишдин кIанин кьадардилай садни зуран тIимил къвезвайбуруз.

- **Абуруз куьмек гьикI ва гьинай гузва?**

- ЦIийи законда яшайишдин рекьяй къуллугъ авунин къайдаяр ачухдиз тайинарнава: махсус къайдада кIвализ физ къуллугъун, яни йикъан тайин тир вахтунда, яшайишдин рекьяй къуллугъзавай идарада гьафтеда вад йикъуз яшамиш хьун.

- **Садлагьана кIеве гьатай вахтунда вуч авун герек я?**

- ЦIийи законда ихьтин дуьшуьшарни гьисаба кьунва. Абур, икьрар кутIун тавуна, кьилдин кас патал программа туькIуьр тавуна гузва. И жуьредин куьмекни герекзавай касдиз вичиз кIани вахтунда, гежел вегьин тавуна, гуда. Месела, пулдалди, алукIдай парталдалди, сифте нубатда герек шейэралди, пулсуз тIуьнралди таъминарда.

Гъалибвилин ачух тарсар

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Гъалибвилин 70 йисан юбилейдиз талукьарна Белиж поселокдин Г.Лезгинцеван тIварунихъ галай школада Гъалибвилин ачух тарсар кьиле тухвана. Абура 5-9 классра кIелзавай аялри иштиракна. Ачух тарсарин макьсад аялриз Ватандин ЧIехи дяведин иштиракчийрин игитвилерикай суьгьбетар авун, абур ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишун тир.

5-9-классра кIелзавайбуруз тарсар гузвай муаллимар тир **С.АБДУЛКЕРИМОВАДИ, З.ШИХЖАМАЛОВАДИ, Б.АЛИМУРАДОВАДИ, Т.РАМАЗАНОВАДИ "Чун игитвилин крариз вафалу я", "Зи рикIел алама!", "За дамахзава!", "Телеф хьайибур - чи рикIера", "Гьич са касни, гьич са затIни рикIелай алуднавач"** темайрай ачух тарсар тухвана. Гьа са вахтунда абуру тарсара Ватандин ЧIехи дяведин игитрин, игитар тир дагъустанвийрин, магьшур партизанрин, игит пионеррин шикилар, плакатар, **"Пак дяве", "TIвар алачир тепе", "Дурнаяр", "Гъалибвилин югъ"** манияр ишлемишна.

Муаллимар чпин вилик эцигнавай макьсаддив агакьна. Аялри тарсара гьевесдивди иштиракна ва абуруз 1941-1945-йисара уьлкве фашистрикай хуьн патал гьукуматдин кьиле авай регьберри, Яру Армияди ва зегьметчи халкьди, сад ва тупламиш хьана, гъалибвал гьикI къазанмишнатIа чир хьана. Аялри игитрикай, чпин чIехи бубайрикай суьгьбетар авуна, манияр лагьана, шиирар кIелна.

ПIирер ни ва вучиз чIурзава?

1945-ЙИСУЗ душманрин винел гъалибвал къазанмишайдалай кьулухъ Хуьруьгрин хуьруьзни беденрал хер-кьацI, хуруйрал женгинин орденарни медалар алай аскерар - виликан дагъви чубанарни лежберар хтанай. Абурукай сад набут, чахуткадик пис азарлу яз духтуррикайни умуд атIанвай Агъамирзоев Агъамирзе тир. Вичикай садазни хата хкат тавун ва гьа са вахтунда тIебиатдиз шерик яз сагълам хъхьун патал ам са вацра Хуьруьгрин хуьруьн тамун вирин, къайи булахдин къерехдив гвай пIирен патав са чардахдик ацукьна. ТIебиатдикай дава-дарман хьанай адаз. Гьа макъамда фронтдай тахтай хуьруьнвийрин игьсандай а булахдин яд жемятдин куьмекдалди хуьруьз гъиз алахънай ам. Халкьдин собраниярни кIватIна, амма, гьайиф хьи, рикIик квай месэла кьилиз акъудиз тахьана, ам рагьметдиз фена.

Тамун вирин а пIир мус ва гьикI арадал атанатIа, садазни чидачтIани, садакьа эциг тавуна, дуьа кIел тавуна, адан патавай садни элячIдачир. Гьатта маса хуьрерайни къвез, парабуру ана, Агъамирзеди хьиз, чпин азарар сагъар хъийидай дуьшуьшарни ава. Вучиз ятIани чи девирда а вире авай яд кьуранва ва чпи-чеб сагъар хъувун, пIирел дуьа авун патал инсанарни кьеризцIаруз къвезва, сад-кьвед квачиз, амайбур - ички гваз.

Амма Агъамирзе бубадин мурад - хуьруьз къайи булахдин михьи яд гъун - инсанрин рикIелай алатзавачир. Дагъустандин парламентдиз сечкияр авайла, Эйнуллагь Якъубоваз вичин харжидалди хуьруьз а булах гъиз кIан хьана: герек чарар-цIарар туькIуьрна, турбаяр маса къачуна, кIвалахрив эгечIна. Амма, "пIирен целди хуьре беден, пек-партал чуьхуьн гунагь я" лагьай са нин ятIани фитнедин таъсирдикди кар вилик фенач. Гьа чIавалай инихъ хьайи са шумуд кавхадивайни гьялиз тахьай месэла хуьруьнви Марат Рамазановалай гьялиз алакьна. Сагърай вич!

Сифте нубатда, касди регъв туькIуьр хъувуна. Са девирда 12 регъв авай хуьруьн жемят са турба къуьл гваз Хъуьлуьдиз финиз мажбур жезвай. Ахпа райондин регьбер тир чи хуьруьнви Осман Абдулкеримован ва жемятдин куьмекдалди турбайраваз къайи булахдин ядни гъана. Тама чакъал кими жедач лугьурвал, халкьдин хийир такIан, туькьуьл, пехил рикIери садра а цин турба къванеривни ацIурнай. Са гужуналди ахкъудай а къванер, писвилин лишан яз, хуьруьн Советдин идарада хуьзва. Аллагь-Таалади, тIебиатди нагьакьанвал эх тийидайдахъ ва фад-геж а мердимазар ашкара хьана, адав вичин жаза агакьдайдахъ инсанар инанмиш я.

"КIула кьурла - руфун, кIеме кьурла - далу тIарда" лугьурвал, хуьруьнэгьлийрин аваданлухвал патал еке зегьметар къачуна, яргъай гъанвай хъвадай михьи циз "адак сода ква, чай авурла, цIарцI акьалтзава, чайданди къван кьазва, ам аш авун патал дуьз къвезвач, пIирен булахдин яд тир адал беден чуьхуьн гунагь я, адак ерли кягъун лазим тушир" лугьуз, гьахъсуз тегьне язавай яргъи мецерни ава. Гьа са вахтунда химбаклабораториядин ахтармишунри ам хъуниз кутугай михьи яд тирди тестикьарнава.

- Чи хуьре ирид пIир ава ва гьар пIирехъни - вичин мана, аламат! Абурукай галай-галайвал кхьейтIа, газетдин чинар бес жедач. Са гъвечIи мисал. Заз жуван вилералди акуна чида, рагьметлу Вагъуф буба - 25-30 сантиметрдин лацу чуру квай, гъиле аса авай, тандал гагь валчагъ ва гагь лацу кIурт жедай къени кас - мукьвал-мукьвал Хуьруьгиз мугьман жедай. Чи магьледин кимин виликай, салам гана, фидайла, инсанри адаз къарагъна икрамдай. Сада "чи кIвализ илиф, Вагъуф буба" лагьайла, "мажал авач, фена кIани чкаяр ава" лагьана жаваб гана, аса икисиз-икисиз тади камар къачудай. Яраб ада гьиниз тади ийизватIа лугьуз, хуьруьнвийри адакай чпиз акур ва ван хьайи-тахьай хабарар ахъайдай. Адан тIвар кьуна гайи садакьадихъ къени еке къуват авайдахъ чун инанмиш я.

Зун 1964-йисуз эвленмиш хьана. 1966-1968-йисара чаз кьве хва ва са рушни хьана. Садра са агьвалатдикай сагъ-саламатдиз къакъатун патал чна Вагъуф бубадиз садакьа кьунай. Пуд аялни галаз Луткуниз адан патав фейила, ада, "куьн зи патав къвезвайди чиз, за гуьзетзавай, - лагьайла, чун пара тажуб хьанай. Ада чун балайрин кьилерилай гъил элкъуьрна рахкурнай. Аллагьдин патай кьетIен пай ганвай а касди рагьметдиз фейидалай кьулухъни инсанриз куьмекзава. Гьавиляй ам халкьдин рикIелай физвач - сур пIирез элкъвенва. Гьар йисан 13-февралдиз, Вагъуф буба дидедиз хьайи юкъуз, а пIирел-сурал инсанар ахмиш жезва, кIвале датIана мавлидар къурмишзава.

Чи хуьруьн пIиреризни, якъин, чпин сагьибар, тарихар, дережаяр ава. Хъсанвал жедачтIа, писвални ийимир лугьурвал, абур рикIелай алудун, артухлама писликвал авун, нагьахъ рахун еке гунагь я.

Ара-ара япарихъ пIирер чIурнава лагьай гафар галукьайла, тажуб жеда. 17-апрелдиз Хуьруьга рагьметлу Сфи Ражабан пIирен къаншарда, шегьредин къерехдив гвай пIир чIурнава лагьайла, чун инанмиш хьаначир. Хуьруьн мискIиндин имамдихъ галаз фена килигайтIа, мягьтел хьана амукьна. Хуькуьрнавай пIирел са ни ятIани эхцигнавай 20 манат садакьадин пулни алай.

И мукьвара Усугъчайдилай агъа патал алай са пIирни чIурна! Эхь, гьайиф хьи, гила чи хуьрерив агакьнава пIирер чIурдай хума. Лам гатаз тахьайла, пурар гатазвайбур бес вужар хьуй?! Ни гана абуруз ахьтин "тарс-тербия"? ПIирер пак, эвли ксариз эцигнавай, Аллагь, сабур, мергьяматлувал рикIел гъизвай кьетIен гуьмбетар тирди аннамишайтIа, абур чукIурзавай ксариз Аллагьдихъай кичIе туш жал?! Пис кар ийиз нелай хьайитIани алакьда. ЖедатIа, са хъсанвал ая тIун бес, эгер вун гьахьтин уьтквем хва ятIа!

И дуьньяда ни вуч ийизватIани, вичи-вичиз ийизвайди я. ПIирер, булахар, гуьмбетар чIуруналди сифтени-сифте гьа касдиз вичиз зиян жезвайди я. "Я Аллагь, хийирдиз рахардаз, масадан хийирдихъ галайдаз - хийир, шийир рахардаз шийир хьуй!" - ялварзава за жуван и фикиррин эхирдай. ГьакI женни ийидайдахъ зун инанмиш я.

Захъ галаз салам-калам авай дуьз инсанрин тIалабуналди кхьейди зегьметдин ветеран, хуьруьгви К.Б.ИБРАГЬИМОВ я.

понедельник, 8 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
11:35 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.20 Забота. К Дню социального работника
18.45 Мы из Тукита
19.00 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильмы
08.00 Х/ф «Большая семья»
10.10 «Здоровье нации»
10.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Память поколений»
13.40 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
14.10 «Служа Родине»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Первая ласточка»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05. ru» в прямом эфире
17.40 В/ф «Где купить здоровье»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Год литературы в России. Литературно-музыкальная композиция на стихи табасаранских поэтов
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Горец» Сажид Сажидов
21.00 «Круглый стол»
21.50 «Кунацкая»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Аэропорт»
03.10 Х/ф «Горит ли Париж?»
05.00 «Горец» Сажид Сажидов
05.25 Х/ф «Первая ласточка»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка"
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 "Сегодня вечером".
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет". (16+)
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Мама-детектив".
23.30 "Вечерний Ургант".
0.00 "Познер". (16+).
1.00 Ночные новости.
1.15 "Время покажет". (16+).
2.05 "Наедине со всеми".
3.00 Новости.
3.05 "Модный приговор".
4.05 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар"
16.00 "Загадка судьбы".
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.30 Т/с "Оплачено любовью". (12+).
23.45 "Жить на войне. Фронт и тыл". (12+).
0.45 "Жить на войне. Оккупация". (12+).
1.45 Т/с "Надежда". (16+).
2.45 Комедия "Люди и манекены" (12+).
4.20 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 "Солнечно. Без осадков" с А. Беляевым. (12+)
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных". (16+
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.30 "Все будет хорошо!"
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны"
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.55 "Спето в СССР". (12+).
2.55 "Дикий мир".
3.15 Т/с "Знаки судьбы".
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Комедия "На Дерибасовской хорошая погода, или На Брайтон-Бич опять идут дожди". (16+).
10.05 Д/ф "Леонид Куравлев. На мне узоров нету". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 "Постскриптум".
12.50 "В центре событий".
13.55 "Осторожно, мошенники!" (16+).
14.30 "События".
14.50 "Городское собрание". (12+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.55 Т/с "Бомба". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Приговор долгу". Спецрепортаж. (16+).
23.05 "Без обмана". "Вырви глаз". (16+).
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Д/с "Династія. Самозванцы". (12+).
1.25 Комедия "Зайчик".
3.10 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (Великобритания).
5.10 Д/ф "Последняя обида Евгения Леонова". (12+)

ЗВЕЗДА

6.00 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
10.40 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
13.45 Т/с "Робинзон" (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 "Предатели с Андреем Луговым 2". (16+).
19.15 Х/ф "Чужая родня".
21.10 Х/ф "Правда лейтенанта Климова". (12+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 "Военная приемка". (6+).
3.45 Х/ф "Девочка ищет отца". (6+).
5.35 Д/с "Москва фронту". (12+).

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект": "Убить Нострадамуса". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
15.00 "Семейные драмы". (16+).
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Пища богов". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Машина времени". (США). (16+).
21.50 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Благотворительный телемарафон "Дальше действовать будем мы!"
2.00 Х/ф "Машина времени". (США). (16+).
3.50 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Меч" (16+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Меч" (16+).
15.30 "Сейчас".
16.00 Т/с "Меч" (16+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы. Женихи". (16+).
19.40 Т/с "Детективы. Волк в овечьей шкуре". (16+).
20.20 Т/с "След. Навыки выживания". (16+).
21.10 Т/с "След. Последняя электричка". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Дальний родственник". (16+).
23.15 "Момент истины". (16+
0.10 "Место происшествия. О главном". (16+).
1.10 "День ангела".
1.35 Т/с "Детективы. Женихи". (16+).
5.15 Т/с "Детективы. В ожидании смерти". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем.
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
20.55 Д/с "Настоящая Ванга". (16+).
22.55 Кризисный менеджер. (16+).
23.55 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Мое любимое чудовище".
2.25 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
4.15 Д/с "Звездные истории". (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Невестка". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Салман Кхан". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Джайпур". (12+).
10.00 Комедия "Переполох на похоронах". (16+).
12.10 Драма "Незнакомцы". (16+).
15.10 Комедия "Король обмана". (16+).
18.10 Мелодрама "Слон мой". (16+).
21.10 Мелодрама "Вместе с тобой". (16+).
0.10 Мелодрама "Жизнь так прекрасна". (16+).
3.00 Мелодрама "Предчувствие любви". (16+).

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Д/ф "Русский триумф на чужбине: Пионер видеоэры инженер Понятов".
12.00 Д/ф "Береста-Берестa"
12.10 Х/ф "Приваловские миллионы".
14.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Сентябрь" ("Охота"). Исполняет Н. Хозяинов.
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/с
15.40 Х/ф "Капитанская дочка".
17.15 Д/ф "Эзоп".
17.25 Д/ф "Что наша жизнь..."
18.05 Международный конкурс им. П.И. Чайковского.
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Сентябрь" ("Охота"). Исполняет Н. Хозяинов.
19.35 "Сати. Нескучная классика..." с Фанни Ардан.
20.30 "Спокойной ночи, малыши!"
20.40 Торжественная церемония открытия XXVI кинофестиваля "Кинотавр".
21.40 Д/ф
22.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Сентябрь" ("Охота").
23.00 "Новости культуры".
23.15 "Худсовет".
23.20 Д/ф "Теория всеобщей контактности".
0.30 Международный конкурс им. П.И. Чайковского.
1.25 Д/ф
1.40 "Наблюдатель".
2.40 Ф. Шуберт. Соната для скрипки и фортепиано.

вторник, 9 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
09.00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке))
11:35 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.20 «Каспий - берега дружбы». Концерт
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» Год литературы в России. Литературно-музыкальная композиция на стихи табасаранских поэтов
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 «Круглый стол»
10.05 Х/ф «Аэропорт»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае «Фазу Алиева»
13.20 «Горец» Сажид Сажидов
13.50 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Спорт на канале
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Наследие ислама»
17.10 Х/ф «Танкер «Дербент»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» 70-летие Великой Победы. Воспоминания ветеранов
19.30,22.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.05 «Мой театр»
22.00 «Правовое поле»
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Оксюморон»
23.50 В/ф «Антология антитеррора»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Большие маневры»
02.40 Д/ф «Ньянготом»
03.30 Х/ф «Рим, открытый город»
05.15 Х/ф «Танкер «Дербент»
06.40 «Наследие ислама»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка"
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Мама-детектив".
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Мама-детектив".
23.35 "Вечерний Ургант".
0.10 Ночные новости.
0.25 "Структура момента".
1.30 "Наедине со всеми".
2.25 "Время покажет". (16+).
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет". (16+).
3.20 "Модный приговор".
4.20 "Контрольная закупка"

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Оплачено любовью". (12+).
23.45 "Договор с кровью".
1.45 Т/с "Надежда". (16+).
2.45 Комедия "Люди и манекены" (12+).
4.20 "Комната смеха". (12+).

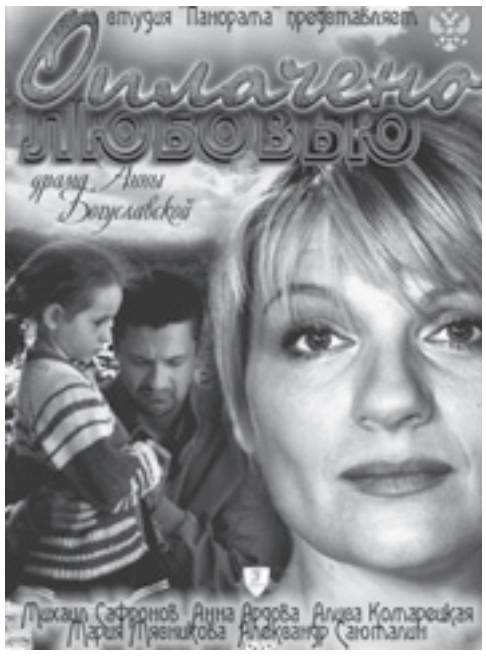

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 "Солнечно. Без осадков" с А. Беляевым. (12+)
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.30 "Все будет хорошо!"
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2"
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
2.00 "Главная дорога". (16+).
2.40 "Дикий мир".
3.15 Т/с "Знаки судьбы".
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Комедия "Ход конем".
9.45 Х/ф "Партия для чемпионки". (12+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Партия для чемпионки". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Без обмана". "Вырви глаз". (16+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство".
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.55 Т/с "Бомба". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Осторожно, мошенники!" (16+).
23.05 "Удар властью. Михаил Саакашвили".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 "Право знать!" (16+).
1.40 Детектив "Опасная комбинация". (16+).
3.35 Д/ф "Три смерти в ЦК".
4.40 "Мой герой". (12+).
5.25 "Простые сложности".

ЗВЕЗДА

6.00 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "ТАСС уполномочен заявить..." (6+).
13.45 Т/с "Робинзон" (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 "Предатели с Андреем Луговым 2". (16+).
19.15 Х/ф "Личной безопасности не гарантирую..."
21.05 Х/ф "В двух шагах от "Рая".
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Х/ф "Под каменным небом". (12+).
2.40 Х/ф "Пока фронт в обороне". (12+).
4.20 Х/ф "Девочка, хочешь сниматься в кино?" (6+).

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
11.00 "Документальный проект": "Битва за троном". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Пища богов". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Фантом". (США - Россия). (16+).
21.40 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Т/с "Черные паруса". (США). (16+).
0.30 Х/ф "Фантом". (США - Россия). (16+).
2.20 "Смотреть всем!" (16+).
3.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
4.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Меч" (16+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Меч" (16+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
17.00 Детектив "По данным уголовного розыска".
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы. Вольный стрелок". (16+).
19.40 Т/с "Детективы. В мечтах о семье". (16+).
20.20 Т/с "След. Дурман".
21.10 Т/с "След. Вспомнить все". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Возвращенец". (16+).
23.10 Т/с "След. Цепная реакция". (16+).
0.00 Мелодрама "Знахарь".
2.35 Детектив "По данным уголовного розыска".
4.00 Х/ф "Голубая стрела".

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем.
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
20.55 Д/с "Настоящая Ванга". (16+).
22.55 Кризисный менеджер. (16+).
23.55 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Мое любимое чудовище".
2.15 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
4.05 Д/с "Звездные истории". (16+).

ИНДИЯ

6.10 Драма "Вкус дружбы".
9.00 "Биография кумиров" "Сидхарт Сурьянараян". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Дели". (12+).
10.00 Драма "Тачка". (16+).
12.10 Драма "Братья по духу". (16+).
15.20 Драма "Хиджра".
18.10 Мелодрама "Невозможная любовь". (16+).
21.10 Боевик "Лев". (16+).
0.10 Х/ф "Легенда о Паласси Радже". (16+).
3.30 Комедия "Брачный марафон". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Д/ф "Как казаки мир покорили..."
12.00 Международный конкурс им. П.И. Чайковского. Вспоминая великие страницы. Сольное пение .
12.55 Д/ф "Беллинцона. Ворота в Италию".
13.15 Х/ф "Геркулес".
14.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Октябрь" ("Осенняя песнь"). Исполняет В. Руденко.
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/с "Маленькие секреты большого конкурса". "Взлеты и падения".
15.40 "Сати. Нескучная классика..." с Фанни Ардан.
16.30 Д/ф "Трир - старейший город Германии".
16.45 "Цитаты из жизни".
17.25 Д/ф "Родственные души не растут на деревьях".
18.05 Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Вспоминая великие страницы. Виолончель .
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Октябрь"
19.35 "Линия жизни".
20.30 "Живое слово".
21.10 Д/с "Рассекреченная история". "Бумажная битва титанов".
21.40 Д/ф "Как казаки мир покорили..."
22.25 Д/с "Маленькие секреты большого конкурса". "Взлеты и падения".
22.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Октябрь" ("Осенняя песнь").

среда, 10 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
09.00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.20 Каспий-берега дружбы»
18.35 Брейн-ринг
19.00 «Я еще на войне»... Абдулмеджид Хачалов
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» 70-летие Великой Победы. Воспоминания ветеранов
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 «Оксюморон»
09.50 Х/ф «Большие маневры»
11.55 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.25 Золотая коллекция фильмов о родном крае. «Дагестанские узоры»
13.40 «Мой театр»
14.30 Время новостей Дагестан
14.50 Х/ф «Пятый океан»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Адмирал Нахимов»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Телеочерк «Песенное творчество Аминат Абдулманаповой»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду»
21.05 Д/ф «Последний сентябрь»
22.00 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Джентльмены предпочитают блондинок»
02.30 Д/ф «Последний сентябрь»
03.00 Х/ф «Викинги»
05.50 Х/ф «В квадрате 45»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Мама-детектив".
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Мама-детектив".
23.35 "Вечерний Ургант".
0.10 Ночные новости.
0.25 "Политика". (16+).
1.30 "Наедине со всеми".
2.25 "Время покажет". (16+).
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет". (16+).
3.20 "Модный приговор".
4.20 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы".
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Оплачено любовью". (12+).
22.50 "Специальный корреспондент". (16+).
0.30 "Страшный суд". (12+).
1.45 Т/с "Надежда". (16+).
2.45 Комедия "Люди и манекены" (12+).
4.10 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 "Солнечно. Без осадков" с А. Беляевым. (12+)
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных". (16+
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.30 "Все будет хорошо!"
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.55 "Квартирный вопрос".
3.00 "Дикий мир".
3.10 Т/с "Знаки судьбы".
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Х/ф "Игра без правил".
10.05 Д/ф "Николай Губенко я принимаю бой".
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 Детектив "Комната с видом на огни". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Удар властью. Михаил Саакашвили".
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.55 Т/с "Бомба". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Линия защиты". (16+)
23.05 "Хроники московского быта. Пропал с экрана"
0.00 "События. 25-й час".
0.25 "Русский вопрос". (12+).
1.10 Детектив "Петровка, 38. Команда Семенова".
5.30 "Простые сложности".

ЗВЕЗДА

6.00 Т/с "Робинзон" (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Робинзон" (16+).
10.25 Х/ф "Частная жизнь".
12.35 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
17.10 Д/ф "Ледяное небо"
18.00 Новости дня.
18.30 "Предатели с Андреем Луговым 2". (16+).
19.15 Х/ф "Дорога к морю".
20.45 Х/ф "Свадьба с приданым". (6+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).

0.55 Х/ф "Служили два товарища". (6+).
2.55 Х/ф "Полет с космонавтом". (6+).
4.30 Х/ф "Дело для настоящих мужчин". (12+).

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект": "Уйти, чтобы остаться". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Пища богов". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "На гребне волны". (США). (16+).
22.20 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.25 Т/с "Черные паруса".
1.45 Х/ф "На гребне волны".
4.00 "Чистая работа". (12+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Гардемарины, вперед!" (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Гардемарины, вперед!" (12+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Х/ф "Голубая стрела".
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы. Жестокость от жестокости".
19.40 Т/с "Детективы. Неслужебный роман".
20.20 Т/с "След. Справедливость". (16+).
21.10 Т/с "След. Пуля на двоих". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Еще раз про любовь". (16+).
23.10 Т/с "След. Идол".
0.00 Мелодрама "Выйти замуж за капитана".
1.45 Т/с "Гардемарины, вперед!" (12+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем.
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
20.55 Д/с "Настоящая Ванга". (16+).
22.55 Кризисный менеджер. (16+).
23.55 Одна за всех. (16+).
2.30 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
4.20 Д/с "Звездные истории". (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Слон мой". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Мугда Годсе". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Агра". (12+).
10.00 Мелодрама "Воскреснуть ради любви". (16+).
12.10 Мелодрама "Жизнь так прекрасна". (16+).
15.10 Мелодрама "Предчувствие любви". (16+).
18.10 Боевик "Плата за победу". (16+).
21.10 Комедия "Под чужим именем". (16+).
0.10 Драма "Смятение чувств". (16+).
3.00 Боевик "Скрытая съемка". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Д/ф "Юл Бриннер: душа бродяги".
12.00 Международный конкурс имени П.И. Чайковского.
12.55 Д/ф
13.15 Х/ф "Красные башмачки" .(Великобритания).
14.35 П.И. Чайковский. "Времена года. Ноябрь"
14.40 Д/ф "Гавр. Поэзия Бетона".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/с
15.40 Искусственный отбор.
16.20 Д/ф "Нойзидлерзее. Нигде нет такого неба".
16.40 Д/ф "Игорь Владимиров. Исторический роман".
17.25 Д/ф "Тайны дома в клину".
18.05 Международный конкурс имени П.И. Чайковского.
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Ноябрь" ("На тройке"). Исполняет В. Холоденко.
19.35 "Линия жизни".
20.30 "Живое слово".
21.10 Д/с "Рассекреченная история". "С точки зрения Брежнева".
21.40 Д/ф "Юл Бриннер: душа бродяги".
22.25 Д/с "Маленькие секреты большого конкурса". "Судьбы и судьи".
22.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Ноябрь" ("На тройке"). Исполняет В. Холоденко.
23.00 "Новости культуры".
23.15 "Худсовет".
23.20 Х/ф "Красные башмачки" .(Великобритания).
0.45 Д/ф
1.05 Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Вспоминая великие страницы. Виолончель .
1.55 "Наблюдатель".

четверг, 11 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
09.00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.20 «Отважный десантник» К 105-летию Героя Советского Союза Магомеда Гамзатова
18.45 Поэзия народного костюма
19.05 Наболевший вопрос. Город – из прошлого в будущее
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Телеочерк «Песенное творчество Аминат Абдулманаповой»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 Х/ф «Джентльмены предпочитают блондинок»
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «Последний сентябрь»
13.45 «Разумные слова, реальные дела»
14.00 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Черноморочка»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Кругозор»
17.10 Х/ф «Дружок»
18.25 Обзор газеты «Хlакъикьат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги Гамалги заманги» Круглый стол с участием писателей и деятелей культуры Дагестана
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.10 «Прогулки по музею»
21.45 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
21.55 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Колеса»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Город насилия»
02.40 «Прогулки по музею»
03.05 Х/ф «Величайшее шоу мира»
05.45 Х/ф «Черноморочка»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Мама-детектив".
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Жди меня".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Человек и закон".
19.50 Телеигра "Поле чудес". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Мама-детектив".
23.35 "Вечерний Ургант".
0.30 Х/ф "Лига выдающихся джентльменов". (12+).
2.30 Х/ф "Оскар и Люсинда". (16+).
4.55 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы".
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 "Юморина". (12+).
22.55 Х/ф "Ночной гость".
0.55 Х/ф "Соседи по разводу". (12+).
2.55 Т/с "Надежда". (16+).
3.50 Комедия "Люди и манекены" (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком".
9.00 "Солнечно. Без осадков" с А. Беляевым. (12+)
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.30 "Все будет хорошо!"
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 "МеПролог". (16+).
0.25 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
2.20 "Дачный ответ".
3.25 "Дикий мир".
3.55 Т/с "Знаки судьбы".
4.50 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Х/ф "Отчий дом". (12+).
10.05 Д/ф "Татьяна Доронина. Легенда вопреки". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Сильная". (16+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Хроники московского быта. Пропал с экрана". (12+).
15.40 Т/с "Чисто английское убийство". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
18.00 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.55 Т/с "Бомба". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 Л. Латынина "Жена. История любви". (16+).
0.00 Х/ф "Лучший друг моего мужа". (16+).
2.00 Комедия "Ход конем".
3.40 "Осторожно, мошенники!" (16+).
4.15 "Мой герой". (12+).
5.05 "Простые сложности".

ЗВЕЗДА

6.00 Т/с "Робинзон" (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Робинзон" (16+).
10.25 Х/ф "Дочки-матери".

12.35 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
17.10 Д/ф "Ледяное небо"
18.00 Новости дня.
18.30 "Предатели с Андреем Луговым 2". (16+).
19.15 Х/ф "Шел четвертый год войны..." (12+).
21.00 Х/ф "Пираты XX века".
22.40 Х/ф "Сын за отца..."
23.00 Новости дня.
23.20 Х/ф "Сын за отца..."
0.40 Х/ф "31 июня". (6+).
3.20 Х/ф "Пацаны". (12+).
5.15 Д/ф "С земли до луны".

REN TV

5.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Смотреть всем!" (16+).
7.30 "Смотреть всем!" (16+).
8.30 "Новости". (16+).
9.00 "Великие тайны Армагеддона". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
15.00 "Двойники: загадки феномена". (16+).
17.00 "Сверхъестественное. Расплата". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
22.00 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 Х/ф "Мачете". (США).
1.00 Х/ф "Чистое досье". (Великобритания). (16+).
3.00 Х/ф "Бабло". (16+).
4.50 Х/ф "Кремень". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Момент истины". (16+).
7.00 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Мелодрама "Сердца трех" (Россия - Украина). (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Сердца трех" (12+)
12.50 Мелодрама "Сердца трех" (Россия - Украина). (12+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Детектив "Ралли". (16+).
18.30 "Сейчас".
19.00-1.00 Т/с "След. Наследник из приюта".
1.45 Мелодрама "Сердца трех" (Россия - Украина). (12+).
6.20 Детектив "Ралли".

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с "Женский доктор 2". (16+).
16.45 Нет запретных тем. (16+).
17.45 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".
22.35 Кризисный менеджер. (16+).
23.35 Одна за всех. (16+).
2.30 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаймы".

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Невозможная любовь". (16+)
9.00 "Биография кумиров" "Махеш Бабу". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Джайпур". (12+).
10.00 Драма "Незнакомцы". (16+).
12.10 Х/ф "Легенда о Паласси Радже". (16+).
15.25 Комедия "Брачный марафон". (16+).
18.10 Боевик "Рокировка. Начало". (16+).
21.10 Драма "Старое кафе". (16+).
0.10 Х/ф "Игра еще не окончена". (16+).
3.00 Мелодрама "Молодожены - супружеская жизнь только начинается". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Д/ф "Борис Анреп. Мозаика судьбы".
12.00 Международный конкурс имени П.И. Чайковского.
12.55 Д/ф "Влколинец. Деревня на земле волков".
13.15 Х/ф "Красные башмачки" .(Великобритания).
14.25 П.И. Чайковский. "Времена года. Декабрь"
14.30 Д/ф "Алтайские кержаки".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/с
15.40 "Больше, чем любовь". Иван Тургенев и Полина Виардо.
16.25 Д/ф
18.15 Гран-При XIV Международного конкурса имени П.И. Чайковского. Д. Трифонов.
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Декабрь" ("Святки").
19.35 "Линия жизни".
20.30 "Живое слово".
21.10 Д/с "Рассекреченная история". "С точки зрения Брежнева".
21.40 Д/ф "Борис Анреп. Мозаика судьбы".
22.25 Д/с "Маленькие секреты большого конкурса". "Что такое победа".
22.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Декабрь"
23.00 "Новости культуры".
23.15 "Худсовет".
23.20 Х/ф "Красные башмачки" .(Великобритания).
0.35 Гран-При XIV Международного конкурса имени П.И. Чайковского. Д. Трифонов.
1.15 Д/ф

пятница, 12 июня

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги ГIамалги заманги» Круглый стол с участием писателей и деятелей культуры Дагестана
08.00 Обзор газеты «ХIакъикъат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 Х/ф «Белые росы»
10.50 «Прогулки по музею»
11.25 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.10 «Кругозор»
12.30 «Агросектор»
13.00 «Колеса»
13.45 Х/ф «Девушка из легенды»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Канатоходец»
18.05 «Наши дети»
18.30 Обзор газеты «Елдаш»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» 80-летие Карабудахкентского района
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 Праздничный концерт
21.50 «Ее имя - Женщина»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Город молодых»
23.50 Х/ф «Кубачинская свадьба»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Исход»
04.15 «Ец имя - Женщина»
04.45 Х/ф «Девушка из легенды»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Комедия "Волга-Волга".
8.10 Х/ф "Свадьба в Малиновке".
10.00 Новости.
10.10 Х/ф "Офицеры".
12.00 Новости.
12.15 "1812-1815. Заграничный поход". (12+).
15.00 Новости.
15.10 "1812-1815. Заграничный поход". (12+).
16.35 "Достояние Республики: Александра Пахмутова".
18.00 Вечерние новости.
18.15 "Достояние Республики: Александра Пахмутова".
19.00 Драма "Василиса". (12+).
21.00 "Время".
21.20 "Василиса". (12+).
23.10 Концерт оркестра "Фонограф".
1.00 Комедия "Голубоглазый Микки". (12+).
2.55 Х/ф "Время приключений". (16+).
4.55 "Россия от края до края". (12+).

РОССИЯ 1

5.35 Комедия "Ах, водевиль, водевиль..." (12+).
7.00 Х/ф "Высота". (12+).
8.55 Комедия "Верные друзья". (12+).
11.00 Т/с "Екатерина". (12+).
12.00 Москва. Кремль. Церемония вручения Государственных премий РФ. (12+).
13.00 Т/с "Екатерина". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.15 Т/с "Екатерина". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.30 "От Руси до России". Праздничный концерт. Трансляция с Красной площади. (12+).
22.00 Т/с "Екатерина". (12+).
23.30 Праздничный концерт "День России" в Крыму.
1.20 Х/ф "Обменяйтесь кольцами". (12+).
3.20 Комедия "Семь стариков и одна девушка".
5.05 "Комната смеха". (12+).

НТВ

5.45 Т/с "Инспектор Купер".
8.00 "Сегодня".
8.15 Т/с "Инспектор Купер".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Инспектор Купер". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Инспектор Купер". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.25 Т/с "Инспектор Купер". (16+).
2.15 "Тайны любви". (16+).
3.10 Т/с "Знаки судьбы". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

5.35 Х/ф "Отчий дом". (12+).
7.30 Комедия "Калачи". (16+).
9.05 Д/ф "Форт-Росс. Берег несбывшейся мечты".
10.00 Х/ф "Илья Муромец".
11.30 "События".
11.40 Д/ф "Пушкина после Пушкина". (12+).
12.35 Х/ф "Гусарская баллада". (12+).
14.30 "События".
14.45 Фильм-концерт "Задорнов больше чем Задорнов". (12+).
16.20 Х/ф "Время счастья".
18.25 Х/ф "Три товарища".
22.00 "События".
22.15 "Приют комедиантов". (12+).
0.05 Х/ф "Китайская бабушка". (12+).
1.50 Детектив "Комната с видом на огни". (12+).
3.45 Д/ф "Знаки судьбы".

ЗВЕЗДА

6.00 М/ф.
6.35 Х/ф "Свадьба с приданым". (6+).
8.40 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
12.10 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Десантура. Никто, кроме нас" (16+).
18.00 Новости дня.
18.15 "Новая звезда". Гала-концерт. Всероссийский конкурс исполнителей песни. (6+).
20.25 Х/ф "Добровольцы".
22.15 Х/ф "Кубанские казаки".
23.00 Новости дня.
23.20 Х/ф "Кубанские казаки".
0.50 Х/ф "Дело чести". (16+).
2.40 Х/ф "Сын за отца..." (16+).
4.20 Х/ф "Белый взрыв". (12+)..

REN TV

5.00 Х/ф "Кремень". (16+).
6.30 Т/с "Джокер". (16+).
14.10 Х/ф "Джокер: Возмездие". (16+).
16.00 Х/ф "Три богатыря и Шамаханская царица". (12+).
17.30 Х/ф "Три богатыря на дальних берегах". (6+).
18.50 Х/ф "Три богатыря: Ход конем". (6+).
20.15 Х/ф "Иван Царевич и серый волк".
22.00 Х/ф "Иван Царевич и серый волк 2". (6+).
23.20 Х/ф "Карлик Нос". (6+).
1.00 Х/ф "Шерлок Холмс и доктор Ватсон: Знакомство". (12+).
2.20 Х/ф "Шерлок Холмс и доктор Ватсон: Кровавая надпись". (12+).

3.40 Х/ф "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Король шантажа". (12+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.00 М/ф: "Завтра будет завтра", "Илья Муромец".
8.20 Х/ф "Варвара краса, длинная коса". (6+).
10.00 "Сейчас".
10.10 Т/с "Тени исчезают в полдень" (12+).
18.30 "Сейчас".
18.40-1.10 Т/с "Так далеко, так близко" (Россия - Украина). (12+).
2.10-7.55 Т/с "Тени исчезают в полдень" (12+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Т/с "Евдокия".
9.35 Т/с "Вербное воскресенье". (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Драма "Унесенные ветром". (США). (12+).
23.25 Д/с "Звездная жизнь". (16+).
0.00 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Храни меня, дождь". (12+).
2.30 Мелодрама "Дочки-матери". (12+).
4.25 Д/с "Звездные истории". (16+).

ИНДИЯ

6.10 Боевик "Плата за победу". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Шакти Капур". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Орисса". (12+).
10.00 Х/ф "Синий зонтик". (16+).
12.10 Драма "Смятение чувств". (16+).
15.10 Боевик "Скрытая съемка". (16+).
18.10 Драма "Мольба". (16+).
21.10 Комедия "Исчезновение". (16+).
0.10 Драма "Непокорившийся судьбе". (16+).
3.00 Драма "Нью-Йорк". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Александр Невский".
12.20 Д/ф "Илья Глазунов. Вопреки".
13.05 "Живое слово".
13.45 "Большая семья". Элина Быстрицкая.
14.40 Д/ф "Дельфины скрытой камерой" (Великобритания).
15.35 "Больше, чем любовь". Леонид Гайдай и Нина Гребешкова.
16.15 Х/ф "Деловые люди".
17.35 Концерт на Красной площади, посвященный Дню славянской письменности и культуры.
19.10 Д/ф "Борис Андреев. У нас таланту много..."
19.50 Х/ф "Путь к причалу".
21.15 "Песня не прощается... 1976-1977 годы".
22.40 Х/ф "Анастасия".
0.35 Х/ф "Деловые люди".
1.55 "Искатели". "Атлантида Черного моря".
2.40 Д/ф "Влколинец. Деревня на земле волков".

суббота, 13 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

10:05 Реклама
10.10 « Россия- Родина моя». Гала-концерт 3-го Международного фестиваля народного творчества
11:20 Местное время. Вести-Дагестан.
14:20 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» 80-летие Карабудахкентского района
08.00 Обзор газеты «Елдаш»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «PRO SPORT»
09.10 Х/ф «Кубачинская свадьба»
09.50 Д/ф «Дагестан – край мастеров»
10.20 «Ее имя - Женщина»
10.55 «Город молодых»
11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
11.55 Концерт «Тенора XXI века» Открытие фестиваля «Порт-Петровские Ассамблеи»
14.05 Х/ф «Тучи покидают небо»
16.05 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Первоклассница»
18.10 «Здравствуй, мир!»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Интервью с Гуллер Камиловой
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Детская газета»
20.20 Мультфильм
20.40 Дневник Международного фестиваля «Порт-Петровские Ассамблеи»
21.20 «Молодежный микс»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Встреча в горах»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Иди своим путем»
03.05 Концерт «Тенора XXI века» Открытие фестиваля «Порт-Петровские Ассамблеи»
04.45 Х/ф «Безымянная звезда»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Анимац. фильм "Тачки 2".
8.00 "Играй, гармонь любимая!"
8.45 М/с "Смешарики. Новые приключения".
9.00 "Умницы и умники". (12+).
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак". (12+).
10.55 "Илья Глазунов. Лестница одиночества". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Идеальный ремонт".
13.10 Драма "Василиса".
17.00 "Кто хочет стать миллионером?" с Д. Дибровым.
18.00 Вечерние новости.
18.15 Телеигра "Угадай мелодию".
19.00 "Комбат "Любэ".
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером". (16+).
22.55 "Танцуй!"
1.40 Х/ф "Перед полуночью". (16+).
3.40 Х/ф "Явление". (16+).

РОССИЯ 1

5.50 Х/ф "Не сошлись характерами". (12+).
7.30 "Сельское утро". (12+).
8.00 "Вести". (12+).
8.20 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
8.30 "Планета собак". (12+).
9.10 "Укротители звука". (12+).
10.05 "Освободители". "Штурмовики". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.20 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.30 "Кулинарная звезда". (12+).
12.35 Х/ф "Москва-Лопушки". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.20 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.30 Х/ф "Москва-Лопушки". (12+).
15.00 "Субботний вечер". (12+).
16.55 "Улица Веселая". (12+).
17.50 Х/ф "Работа над ошибками". (12+).
20.00 "Вести в субботу". (12+).
20.45 Х/ф "Домработница". (12+).
0.40 Х/ф "С чистого листа".
2.45 Х/ф "На всю жизнь".
4.40 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 Т/с "Инспектор Купер". (16+).
8.00 "Сегодня".
8.20 "Медицинские тайны". (16+).
8.55 "Их нравы".
9.25 "Готовим с А. Зиминым".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога". (16+).
11.00 "Поедем, поедим!"
11.50 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Я худею". (16+).
14.15 "Своя игра".
15.10 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Следствие вели..." (16+).
19.00 "Центральное телевидение".
20.00 "Новый русские сенсации". (16+).
22.00 "Ты не поверишь!" (16+).
23.00 "МеПролог". (16+).
23.25 Х/ф "Мой дом - моя крепость". (16+).
1.20 Т/с "Инспектор Купер". (16+).
3.15 Т/с "Знаки судьбы".
5.05 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

5.20 "Марш-бросок". (12+).
5.45 Х/ф "Время счастья". (16+).
7.50 "Православная энциклопедия". (6+).
8.20 Х/ф "Девушка с гитарой".
10.10 Х/ф "Финист Ясный Сокол".
11.30 "События".
11.45 Комедия "Не хочу жениться!" (12+).
13.25 Фильм-концерт "Эдита Пьеха. Помню только хорошее". (6+).
15.00 Х/ф "В стиле Jazz". (16+).
16.55 Х/ф "Лучшее лето нашей жизни". (16+).
21.00 "Постскриптум".
22.10 "Право знать!" (16+).
23.10 "События".
23.20 "Право голоса". (16+).
2.10 "Приговор долгу". Спецрепортаж. (16+).
2.45 "Петровка, 38". (16+).
2.55 Х/ф "Сильная". (16+).
4.50 Д/ф "О чем молчит женщина". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф "Сказка о потерянном времени".
7.30 Х/ф "Большая семья".
9.00 Новости дня.
9.15 Х/ф "Большая семья".
9.50 "Папа сможет?" (6+).
10.35 "Легенды цирка с Эдгардом Запашным". (6+).
11.05 Х/ф "Отпуск за свой счет". (6+).
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф "Отпуск за свой счет". (6+).
14.00 Х/ф "Шел четвертый год войны..." (12+).
15.50 Т/с "Сержант милиции" (6+).
18.00 Новости дня.
18.20 Т/с "Сержант милиции" (6+).
20.05 Х/ф "Пираты XX века". (12+).
21.45 Х/ф "Неоконченная повесть". (6+).
23.00 Новости дня.
23.20 Х/ф "Неоконченная повесть". (6+).
0.00 Х/ф "Операция "Святой Януарий".
2.05 Х/ф "Признание комиссара полиции прокурору Республики". (Италия). (16+).
4.10 Х/ф "Жаворонок".

REN TV

5.00-2.00 Х/ф "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Смертельная схватка". (12+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

9.00 М/ф: "Веселая карусель. Два веселых гуся", "Оранжевое горлышко", "Паровозик из Ромашково".
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.10 Т/с "След. Еще раз про любовь". (16+).
11.00 Т/с "След. Отступники". (16+).
11.50-17.40 Т/с "След. Пуля на двоих". (16+).
18.30 "Сейчас".
18.40-1.05 Боевик "Кодекс чести" (16+).
2.00-5.40 Т/с "Так далеко, так близко" (Россия - Украина). (12+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 Одна за всех. (16+).
10.35 Драма "Унесенные ветром". (12+).
15.00 Мелодрама "1001 ночь". (12+).
18.00 Д/с "Восточные жены". (16+).
19.00 Мелодрама "1001 ночь". (12+).
21.45 Д/с "Восточные жены". (16+).
22.45 Д/с "Звездная жизнь".
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Кардиограмма любви". (Украина - Россия). (18+).
4.15 Д/с "Звездные истории". (16+).

ИНДИЯ

6.10 Боевик "Рокировка. Начало". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Шрия Саран". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Бхубанешвар".
10.00 Триллер "Другой мир". (16+).
12.10 Х/ф "Игра еще не окончена". (16+).
15.10 Мелодрама "Молодожены - супружеская жизнь только начинается". (16+).
18.10 Боевик "Бизнесмен".
21.10 Мелодрама "В поисках любви". (16+).
0.10 Боевик "Огненный вихрь". (16+).
3.00 Боевик "Убийство".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Январь" ("У камелька").
10.40 Х/ф "Адмирал Ушаков".
12.20 Д/ф "Борис Ливанов. Рисунки и шаржи".
13.00 П.И. Чайковский. "Времена года. Февраль" ("Масленица").
13.05 "Живое слово".
13.45 "Большая семья". Н. Крачковская.
14.40 Д/ф "Дельфины скрытой камерой" (Великобритания).
15.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Март"
15.35 Гала-концерт, посвященный юбилею Краснодарской филармонии им. Г.Ф. Пономаренко.
16.35 П.И. Чайковский. "Времена года. Апрель" ("Подснежник").
16.40 Спектакль "Шут Балакирев".
19.00 "Острова". В. Раков.
19.40 П.И. Чайковский. "Времена года. Май" ("Белые ночи"). Исполняет Лукас Генюшас.
19.45 Х/ф "Успех".
21.15 Концерт "Летним вечером во дворце Шенбрунн".
22.55 Х/ф "Белые ночи".
0.40 Джими Хендрикс на фестивале в Монтерее.
1.35 М/ф "Фильм, фильм, фильм".
1.55 Д/ф

РАДИО

ИСЛЕН, 8-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 9-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 10-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 11-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 12-ИЮНЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 13-ИЮНЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 14-ИЮНЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

воскресенье, 14 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестан
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Интервью с Гуллер Камиловой
08.00 «Детская газета»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Встреча в горах»
10.30 «Здравствуй, мир!»
11.00 Дневник Международного фестиваля «Порт-Петровские Ассамблеи»
11.45 «Молодежный микс»
12.10 «Разумный взгляд»
12.50 «Наши дети»
13.20 «Красота 05.ru»
14.00 Х/ф «Ожерелье для моей любимой»
15.30 Концерт, посвященный Дню славянской письменности
16.30 Х/ф «Богдан Хмельницкий»
18.45 Передача на чеченском языке «Вайнах» Презентация книги В. Касимова "Дорога к Победе"
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 «Здоровье нации»
20.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 «Человек и право»
00.20 Х/ф «Гигант»
03.30 «Здоровье нации»
03.45 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
05.05 Х/ф «Богдан Хмельницкий»

ПЕРВЫЙ

5.35 "В наше время". (12+).
6.00 Новости.
6.10 "В наше время". (12+).
6.35 Х/ф "Если можешь, прости..."
8.10 "Служу Отчизне!"
8.45 М/с "Смешарики. Пин-код"
8.55 "Здоровье". (16+).
10.00 Новости.
10.15 "Непутевые заметки".
10.35 "Пока все дома".
11.25 "Фазенда".
12.00 Новости.
12.15 "Теория заговора".
13.10 Х/ф "Легенды о Кругe"
15.00 "А. Пугачева. Избранное".
17.00 "Парк".
19.00 Футбол. Отборочный матч ЧЕ-2016. Сборная России - сборная Австрии. Прямой эфир.
21.00 Воскресное "Время".
22.30 "Что? Где? Когда?"
23.40 "Мистер и миссис СМИ". (16+).
0.15 Х/ф "Все любят китов".
2.10 Х/ф "Робин Гуд". (12+).
4.10 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.50 Х/ф "О бедном гусаре замолвите слово". (12+
9.10 "Смехопанорама".
9.40 "Утренняя почта". (12+).
10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе. (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.10 "Россия. Гений места". (12+).
12.10 "Смеяться разрешается". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.20 "Живой звук". (12+).
16.15 Х/ф "Тили-тили тесто". (12+).
20.00 "Вести недели". (12+).
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
0.35 Торжественная церемония закрытия XXVI кинофестиваля "Кинотавр". (12+).
1.50 Х/ф "Кино про кино".
3.40 "Россия. Гений места".

НТВ

6.00 Т/с "Инспектор Купер".
8.00 "Сегодня".
8.15 Лотерея "Русское лото плюс".
8.50 "Их нравы".
9.25 "Едим дома!"
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники". (12+).
11.50 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Тайны любви". (16+).
14.15 "Своя игра".
15.10 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю".
19.00 "Сегодня. Итоги".
20.00 "Список Норкина".
21.05 Детектив "Раскаленный периметр". (16+).
0.45 "М-1. Лучшие бои".
1.45 Т/с "Инспектор Купер".
3.45 "Дикий мир".
4.05 Т/с "Знаки судьбы".
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

5.40 Комедия "Не хочу жениться!" (12+).
7.15 "Фактор жизни". (12+).
7.50 Х/ф "Гусарская баллада". (12+).
9.35 "Барышня и кулинар".
10.10 Х/ф "Марья-искусница"
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Тонкая штучка".
13.30 Фильм-концерт "Г. Хазанов. Пять граней успеха". (12+).
14.50 "Московская неделя".
15.20 Х/ф "Последний герой". (16+).
17.15 Детектив "Победный ветер, ясный день". (16+)
21.00 "В центре событий".
22.10 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (Великобритания).
0.00 "События".
0.15 Детектив "Расследование Мердока". (Канада). (16+).
2.10 Комедия "Калачи". (16+)
3.45 "Тайны нашего кино". "Возвращение "Святого Луки". (12+).
4.20 Х/ф "Китайская бабушка". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф "Каменный цветок"
7.25 Х/ф "Усатый нянь".
9.00 "Служу России".
10.00 "Военная приемка".
10.45 "Научный детектив".
11.20 Х/ф "Кубанские казаки"
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф "Кубанские казаки".
13.50 Х/ф "Добровольцы".
15.50 Х/ф "Без права на ошибку". (16+).
18.00 Новости. Главное.
18.45 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
22.45 Т/с "Телохранитель 2". "Сбитый летчик". Фильм 1. (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Т/с "Телохранитель 2". "Сбитый летчик". Фильм 1. (16+).
2.40 Х/ф "Отпуск за свой счет". (6+).
5.15 Д/ф "Все на юг! Как отдыхал советский союз". (6+).

REN TV

5.00 Х/ф "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона: Двадцатый век начинается".
8.00 Т/с "Каменская". (16+).
0.30 Т/с "Провокатор". (16+).
4.10 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.35 Х/ф "Варвара краса, длинная коса". (6+).
8.15 М/ф: "Жили-были", "Обезьянки в опере", "Петя и красная шапочка", "Летучий корабль", "Тайна третьей планеты"
10.00 "Сейчас".
10.10-16.10 Т/с "Оса. Сергеев". (16+).
17.00 "Место происшествия. О главном".
18.00 Главное.
19.30-1.55 Боевик "Кодекс чести" (16+).
2.50 Т/с "Так далеко, так близко" (Россия - Украина).

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы.
8.00 Одна за всех. (16+).
8.30 Д/с "2015: предсказания". (16+).
10.30 Домашняя кухня.
11.00 Мелодрама "Скарлетт". (США). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Мелодрама "Понаехали тут". (16+).
22.50 Д/с "Звездная жизнь".
23.50 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Притяжение". (Украина). (12+).
2.20 Киноповесть "Россия".
4.15 Д/с "Звездные истории". (16+).

ИНДИЯ

6.10 Драма "Мольба". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Вивек Оберой". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Колката". (12+).
10.00 Триллер "Тайна пустыни". (16+).
12.10 Драма "Непокорившийся судьбе". (16+).
15.10 Драма "Нью-Йорк".
18.10 Мелодрама "Маска".
21.10 Драма "Видимость".

0.10 Мелодрама "Во имя любви". (16+).
3.00 Драма "Танго Чарли".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.30,15.05 П.И. Чайковский. "Времена года. Июнь" ("Баркарола").
10.40 Х/ф "Корабли штурмуют бастионы".
12.10 "Больше, чем любовь". Елена Кузьмина и Михаил Ромм.
12.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Июль" ("Песнь косаря").
13.00 "Живое слово".
13.40 Х/ф "Путь к причалу"
15.10 Концерт "Летним вечером во дворце Шенбрунн".
16.45 П.И. Чайковский. "Времена года. Сентябрь" ("Охота")
16.50 "Искатели". "Тайна гибели красного фабриканта".
17.45 "Романтика романса". "Песня остается с человеком..."
18.40 П.И. Чайковский. "Времена года. Ноябрь" ("На тройке"). Исполняет В. Холоденко.
18.50 Х/ф "Странная женщина".
21.10 П.И. Чайковский. "Времена года. Декабрь" ("Святки").
21.15 Золотая коллекция "Зима-Лето 2015".
0.05 Х/ф "Успех".
1.35 М/ф: "Лев и 9 гиен", "Медленное бистро".
1.55 Д/ф

СПОРТ с 8 ПО 14 ИЮНЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Т/с "В зоне риска". (16+).
15.35 Х/ф "Подстава". (16+).
19.30 "Большой спорт".
19.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. Финал. "Химки" - ЦСКА. Прямая трансляция.
21.45 "Большой спорт".
22.05 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
23.50 "Эволюция".
1.20 "24 кадра". (16+).
2.20 "Трон".
3.00 Формула-1. Гран-при Канады.
4.10 Х/ф "Лорд. Пес-полицейский". (12+).

ВТОРНИК

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Т/с "В зоне риска". (16+).
16.15 "Танковый биатлон".
18.20 Х/ф "Заговоренный. Игла". (16+).
20.00 Х/ф "Заговоренный. Донор". (16+).
21.45 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
0.15 "Большой спорт".
0.40 "Эволюция".
2.10 Смешанные единоборства. М-1 Challenge. (16+).
4.10 Х/ф "Лорд. Пес-полицейский". (12+).

СРЕДА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Т/с "В зоне риска". (16+).
16.20 "Танковый биатлон".
18.20 Х/ф "Заговоренный. Солнечный ветер". (16+).
20.00 Х/ф "Заговоренный. Персидский огонь". (16+).
21.45 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
0.15 "Большой спорт".
0.40 "Эволюция".
2.10 Профессиональный бокс. Евгений Градович (Россия) против Ли Селби (Великобритания). Бой за титул чемпиона мира по версии IBF.
4.10 Х/ф "Лорд. Пес-полицейский". (12+).

ЧЕТВЕРГ

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Клянемся защищать". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой спорт".
12.05 Т/с "В зоне риска". (16+).
16.20 "Танковый биатлон".
17.20 Х/ф "Спираль". (16+).
19.15 Х/ф "22 минуты". (16+).
20.50 "Пираты XXI века". (16+).
21.35 Смешанные единоборства. Fight Nights. Владимир Минеев (Россия) против Ксавье Фоупа-Покама (Франция). Прямая трансляция.
0.00 "Большой спорт".
0.20 "Эволюция".
1.55 "Полигон". Танк Т-80У.
2.25 "Полигон". Пулеметы.
2.55 "Рейтинг Баженова". Законы природы. (16+).
3.25 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже. (16+).
4.10 Х/ф "Лорд. Пес-полицейский". (12+).

ПЯТНИЦА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.40 Х/ф "Позывной "Стая". Возвращение в прошлое". (16+).
10.35 Х/ф "Позывной "Стая". Переворот". (16+).
12.25 "Большой спорт".
12.45 Х/ф "Позывной "Стая". Обмен". (16+).
14.40 Х/ф "Позывной "Стая". Охота на миллиард". (16+).
16.30 Х/ф "22 минуты". (16+).
18.00 "Полигон". Танк Т-80У.
18.30 "Большой спорт".
18.55 Церемония открытия Первых Европейских игр. Прямая трансляция из Азербайджана.
21.00 "Большой футбол".
21.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Хорватия - Италия. Прямая трансляция.
23.40 "Большой футбол".
0.10 "Люди воды". (12+).

4.40 Смешанные единоборства. Fight Nights. Владимир Минеев (Россия) против Ксавье Фоупа-Покама (Франция).

СУББОТА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.15 "В мире животных".
8.40 "Диалоги о рыбалке".
10.10 Х/ф "22 минуты". (16+).
11.45 "Большой спорт".
12.05 Х/ф "Правила охоты. Отступник". (16+).
15.25 "24 кадра". (16+).
16.30 Х/ф "Спираль". (16+).
18.25 "Большой спорт".
18.50 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Армения - Португалия.
20.55 "Большой футбол".
21.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Гибралтар - Германия.
23.40 "Большой футбол".
0.10 Смешанные единоборства. (16+).
2.35 Первые Европейские игры. Трансляция из Азербайджана.
4.30 Профессиональный бокс. Евгений Градович (Россия) против Ли Селби (Великобритания). Бой за титул чемпиона мира по версии IBF.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 "Панорама дня. Live".
8.20 "Моя рыбалка".
8.45 "Язь против еды".
9.20 "Рейтинг Баженова". Война миров. (16+).
9.50 Х/ф "Спираль". (16+).
11.45 "Большой спорт".
12.05 Х/ф "Правила охоты. Штурм". (16+).
15.30 "Большой спорт".
15.55 Футбол. Благотворительный матч "Под флагом Добра!" Прямая трансляция.
17.45 Х/ф "ПираМММида".
19.55 "Поле чудес. МММ возвращается". (16+).
20.45 "Большой футбол".
21.35 Футбол. ЧЕ-2016. Отборочный турнир. Швеция - Черногория. Прямая трансляция.
23.40 "Большой футбол".
0.10 "Максимальное приближение".
2.50 Первые Европейские игры. Трансляция из Азербайджана.
4.45 Х/ф "Лорд. Пес-полицейский". (16+).

ТНТ с 8 ПО 4 ИЮНЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Мастер и панда" (12+).
7.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Водяной марафон. Добрый глаз планктона" (12+).
7.55 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Мелконог. Удушающая любовь"
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Железный пес / Не то" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 М/ф "Делай ноги 2".
13.30 Т/с "Универ". "Мужик в доме" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Кольцо" (16+).
14.30-19.00 Т/с "Реальные пацаны". "Новая жизнь"
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Х/ф "Хочу как ты". (США). (16+).
23.15 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.15 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
1.15 Т/с "Сладкая жизнь 2" (18+).
2.10 Х/ф "Заблудшие души".
4.05 Т/с "Хор". "Новая Рэйчел" (16+).
5.00 "Без следа 6" (16+).
5.50 "Без следа 6" (16+).
6.45 "Женская лига. Лучшее". (16+).

ВТОРНИК

7.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Возвращение Шифу" (12+).
7.55 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Лосось для шкипера. Высоковольтные линии" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Многоликий / Игры разума" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Х/ф "Хочу как ты". (США). (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Выбор Тани" (16+).
14.30-19.00 Т/с "Интерны" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Х/ф "Миллион для чайников". (США). (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение.
1.00 Т/с "Сладкая жизнь 2"
1.55 Боевик "Честная игра". (США). (16+).
3.45 Т/с "Хор". "Бритни 2.0"
4.40 "Без следа 6" (16+).
5.30 "Без следа 6" (16+).
6.20 Т/с "Женская лига. Банановый рай" (16+).

СРЕДА

7.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Настоящее время" (12+).
7.55 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Операция "Большой синий шарик" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Я справлюсь / Хотдог" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Х/ф "Миллион для чайников". (США). (16+).
13.35 "Комеди Клаб. Лучшее". (16+).
14.00-19.00 Т/с "Универ". "Развод" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Х/ф "Маска". (США).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение.
1.00 Т/с "Сладкая жизнь 2"
1.55 Мелодрама "День Святого Валентина".
3.50 Т/с "Хор". "Преображение" (16+).
4.45 "Без следа 6" (16+).
6.25 Т/с "Женская лига. Банановый рай" (16+).

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Терра Котта" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Детские забавы / Супер пупер борцы с преступностью" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Школа ремонта".
11.30 Х/ф "Маска". (США).
13.30 Т/с "Универ". "Развод" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Разведенка" (16+).
14.30-19.30 Т/с "СашаТаня". "Новоселье" (16+).
20.00 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
20.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
21.00 Комедия "Никки, дьявол - младший". (США). (12+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
1.00 Т/с "Сладкая жизнь 2" (18+).
2.00 Х/ф "Сияние". (США - Великобритания). (18+).
4.20 "THT-Club". (16+).
4.25 Т/с "Хор". "Разрыв" (16+).
5.15 "Без следа 6" (16+).
6.05 "Без следа 6" (16+).

ПЯТНИЦА

7.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Духовные сферы учителя Диня" (12+).
7.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Крабсбургер, который съел Биккини Боттом. Возвращение Пузырика" (12+).
7.55 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Курица-экстрасенс. Большим пальцем" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Школа непослушания / Не верю" (12+).
9.00 Т/с "Деффчонки" (16+).
9.30 Т/с "Деффчонки" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite". (16+).
11.00-22.30 Т/с "Интерны" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
1.00 Мелодрама "Парк культуры и отдыха". (США). (18+).
2.55 Т/с "Хор". "Роль, для которой ты был рожден" (16+).
3.45 "Без следа 6" (16+).
4.40 "Без следа 6" (16+).
5.30 "Без следа 6" (16+).
6.25 Т/с "Женская лига" (16+).

СУББОТА

7.00 "Comedy Club. Exclusive" (16+).
7.35-8.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Обед из одного блюда" (12+).
9.00 Т/с "Деффчонки" (16+).
9.30 Т/с "Деффчонки" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite".
11.00 "Школа ремонта". (12+).
12.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
12.30 "Такое Кино!" (16+).
13.00-22.00 "Comedy Баттл. Последний сезон". (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
0.30 "Такое Кино!" (16+).
1.00 Драма "Город ангелов". (Германия - США). (12+).
3.15 Т/с "Хор". "Бриолин" (16+).
4.10 "Без следа 6" (16+).
5.05 "Без следа 6" (16+).
6.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "История о тигрице" (12+).
6.30 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Одинокий журавль" (12+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 "THT.Mix" (16+).
7.35 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Монстр, который пришел в Бикини Боттом. Добро пожаловать в Бикини Боттом треугольник" (12+).
8.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Подводная деревенщина. Несчастное извержение" (12+).
9.00 Т/с "Деффчонки" (16+).
9.30 Т/с "Деффчонки" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite". (16+).
11.00 "Сделано со вкусом" (16+).
12.00 "Перезагрузка". (16+).
13.00-19.30 "Комеди Клаб в Юрмале" (16+).
20.00 "Концерт дуэта им. Чехова. Избранное. Том 1".
21.00 Концерт "Павел Воля в театре эстрады".
22.00 Концерт "Павел Воля. Большой stand-up".
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
1.00 Драма "Простые вещи". (12+).
3.15 Т/с "Хор". "Динамические дуэты" (16+).
4.10 "Без следа 6" (16+).
5.05 "Без следа 6" (16+).
6.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Тайный музей кунг-фу" (12+).

Программа гьазурайди - Насима Велибегова

Гъетегъар ва гъетегъвияр

Вадим ЖАМАЛДИНОВ,
РФ-дин журналистрин Союздин член, шаир

ВИЛИКАН Куьре округдин Гуьне патан хуьрерикай Гъетегърин хуьр чIехи ва гуьрчегбурукай сад я. Кьуд патахъай багъларинни тамарин арада авай ам ракъинин нурари ишигълаван ийизва, адан акунри хуьруьз атай мугьманар гьейранарзава.

Эхиримжи йисара археологри авур эгъуьнунри шагьидвалзавайвал, IV асирдилай башламишна ина инсанар яшамиш жезвай.

Пачагьдин Россиядин девирда гъетегъвийрин са паюни Бакудин нафтIадин мяденрал кIвалахзавай. Хуьре амайбур гьар жуьредин устIарвилерал, мал-къара хуьнал машгъул жезвай.

Бакуда революциядин гьерекатар къвердавай йигин жез башламишайла, гъетегъвияр тир **ОСМАНОВ Ферзялиди, Шагьпаз ва Керим ВЕЛИЕВРИ, ШАГЬПАЗОВ Гьабиба, Муртаза, Камил ШАМИЛОВРИ, КУЬКУЬЛОВ Гьабиба, СЕРДЕРОВ Семеда, Агъавердиди, Юсуфа, Гьажимета, Асрета, Вилибега** ва маса ксари а гьерекатра иштиракзавай. Абур Къазимегьамеданни Мукьтадиран кIеви дустар, ихтибарлу даяхар хьана. Женгерин четин йисара Къазимегьамед вичин дустарихъ галаз Гъетегъиз хтана, ина ада вич савдагар яз къалуриз, хуьрериз физ, чинебан кIвалахар тухуз хьана.

1911-йисуз залзала хьайила, Гъетегърин хуьр чкIана. Агакьнавай гадни хару яна, амукьай къуьлуьн кьери кьилерни цицIери тергна...

- Губернатордиз хабарна кIанда, Дагъустандин губернатордиз, - лагьана Рагьман бубади. Белки, ам чи мидадда акьан…

Тухда гишиндан гьалдикай хабар кьадайди туш, Рагьман буба, - лагьана адан мирес Балихана... Гьа лагьайвал хьунни авуна.

Губернаторди гайи вири куьмек Зугьрабрин кьуру кIамун тамарай 20 макъун тар атIудай ихтияр гун хьана. Абурни чкIанвай мискIиндин игьтияждиз.

Революциядин гьерекатар къвердавай къизгъин жезвай.

И чIавуз (1918-йис) Бакудай Дагъустандиз хквезвай большевикар-агитаторар тир гъетегъвияр - Ламет, Вагьаб ва Къариб Мамрачрин тIула йифиз къапа-къап туьркверин жасусрал расалмиш хьана. Абур пудни дустагъна. Са шумуд юкъуз азабар гайидалай кьулухъ, Мамрачрин кьилихъ галай кIунтIал тухвана, гуьллеламишна. Амма кьегьал рухвайрин женг акъвазнач.

ТУЬРКВЕРИН кьушунрихъ галаз Бакудиз, анайни Дербентдиз гъетегъви **РАМАЗАНОВ Казимни** (Кизим) хтанай. Ам империалист дяведа (1914-йис) немсерин есирда гьатай урусрин армиядин офицер тир.

Дербентдин фронтдин штабдин начальник, фронтдин чинебан партийный комитетдин председатель **А.З.ДЬЯКОВА** (Турбин) Казиман ери-бинедикай, ам Деникинан кьушунар кукIварунин женгера чаз куьмек гуз хтанвайдакай, Дагъустандин вафалу хва тирдакай хабардар авурла, партизанрик лувар акатна, абурун революционный руьгь мадни хкаж хьана.

Казим Дербентдин фронтдиз хтайла, партизанри, гъвечIи дестейриз пай хьана, женгер тухузвай. Ибурукай якъин кьушунар тешкилун, абур душмандин винел жуьрэтлу гьужумдиз гьазурун лазим тир. И жавабдар везифа Рамазанов Казима намуслувилелди кьилиз акъудна. Куьруь вахтунда гъвечIи-гъвечIи дестеяр низамлу, тешкиллу женгчи армиядиз элкъуьрна, адан кьиле **Тарикъули ЮЗБЕГОВ, Гьажимет САФАРАЛИЕВ, Абас-Агъа ЭФЕНДИЕВ, Алибег РАМАЗАНОВ, Багьаудин ГЬАЖИЕВ, Къазибег АКИМОВ** хьтин бажарагълу командирар тайинарна, партизанрин фронтдин штаб тешкилна. Вичин викIегьвилелди Казима яру партизанрин патай сергьят авачир кьван гьуьрмет ва ихтибар къазанмишна. Адакай партизанар гьужумдиз руьгьламишдай викIегь командир - революциядин гьакъикъи аскер хьана.

Экуьнин ярар язавай. Казима партизанрин отрядрин гьужумдиз гьазурвилер мад сеферда ахтармиш хъийизвай.

Гьужум башламишиз са тIимил вахт амаз сенгеррал кьил чIугуна штабдиз хквезвай Казим Рамазанов жасусри чинеба яна кьена. Им хаинкар Казим-бея фадлай туькIуьрнавай план тир.

ЗУЛУН (1919-йисан) эхирар тир. Тараталу пеш кIвадарзавай, цавар чIулав цифери кьунвай, марфар къвазвай. АкI тир хьи, Гъетегърин-Дагъустандин уьтквем хцихъ - Казимахъ вири тIебиатди яс чIугвазвай... Адан мейитдин вилик вири гъетегъвияр, кьунши хуьрерин агьалиярни экъечIнавай.

Им Дербентдай ва гьакIни Дагъустандай Деникинан кьушунар кукIвариниз, гьакIни кьиле Нури-Паша авай туьркверин башибузукьар чукуруниз, Гоцинскийдин кIеретIар дарбадагъ авуниз талукьарнавай кIватI хьун тир.

Революция гъалиб хьана, адан душманар тергна, хуьрерал яваш-яваш чан хквез башламишна. Хуьруьн ревкомдин эвезда хуьруьн советар тешкил хьана. Гъетегърин хуьруьн Советдин сифте председателвилиз **ШАГЬПАЗОВ Гьабиб** хкяна.

Сифте школа **АЛИМОВ Бедиди** вичин са гъвечIи кIвале 4-5 аялдиз ачухна.

КIелиз кIандай жаванар гзаф хьана, амма чка авачир. И гьал акур Рамазанов Казиман стха Гьажиди вичин кIвале 15-20 кас гьакьдай класс ачухиз туна, сифте муаллим Насруллагь хьана.

Куьруь са вахтунда Гъетегърин чIурал фадлай баят хьанвай мектебдин дараматдал чан хтана. Адан гьаятрал ирид хуьруьн (Гъетегърин, кьве Хъартасрин, Сайтаррин, Чантаррин, Татарханрин) аялрин ван ацалтна. Дербентдин педтехникум кIелна куьтягьнавай **ГЬАБИБОВ Сейфуллагь, ШИХГЬАСАНОВ Саидмет, ГЬАЖИЕВ Буба, ИСАБЕГОВ Гьамзет, МИРЗОЕВ Шихамед** муаллимарни хтана. И йисара пата-къерехра авара хьанвай кесиб фялеяр хуьруьз хквез башламишна. Абурук коммунистар тир **АБИЛОВ Абил, МИРЗОЕВ Лачин, РАСУЛОВ Нагьир, ОСМАНОВ Алимирзе, ШИХГЬАСАНОВ Шихабид, ШАМИЛОВ Муртаза, АЛИСУЛТАНОВ Абдулгъани, САМЕДОВ Сердер** ва хейлин масабурни квай.

1930-йисар. Кьасумхуьруьн районда колхозар тешкилунив эгечIна. Гьа и йисуз гатфарихъай Гъетегъани "Ударник" тIвар алаз колхоз тешкилна. Колхоздин сифте председатель коммунист Османов Алимирзе хьана. Ада и кIвалах хейлин йисара намуслувилелди кьилени тухвана. Колхоз "Ударник" тешкил авур, мягькемарунин карда еке зегьметар чIугур коммунистрин - **ШАГЬПАЗОВ Гьабибан, МИРЗОЕВ Лачинан, ШИХГЬАСАНОВ Шихабидан, ОСМАНОВ Алимирзедин, АЛИМОВ Бедидин, ШАМИЛОВ Муртазадин, МИРЗОЕВ Гьажимусадин** ва хейлин масабурун тIварар садрани рикIелай алатдач. 1931-йисан июлдин "Колхоздин пайдах" газетда колхоздин агалкьунрикай Р.Юсуфован шиирни чапна.

ВАТАНДИН ЧIехи дяве башламишайла, вишелай виниз гъетегъвияр фронтдиз фена.

"Ударник" колхоздин вири кIвалахар амай агъсакъалрални дишегьлийрал аватна. Хуьруьн ревкомдин, Советдин, кооперативдин председатель коммунист Шагьпазов Гьабиб кечмиш хьайила, и кIвалах Абилов Абилал тапшурмишна. Колхоздин чуьллера кIвалахар йигин жезвай. Са куьруь вахтунда Абилов Абила Культурадин кIвалин цIийи дарамат эцигна, адаз партияди, Советрин гьукуматди еке къимет яз "Знак Почета" орден гана. Гуьгъуьнлай "Айдинбековский" совхоз арадал атана. Совхоздин чуьллера, фермайрал, багълара, салара 22 тракторди, 20 автомашинди, 5 комбайниди, хуьруьн майишатдин жуьреба-жуьре 40-далай виниз машинри кIвалахна. Адан инженерно-технический корпус гьа вичин кадрийрикай ибарат тир. Ана совхоздин директор, коммунист агроном Агъабалаев Агъабала, парткомдин секретарь, зоотехник Бабаев Ямудин, кьилин агроном коммунист Кулибабаев Альберт ва хейлин маса жавабдар пешекарри зегьмет чIугуна.

Гъетегърин хуьруьн "Айдинбековский" совхоз районда менфятлу майишатрикай сад хьана.

Советрин Союз чкIайдалай кьулухъ, виринра хьиз, Гъетегъани совхоз чкIана, авай вири эменни тарашна.

Бинедилай кIел-кхьин авай гъетегъвияр совхоз чкIана лагьана кьулухъ акъвазнач. Вишералди рушарини гадайри хуьруьн тIвар вине кьуна хуьзва. Камаллу рухвайрин тIварар Россиядилай къерехрани гьуьрметлудаказ кьазва. И хуьруьн цIудралди агьалияр Москвада, Ленинградда, Бакуда, Махачкъалада, Юкьван Азияда важиблу къуллугърал ала.

ХУЬРУЬН тIвар хкажай сифтебурукай яз пачагьдин армиядин офицер революционер **Казим РАМАЗАНОВАН**, государстводин, политический деятель, юрист **Абдул-Къагьир ФАТАЛИЕВАН**, Юкьван Азияда, Азербайжанда, Ставрополда, Москвада военный прокуратурайра прокурор, гуьгъуьнлай РФ-дин Верховный суддин советник яз кIвалахай **Куькуьл ГЬАБИБОВАН**, Дагъустандин МВД-да кIвалахай ОБХСС-дин отделдин начальник **Къадим ЮСУФОВАН** тIварар кьаз жеда.

Илимдин чIехи чирагъ, 30 йисуз Дагъустандин кьилин вуздин регьбервал авур профессор **Абуталиб АБИЛОВ**, алим, илимрин доктор, ДАССР-дин Министррин Советдин председателдин заместитель хьайи **Рамазан ЮСУФОВ**, РФ-дин искусствойрин лайихлу деятель, Дагъустандин халкьдин артист, композитор **Сейфулла КЕРИМОВ**, лезги радиодин сифте передачайрин диктор, ДАССР-дин культурадин лайихлу работник **Марьям ФАТАЛИЕВА** (адаз лезги Левитанни лугьузвай), муркIарин ятара эхъуьнай Москвадин ва Россиядин чемпион - "морж", РФ-дин лайихлу донор **Расул СЕЛИМОВ** - ибурун тIварарни гзафбуруз таниш я.

Хуьруьн камаллу рухвайринни рушарин кьегьалвилерин рехъ гила Дагъустандин техуниверситетдин профессор **Низами ДЕВРИШБЕГОВА**, Даггосуниверситетдин физикадинни математикадин кафедрадин профессор **Владимир АБИЛОВА**, Дагъустандин илимрин Академияда кIвалахзавай биологиядин илимрин кандидат **Мирзали МИРЗАЛИЕВА**, химиядин илимрин кандидат **Ижрас ФАРМАНОВА**, РД-дин зегьметдин ва социальный рекьяй вилик тухунин министрдин 1-заместитель, экономикадин илимрин кандидат **Рустам ФАРМАНОВА** ва масабуру давамарзава.

АБИЛОВРИН чIехи сихилдай **Фирузани Саида** - филологиядин, **Найида** - физикадин, **Гуьлнара** - биологиядин, **Зарема** - юридический, **Марат** ва **Фарида** математикадин илимрин кандидатар я, абуру Дагъустандин кьилин вузра кIвалахзава.

Ихьтин камаллу ксар Гъетегърин хуьряй мадни акъатнава. Абур вири и хуьруьн школада чирвилер къачунвайбур я.

ЦIудралди кьегьал рухвайри гьукуматдин важиблу къуллугъар тамамарзава. Абурукай яз Дагипотекадин генеральный директор **МЕГЬТИХАНОВ Наврузан**, Избербаш шегьерда авай Даг.ЗЭТО заводдин генеральный директор **ФАРМАНОВ Фирязан**, Москвада ачухнавай "ЮТЭКС сервис" ООО-дин генеральный директор **ШИХГЬАСАНОВ Александран**, Россиядин Федерациядин образованидин отличник, Монголиядин посольстводин гьуьрметдин грамотадин сагьиб **АЛИЕВ Алидин**, хуьруьн школадин директор **АЛИЕВ Даиран**, алай вахтунда администрациядин кьил **ГЬУЬСЕНБЕГОВ Гьабибан**, карчи **АЛИМОВ Мусайибан** тIварар кьаз жеда. Баркалла чпиз.

МИХЬИВИЛИКАЙ МАХ

Экуьвал - ахвара, Михьивал - махара?..

(КХЬИНРИН ДАФТАРДАЙ)

Мерд АЛИ

* * *

Хьана-хьанач тама са,
Риваят хьиз амай са,
Жагъизвачир хуьдайди,
Тамун къадир чидайди.
Аслан бегьем кIевевай,
Вилаят хуьн хивевай.
- Гьелбетда, чи Жанавур
Жеда мягькем къаравул, -
Фикирзава Асланди,
Алцумайла хъсандиз.
Чидайди я михьивал.
- Хуьдайди я чIехивал, -
Тереф хвена ламари
Падишагьдин тамарин.
Адани фад фарманна:
- Алай четин заманда
Герек я чаз цIийикIа
Кар тешкилдай шерикар!
Жанавур жен важарчи,
Алатдайвал гужар чи...

* * *

Жанавурдин савдаяр
Хьана цIийи къайдаяр.
Кацихъ кIарма галтадна,
Кьифрез рекьер азадна.
КицI эвезна чакъалдив,
Ких-хабардар магьалдин.
СикIрев - силис, судувал, -
Нивай жеда лутувал?!
Тебрикарна вирида:
"Крар гьатда гъерида!"..

* * *

Гьа икI Цимил кьилихъди
Фена сифте къуьлуьхъди.
Иес чIехи гьамбардин
Мад хъфенач базардихъ.
Са-са емиш дадмишиз,
Са-сад кьилди агъмишиз,
ВакIан саягъ сас гана,
ТакIанбуруз кIас гана.
Бязи куьлуь гьайванрин,
Гьатта гъейри мугьманрин
Хкьунач гьич саламар,
Чирна вичиз уламар...

* * *

Гьа икI садра гьамбардин
Килигдайла пипIериз,
ХъипIрепIри хьиз мармардин
ИцитIда кьиф кикери.
Тажуб хьана акунрал
Элкъвей лацу уьнуьгрин,
КIан жеда кьван къачуна,
Аламатдиз килигиз.
Бирдан хци къармахди
Акъудда кьиф чIиб цавуз.
Кьил элкъвенвай ахмакьдин
Чанда гьатна къайи зуз.
Лугьумир кьван, сефигьдив
Агатайди пац хьана.
Чуьнуьх хьанвай сижифдив
Ам "ревизор" Кац хьана.
Руьгь кьурана Цимилан:
"Хам алажда ЦIараха!..
Гьар са жуьре Кац гила
Кьуна кIанда хванаха".
- Зун ахъагъ, чан ЦIарах, на,
Ви вилик захъ мез амач.
Вуна ина кIвалахнай,
Вучиз гила къвез амач?
Чанни ваз зи къурбанд я,
Регьимлуди жеч валай.
Вун галайла асант я,
Физ вацIалай ва цIалай.
Ваз кIани кьван твах, къачу,
Дуьдгъвер, ниси, нек ава.
КIантIа кIелен къах къачу,
Уьндуьшкадин кIек ава!..
ЦIарах, гьелбет, буш хьана,
Ахъайна кьиф къармахдай.
Ширин гафар нуш хьана -
Къахариз гьикI темягьдач!
- Жезва заз вун бегенмиш,
Вахъни акьул ава кьван!
Архайин хьухь яшамиш,
Далудихъ зун галай кьван!
Амма чир хьухь: йифериз
И дакIар заз рехъ жеда.
Уьмуьр хас я жуьтериз,
Женгина чун тек жедач...
На ви хам хуьх! За-зи хам,
Кьведавни чав туьк жеда.
Карчивалда лап тамам,
Ягълу жеда! Куьк жеда!
Рази хьана икьрардал,
Рази тежер гуж авач.
Кацин ния инкардай
Кьиферикай вуж ава?..

* * *

Йифер-кефер! ХупI
кацни кьиф
Хамар хуьнин жезбинава!
- Къвез тахьурай са затI гьайиф!
Квадра чандай ифин авай!
Зани неда! Нани дадмиш
Куьк лапагдин ютурдикай!
КичIе жемир, ая уьдмиш
Къапунавай хъуцIурдикай!
Бирдан кьифрен ни галай тум
Фида кацин тIишелай гьа!
- Аквазмачни ваз зун, луту?
АлатначтIа рикIелай гьа?!
- Ваъ!.. Зун кьирай кикериз ви!
Ви вилик захъ мез жедани?
Ишигъ такваз вилерин ви,
Мегер кьилди нез жедани?..
Бизнесчияр, хамар хуьзвай,
Гьар йифиз икI савдадава.
Вирибуруз и кар чизвай.
Амма виняй: "Къайда ава..."

* * *

Йикъарикай са юкъуз,
Яргъал чилин дагъларай
Жейран аватна лугьуз,
Агакьда кьван хабарар.
Кьифрез бегьем хвешизва:
- И агьвалат пис жедач!
Дефицит чаз хкизва! -
Жигеррикай шиш жеда!
Яшамишрай чи бизнес!
Кьве кьил галай мишер я!
Чира, дустар, чира нез! -
Регъв элкъверла иер я!..
И фикиррик квайла кьиф
Кац атана ракIарай.
- Амач хьи вахъ югъни йиф?..
Гьиниз квахьна ви кьарай?!
Хъверна каци галачир,
Фена гъерид хъенчIинал.
Белки, герек авачир,
Шулугъ хьана гьа инал.
Кьифрек бегьем хкIуна,
Хъел атана элба-эл.
Вич гуьзгуьдай акуна -
Кьиф туш - пидив ацIай цел!
- Гьикьван пайда вахъ галаз?
Азаб-зиди, кар-види?..
Вучиз чилел гьахъ алач?
Куьз кьацIузвач тIвар види?
- Вуча, Цимил? Ваз ви хам
Хквезмачни мад гьайиф?
ЯтIа... Къазунда за ам!
Тахьайдай хьуй мад са кьиф...
- Эгьей! А куь, кацерин,
Жуьрэтлувал я чалди!
Гила зини кикерихъ
Къуват хьанва ажалдин!..
Гадар жеда кьиф кацел,
Яда адан тIиш пацув.
Акъат хьана кац къецел,
Цава гьатда къивни къув.
Къазун хьана кьведанни
ЦIалцIам хамар чIур хьана.
Мад мусибат жедани -
Дуьнья михьиз кур хьана!..

* * *

АлтIушна алем
Гьарай-эвердал.
Акакь тийиз тIем,
Уьфтер-къиверда!
Кьифре: - Завай нез,
Як-ви пакварал?
Кацини кьифрез:
- Вун гьи такварал?..
Кьифре: - На къахар
Незва, чIут тегьиз!
Каци: - На чIахар
Незва, сам тегьиз!
Кьифре: - На кIвалер
ГьикI туна ракьа?
Каци: - На кIвалер
ГьикIна, лагь, кьакьан?
- Вуна гьикI "Вольва"
Гана ви хциз?
- На рушаз "Волга"
Багъишна, лагь, куьз?
- Гьинай якъутар
Гъана ви папа?
- Гьинай магьутар
Гъана ви руша?..

* * *

Жанавурдив агакьна
Ванер ихьтин савашрин.
- Гьикьван крар алакьна?!
Тфу небгет угърашриз!
Нез чир тахьай нефсериз
Къалум жерди чукIул я!
ТIвал яда куь месериз,
Амукьдайди башкIул я!..
Лагьана икI машинда
Ахцуькьна фад чIехиди.
Акурди туш яшинда
Кьуна ам икI буьркуьди.
СикIер, къуьрер, чакъалар
Гьарма санихъ хъфена.
ЧIар фейи кац япалай,
Эхир, кьифрез хъуьрена:
- Яб це, Цимил, вунани
Нагьакь ина къал туна.
Тамай хъфиз жедани,
Икьван хелвет мал туна?
Кьуна кIанда фад са фенд,
ЧIалал гьидай Рехиди.
Туш эхир ам акьван бед,
Ван тежедай бишиди.
Нехир гьадаз тухуда.
Намумкин я, элкъуьрдач.
ТIегъуьн гьатна лугьуда,
Герек чарар туькIуьрда.
- Тевекуллагь! Вазни гаф
Авач, ЦIарах - къизил зи.
Нагьахъ яна зани арф,
ТIвар авуна кьезил зи.
Ша, фад хамар туьхкIуьрин,
Акван тади куьмекар!
Садра хъсан фикирин -
Нив вахкуда куьлегар?..

* * *

Гьа икI тама пакадлай
ЧкIана мад хабарар:
- Як чIур хьана складда
Эквер тахьай йикъара...
Къахар мичIи йифера
Машинралди физ хьана.
Абур гьихьтин рекьер я,
Садаз кьванни чир хьанач...

* * *

Хамарбазрин хабарар
Асландивни агакьна.
- Бес угърийрал лабарар
Вегьез гьакьван алакьнач?..
Агь, Жанавур! Шумудра
Акъвазайд я аксина.
На низ гана умудар?
Крар ийиз терсина...

* * *

Лекь ракъурда Асланди
Кар алакьдай вичелай
Ада архив юзурда
Лап сифтегьан чарчелай...
Дугъриярни угърияр
Са-сад винел акъатна.
Хамар хуьзвай "багърияр"
Къуллугъривай къакъатна...
Къваларилай чIар фейи
Кьиф хъфена серкIвериз.
Тумунин кIвенкI кIар хьайи
Кацни катна муьхцериз.
Хкяна Кард къуллугъдал
Вилаятдин чIехидан.
Руфун тIаз, пел атIугъна
Ракьаравай Рехидан...

* * *

Майдиз жагъай ихьтин мах
Ахъайна за, дустар, квез.
Мубаракрай цIийи вахт
Ва гьакI цIийи сувар квез...
Квахьрай къаних нефсетIар!
Квахьрай чIуру хесетар!
Артух хьурай уьмуьрдин
Лайихарни лезетар!..
Такурай чи экуьвал
Гьатна юргъун ахвара.
Квахь тавурай михьиавал
Муьрхъуь кьуна махара...

1976-2015-йисар.
Самур-Махачкъала.

Манат

С.Сулейманаз ухшар гъана

Я иеси кьей манат пул!
Мегер вири кIуддани на?
Дегиш жечни ви шеври тIул,
Сагъзавай тан гуддани на?

Вири я ваз базар-савда,
Вири гузни къачуз яни?
Кепек хкуднани кавдач,
Намус валай агъуз яни?

Гьихьтин къамат, гьихьтин гъейрат
Ваз затIни туш, вун – арачи.
ЛаматIвилихъ тежез сергьят,
Артухарда дерт хура чи.

Ви тах артух хьунни гъиле,
Кьаз алахъда инадар чаз.
Ахкваз амукь тийиз виле,
Кьегьатдани къуватар чаз?

Вун шейтIан я, жинерин жинс,
Алдатмишун я ви пеше.
АчухнатIа руьгь вуна низ,
Къаст датIана я ви ашер.

Чидайд туш ваз михьи- чиркин,
МатIар ала шумуд гъилин.
Акурди туш я вахт секин,
Ахвар хана факъир кIвалин.

Тухбурун я вун терефдар,
Хьайиди туш вахъ са мизан.
Хьайиди туш ви нефс яваш,
АцIайди туш я ви къазан…

Вуч патал ваз гана майдан?
Азад гьикIда вакай гардан?..

23.06.14

* * *

Ажеб девир! ЦIам хкажун патални
Савдада тун герек жезва гъвар ина.
Чекмедай я садаз куьгьне шатални,
Гъварцяй физва садан усал чIар ина.

Къизил хьуй ви чирвал. Фидач гьисаба,
Пул тахьайтIа, тула хьана арада.
Жунгав вуна цицIиб патал кьасаба,
Кесиб ятIа, гьамни хар хьиз цIрада.

Гьахъунин кьил кьезил жеда бубу хьиз,
Субут тийиз хьайитIа ам пулуни.
Нефс алахьиз хьайитIани къубу хьиз,
Муьгьтеж жеда нафакьадин чIулунихъ.

Диплом къачу! Къуллугъ къачу!
Арш къачу!
Ви кIурарик дуьньядикай руг жеда.
Кьейидини кучуд мийир - харж къачу!
Къаргъадихъни къизилдикай муг жеда!

Лифер куьз я? Картар куьз я, лагь куьне?
Вуч агакьда къармах хци къузгъунрив?!
Пул аватIа, гъимир рикIел ягь куьне,
Куьд я майдан, неъ, къарабас къадгъуниз.

Пул я вири! Пул галачиз рахамир!
ИчIи гъили мез кьурурда кIалханда.
Я ви дертни садаз бирдан ахъаймир,
Нифретда ваз жизви валай кьакьанда.

Виш дуст ваъ, виш манат це лагь
Аллагьдиз -
Виш лянет ви кучудда са манатди.
Девир гьакI я. Кесиб кузва гунагьди,
Аллагьдивай жезмач жаза жаллатIдиз…

* * *

Аллагьдикай рахун пара регьят я.
Аллагьди ваз уьмуьр акьван кьегьатдач.
Пуллудакай рахаз тахьуй къана вун,
Ада эхдач къаршидални хьана вун…

15.07.14

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Весидин гъулгъула

“ФОРД” маркадин автомашинди шегьердин куьчейрай, хъалхъас хъипре хьиз, гьерекатзава. Шофердиз йигиндиз гьализ кІанзава, амма вилик квай кьван улакьрин гъиляй бегьем юзазни жезвач. Машинрин сел я ман. Салондин кьулухъ кьиле ацукьнавай чагъинда авай, як-чІар ва багьа партал алай итим киснава. Ам зулун ранг акьалтнавай шегьердин куьчейриз, имаратриз, элкъвена чеб юкьва тунвай автомашинриз тамашзава. ДакІардилай алатай адан вилер водителдин далуда акІизва. Са арадилай ам мад дакІардай аквазвай шикилриз тамашзава. Гьа и арада телефондин трубкади “Ширин диде” манидин музыкадин сесер акъудна вичикай хабар гана. Итимди тадиз гъилин чантадай трубка акъудна, адаз са вил яна ва герек чкадал тІуб илисна.

- Алле, Надир... Алексалам, гьикІ я?.. Зун рекьева, машинрин арада гьатнава, чидач мус акъатдатІа и савашдай. Накьанбур атанани?.. ЯтІа, гьа икьрар хьанвайвал маса це... Ваъ, ваъ, гьич са манатдинни ужузармир, тахьайтІа, къачун тавурай... Эхь, анжах гьакІа! - итимди трубка чантада хтуна. - Агь ламран рухваяр, хупІ чинар кІеви, ягьсузвал квайбур тушни,- рахана ам. - Накь меслят хьанвайди тир, гьар са коробка 525 манатдай, къе, зунни алачиз акурла, 420 манатдай це лугьуз минетзава. Чпиз гьакІни ужуз гузва, Кавказдин ватандашар тирвиляй, ятІани чпин ламатІвал ийизва, - элкъвена ам шофердихъ.

Лезги Иван тІвар акьалтнавай итим Москвада яшамиш жез къад йисалай алатнавай. Ана, Бауманан тІварунихъ галай технический институт куьтягьайла, амукьна, сифтедай заводда, ахпа илимдинни ахтармишунардай институтда техникадин рекьяй яратмишунрал машгъул хьана, кандидатвилин диссертация хвена. Уьлкве базардин экономикадал элячІай пуд-кьуд йисалай Лезги Иван вичин илимдин кІвалахни гадарна, базардин, бизнесдин рекье гьатна. И йисара адаз такур крар, гьалт тавур жуьредин инсанар хьанач, гагь-гагь гьа жуванбурукайни дабан атІудайбур, еке пулар къачуна чпин кьил къалур хъувун тавурбурни хьана. Москвадин, азербайжанвийрин, гуржийрин рекэтрихъ галаз - чин-чина акьунарни хьана, амма Лезги Ивана кьулухъди чІугунач. Алукьиз къарагъиз ам виликди фена. Гила адаз Москвада оптовый базарда вичин майданар, туьквенар, ресторан авай. Ада вичин патав къвезвай ватандашризни галайвилер ийизвай, бязибуру тІвар кьацІурзавайтІани, абур кІвалахдал кьабулзавай, яшамиш жедай чкаяр жагъурзавай. Шулугъчийриз, ацукьай чкадив иситІаяр кІанзавайбуруз адан патай инсаф аквадачир.

Лезги Иван вучтин тІвар я лагьайтІа, адан ими Мегьамед Ватандин ЧІехи дяведин женгера квахьнай. 1957-йисуз хуьруьз са урус атана, Эмиран Исмаил суракь ийиз. Ада вичин дуст Мегьамедакай, адан игитвиликай ихтилатна, ам кучуднавай аскеррин стхавилин сур авай чкадикай малумат гана. И урус Иван Исмаилан хизанди яргъалди ахъай хъувунач. Ахпа адахъ галаз Исмаил вичин чІехи стхадин сурални фенай. Анай хтай са шумуд вацралай папа хвани хана, адал урус Иванан тІварни эцигна. Москвада лагьайтІа, адал Лезги Иван тІвар акьалтна.

Иванан яшайиш, кар, бизнес хъсанзавай, амма пуд югъ вилик акур са ахвар адан бейнидай акъатзавачир. Ахварриз ада садрани дикъет гайиди тушир. Я абур масадаз ахъайни ийидачир. Папа вичиз акур ахварар ахъайдай ва мукьвалмукьвал яб тІардай: “Бес ваз ахварар аквазвачни? Садра кьванни ахъая ман ваз вуч аквазватІа”. Ивана “залай алат” лагьана, папан иштягь квадардай.

Дугъриданни, кваз такьазвайвиляй, ахварар, кинодин гзаф кадрияр хьиз, рикІелайни ахлатзавай. Амма и сеферда масакІа тир. Ахвар адаз лап хьайи кар, гьакъикъат хьиз акунвай ва адал ара-ара мефтІера чан хквезвай. Ингье гилани машинда ацукьнавай Иван гьа ахварин таъсирдик квай.

Иван хайи хуьруьн ЧІурад сине ава. Лапагри ягъва векь незва. Гуьлуьшан югъ садлагьана акъатай гару, ахпа дерейра гьатай чилин цифеди зегьримардиз элкъуьрна. ЧІишни акатна. Иван лапагар санал кІватІ хъийиз алахънава. Гьа и арада кицІер кІевиз элуькьиз гатІунна. “Жанавурар” хиял фена Иванан рикІяй. КицІер элуькьиз-элуькьиз фена, гьинавачтІани жанавуррин гуьгъуьниз. Хабарсуз циф квахьна. Лапагар алай чкадал ракъинин нур аватна. Иваназ акуна, гьикІ суьруьдик еке къанба хьтин рагъул жанавур акахьнатІа. Гьайванар гьарнихъ катна. ЯтІани жанавурди квайни квай гьерен туьтуьхдилай кьуна. Ивана гьарайзава, жанавур гьерни гваз катзава.

Рагьметлу Эмир буба акъатзава. Ада “Аллагьдин кьадарар я” лугьуз Иван секинарзава. Иваназ бубадихъ галаз рахаз кІанзава, амма ам вилерикай хкатзава.

Гила Иван хуьруьн кимел ацукьнава, кІвачерни метІерик кутуна. ЧІулавбур алай итимар къвезва, сасада, Иванан вилик са-са хъицикь эцигиз, “Аллагьдин регьимар артух хьурай” лугьуз хъфизва. Хъицикьрин хара арадал къвезва. Сада атана лап ифей сесиналди лугьузва: “Абурукай вазни, ви вири мукьвабурузни кавалар цваз жеда”.

- Квахь зи вилерикай!-гьарайзава Ивана.- Квахь! КІандач заз куь хъицикьарни, каваларни. Зи гьер хкваш, гьер! Гьер!..

Гьа и гьарайдик кваз ам ахварайни аватнай. Аламатдин ахвар. Я ам рикІелай физвач, я рикІиз секинвал авач. Хуьруьз зенгни авунай, стхади вири хъсанзава лагьанай. Амма рикІик гъалаба ква, ада са вуч ятІани гуьзлемишзава. Фикирда дахни ава. Мукьвабурукай амай яшлуди гьам я. Диде пуд йис вилик рагьметдиз фенвай. Ахвар, ахвар. Машинда ацукьна фикирри кьунвай Лезги Иваназ шофердин “чна вуч ийида? Пробкада гьатнава чун” гафарни ван къвезвач. Ада трубка акъудзава, зенг ийизва ва ам “стха” лугьуз рахазва.

- Дахдин гьалар гьикІ я?.. Вун кис хьана хьи, стха, вуч хьанва ана, заз пис ахвар акунвайди я, лагь... Инсульт хьана месе ава дах?.. Хабар вучизнач бес? Шумуд югъ алатнава?.. Кьве югъ? Ам Москвадиз гьана кІанда... духтурри юзурмир лагьанва? Гьакьван кІеве авани? Зун хкведа аниз,- хълагьна Ивана трубка чантада хтуна. Ам вич авай машиндиз, шофердиз килигна.- Яда, вун акъваз вучизнавайди я?

- Чун пробкада ава, чан чІехиди.

- Пробка вучтинди я эхир?

- Вири машинар акъвазнава.

- А-а, гьакІ лагь ман. ЯтІа, яб акала, жув кІвалахдал вач, зун исятда кІвализ,анайни аэропортуниз фида. Дах начагъзава. Хуьруьз хъфида. Надираз лагь, вичиз герек хьайила, зенг авурай, - Иван машиндай экъечІна...

Месе авай, чапла пад фалужди янавай, бегьем рахаз тежез, мез пелтек жезвай, хъуьхъвер, ял акъатай туп хьиз, къенез гьахьнавай дах акурла Иванан вилерал стІалар акьалтна. Ам фена виликан такабурвал, зиреквал, хцивал гумачир дахдин къужахда гьахьна. Начагъда эрчІи гъилелди хцин далу зайифдиз гатана ва мадни вичив агудиз кІанзавай тегьерда гьа зайиф гъилелди чуькьвена. Ивана кьатІана, дахди ам гуьзлемишзавай. И кар адаз, вич акурла, пара шад хьайи вахарин вилерайни акунай.

Алатай сеферда хтайла викІегьзамай дахдал ихьтин гьал атун? Язухди, гьайифди рикІ чІукчІукзавай. ЯтІани Ивана зайифвилиз рехъ ганач, ада тадиз вилер яйлухдалди михьна, дахдихъ галаз са жуьре хваш-беш авуна. Дахдин гафари рикІ мадни гьайифдив ацІурна. “Ингье, чан хва, ви дахдиз вуч хьанватІа. За фикирнавайди тир, зунни, ви чІехи буба хьиз, са виш йисуз яшамиш жеда, амма а югъ заз аквадач, хва. Пака куьн вири зи патав кІват хьухь, балаяр, за квез эхиримжи гафар хълагьда”.

Иван хтана лагьайди мукьвакьилиярни кІватІ хьана. КІвализ эверай духтурди “мефтІедал артух иви ахцукь тахвун патал чна вири жуьредин серенжемар акуна, лап кьит рапарни яна, амма аквазвайвал, иви акъвазнавач. Москвадиз тухуз жедай, эгер иви акъвазнайтІа, давление тартибдик ахкатнайтІа. Юзурнамазди адаз мад инсульт хъжеда” лагьана.

Пакадин юкъуз кІвализ саки вири стхаяр, вахар, абурун килфетар кІватІ хьана. Исмаила, са-са гаф акъудиз, ял ягъиз, веледриз веси авуна. “За квез девлетар тазвач, зини куь рагьметлу дидедин девлетар куьн тир, чан балаяр. КІвалер-йикъар квехъ виридахъ хьанва, Аллагьдиз шукур, ятІани квез виридаз и кІвалерикайни пай ава, абур хуьх. КІвалер за чІехи хва, куь стха Иванан кІвачихъ янава, ада квез садазни зиян хкатдайвал ийидач. Зун амачирла ам квез бубадин еріндал жеда. Адахъ яб акала. Нин рикІе вуч аватІа, исятда лагь, зал чан аламаз, ахпа сад-садахъ галаз гьуьжетриз, бягьсериз экъечІмир. Гила дикъетдивди яб це. Ислам динда авачир са серенжемни куьне тамамардач. Яни пуд йиферилай алатайла жуьмяяр, яхцІурар, яхцІурни цІикьведар тешкилмир. Чуруяр тадай амалармир. Садакьайриз акъатзавай пул, алавани хъувуна, хуьруьз менфятлу са кардиз харж ая”.

- Гьа вуна лагьайвал жеда, дах, - рахана юкьван хва Гьамид.

- Сагърай куьн, балаяр. Килиг гьа, сад-садан далу, даях хьухь.- Кьуьзек кис хьана, ада вилер акьална, кьил са патал вегьена.

- Дах, дах! - саки гьарайна руш Сафината.

Исмаила, вилер ахъай тавуна, эрчІи гъил са гьилле хкажна ва четиндиз гафар акъудна: “Квелай Аллагь рази хьурай, балаяр. Эгер зани дидеди куьн бейкеф авур дуьшуьшар хьанатІа, гъил къачу, гунагьар гьалал ая. Гила зун секин тур, за са вил ахварда”.

Веледар са-сад кІваляй экъечІна. Гьаятда рушари сес акъудна.

- Гила куьне гьа дахди лагьайвал ийизвайди яни? Беябур жеда чун вири хуьруьнвийрин вилик.

- Вучиз? - гъавурда акьунач Иван.

- Вучиз лагьайтІа, чан стха,- адан вилик атана рахана Айзанат,- чна адетар чІурна, чаз садакьа гудай пул гьайиф атана лугьуда.

- Дахдал чан алама, а ихтилатарни акъвазра, - лагьана Ивана.- Адетрикай рахазватІа, абур за халис фекьидивай чирда.

Веси авур кьве йикъалай Исмаилан чІал кьуна. Пуд йикъалай туьтуьхни агал хьана. Гьафте алатайла ада чан гана. Ам эхиримжи рекье хутаз гзаф инсанар атана. Лап яргъал хуьрерайни. Чан аламаз касди инсанрин арада еке гьуьрмет къазанмишнай. Хъсанвилер авуналди. Гьавиляй дуьадал гзафбур атунни авуна.

Иван кІеве гьатна. Вахарни кьве стха, йикь-йикь лугьуз, гьа чпин фикирдал кІевиз акъвазнавай.

- Я чан стха, ваз чидани?- лугьузвай Айзаната, - и хуьре гьихьтин гъулгъула гьатдатІа? Веледрикай кафирар хьанва, абуру халкьдин адетар кваз кьазвач лугьуда.

- Эхь, гьакІ лугьуда ман, - тереф хвена вахан Магьсума. - Вучиз чна деб хьанвай адет чІурзавайди я?

- Ам адет туш, нагьакьан вердишвал я. Дахдизни и кар чизвай, гьавиляй ада вичел чан аламаз чаз весини авуна.

- Ваз тахьана вуч ава, вун хъфидайди я Москвдиз, а чун гьар юкъуз хуьруьнвийрихъ галаз чин-чина акьазвайди я.

- Зун куь гъавурда акьазва, кІанибур, вердишвал тергун регьят кар туш, амма са ни ятІани адакай кьил къакъудун лазим я эхир.

- Авурай чпиз ни кІандатІани, вучиз чакай гатІумчияр хьурай?

- Вучиз лагьайтІа, чна дахдин веси тамамарун лазим я. Фекьидини лагьайвал, ина исламдиз, шариатдиз акси са карни авач.

Дах кучукна, сурарин кьилихъ кІватІ хъхьайла, Иван рахана:

- Гьуьрметлу жемятар, куьн пара сагърай! Куьне чи дерт кьезиларна, чи зайиф хьанвай рикІериз къуват хгана. Квелай Аллагь рази хьурай. Куь кІвалера анжах шад мярекатар хьурай!

Пуд йифериз, садакьадиз акъудзавай пул чна, алава язни эцигна, и кьар куьтягь тежезвай кьилин куьчеда асфальт туниз акъудзава. Чалай чешне къачудайбур хьайитІа, мадни хъсан я.

- Лап кутугай меслят я, - рахана инлай-анлай итимар. Фекьидини менфятлу, гьахълу ихтилат я лагьана къул чІухгуна.

Инсанри лугьузвай-талгьузвайдакай Иваназ са артух къайгъу авачир, амма стахаярни вахар, дахдин вилик кисайбур, садлагьана дегиш хьайи гьалди, абур гъавурда гьат тавуни ам тартибдикай хкудзавай. Абуруз мад гьикІ лугьудайди хьуй? - суал гузвай ада вичиз агъзур сеферда. Бубадин веси я, адаз вафалуни хьун чи буржи я, - фикирзавай Ивана. Амма экуьнахъ атана Айзанатани Магьсума кІвале акъудай гьарай-эвердин таъсирдикай ам гьелени хкатнавачир. “Чна чи кІвалерай пуд йиферни, садакьаярни гуда” лугьуз абуруз са ванни къвезвачир. Багьрийрин мецерилай герексуз маса гафарни алатна. ГъвечІи стха ТІалиба чІар кайивал, абуруз кІвалер Иванан кІвачихъ ягъунни залан акъвазнавай, гьавиляй цІапара цІайни гьатнавай.

Ивана багьри ксарихъ кисна яб акална. Рахана абур гьа, сада-садан гафариз къуват гуз, ахпа кьатІайла, чпихъ галаз гьуьжетдиз экъечІдайбур авач, абур лал хьана, стхайризни вахариз килигиз амукьна.

- Мад квехъ лугьур-талгьур амани? - хабар кьуна Ивана. - Лагь, чна мадни яб акалда. - КуьтІни акъат тавурла, ада давамарна, - Айзанат вах, исятда чи виридан вилик лагь, вунани Магьсум стхади и къал-макъал вуч патал акъуднавайди я? Эгер и кІвалерин патахъай ятІа, за абур куь балайрин кІвачерихъ яда.

- Гьан, гила чак гьа тахсирни кутазвани? - сес акъудна Айзаната.

- Кис вах! - ракь гатадай хьтин сес акъудна Гьамид стхади. - Чаз гъал гьинай юзанатІа чизва.

- Эхь, гьамиша гьакІ я, квез зун кІандач,- ам шез эгечІна.

- Шехьа, вах, къуй ваз регьят хьурай, - давамарна Ивана, - ви а гафарни чаз ван хьайиди туш. Чаз такІан са багьрини авайди туш.

Ви чІала ава лугьуз вуна Магьсум стхани хъендик кутазва. Бес я! Дахдин весини чна ада лагьайвал кьилиз акъудда. Хуьруьн куьчеда асфальтни твада. КІвалерани Инаят вахан рушан хизан яшамиш жеда. Исятда чакай виридалайни ам кІеве ава.

- Вуч? Гьабур кІеве ава? Зи хцин хизан аламаз, язна вилик кутазвани? - вах мад шез башламишна ва ахпа ам стхадихъ элкъвена. - Къарагъ, Магьсум стха, ина чун тахайбур я. Къарагъ, хъфин инай. КІвалерни чпиз хьурай, дахдин садакьаярни чна гуда, - стхани гъиликай кьуна ялна, ракІарарни геляна, хъфена Айзанат.

Ихьтин агьвалат садани гуьзлемишнавачир. Вири, нек алахьай къарияр хьиз, кватна, кьве багьри хъфей ракІариз тамашиз амукьна. Са вахт арадай фейила, Ивана инанмишвилелди лагьана:

- Куьне кьилер акьван куьрсармир, чир хьухь, дахдин весидилай пак маса затІ авайди туш, ам чна кьилизни акъудда. Ни вуч лагьайтІани, авуртІани. Сад-кьвед квачиз хуьруьнвиярни чи гъавурда акьада. Пака асфальт тунвай шегьредиз элкъуьрнавай куьчедай фидай гьар сада чаз баркалла лугьуда. Гьа куьчени чна дахдин тІварцІихъ ягъиз тада.

Къалажухрин мектеб

Ишреф ЖАВАТОВ

Гъилевай йисуз Къалажухрин хуьруьн мектеб тешкилайдалай инихъ 90 йис тамам жезва.

Уьлведа Совет гьукумат гъалиб хьайидалай кьулухъ, 1920-йисуз, жемятдин савадсузвал тергун патал хуьре ликбез ачухнай. Курсара кІелзавайбур ацукьардай, чирвилер гунал машгъул жедай дарамат авачирвиляй 1925-йисал къведалди тарсар хуьруьнви рагьметлу **МИКАИЛОВА Гевил бадедин** кІвалин дегьлизда тухуз хьанай. Ина тарсар сифте Къара-Куьредай тир **РАСУЛОВ Муьгьуьдина**, ахпа Чеперин хуьряй тир **ЭФЕНДИЕВ Нажмудина** гана.

1925-йисуз хуьре 2 классдикайни 2 кабинетдикай ва дегьлиздикай ибарат тир дарамат эцигна. Хуьруьнбурукай кІелна пеше къачунвай кас авачир. ЦІийиз эцигнавай мектебда эвелдай Къурушрин хуьряй тир **Шагьабани Шемседина**, йис арадай фейила, Мигьрагьай атанвай **Абдуллагь** муаллимди тарсар ганай.

1928-йисалай мектебда хуьруьнвияр тир **ГЬАЙБАТОВ Гьуьмета, ЖАВАТОВ Пирима** ва **ГЬАЖИЕВГьахъвердиди** кІвалахиз башламишнай. Сифтегьан мектебдин заведующийвиле эвелдай Гьайбатов Гьуьмета, кьве йисалай Жаватов Пирима кІвалахна. И вахтунда заведующийди кьил кутуна, хуьруьн жемятди, муаллимри зегьмет чІугуна, чкадал къванер гъана, керпичар атІана, 4 классдикай, 2 кабинетдикай ва дегьлиздикай ибарат имарат эцигна.

1938-йисуз сифтегьан мектеб ирид йисандаз элкъуьрна. Мектебдин директорвиле Филерин хуьряй тир **АЛИФОВ Дадашбала** тайинарна. 1941-йисалай директорвилин везифа Мискискай тир **АЛИПАНАГЬОВ Алипанагьа** кьиле тухвана. Дяве куьтягь хьайидалай кьулухъ хуьруьз хтай Жаватов Пирим 1945-йисалай 1951-йисалди директорвилин везифадал хьана. Адалай кьулухъ мектебдин регьбервилин везифаяр гагь маса хуьрерин векилри, гагь чи хуьруьн муаллимри тамамарна.

1961-1965-йисара мектебдин регьбервал и чІавалди Докъузпара райондин ОНО-дин заведующийвал авур **ИСЛАМОВ Велиюллагьа** кьиле тухвана. Мектебда кІелзавай аялрин кьадар гзаф хьанвай, кІелзавайбуруз ацукьдай чкаяр бес жезвачир. Директордин чалишмишвилер себеб яз, муаллимри, кІелзавайбурун диде-бубайри чкадал чуьлдай къванер дашмишна, накьв гьялна, керпичар атІана, 1964-йисуз кьуд классдикай ибарат тир дарамат акал хъувуна.

Алатай асирдин 50-60-йисара Россиядин жуьреба-жуьре вилаятрай атанвай гзаф кьадар муаллимри кІвалахна, чи аялриз тербия ва чирвилер гана. А жергедай яз **Эмма Ильинична, Шура ЯЦУНЕНКО, Вера ВАСИЛЬЕВА, Анна ЦАРАХСКАЯ, Мария Николаевна, Нина Федоровна** ва масабур рикІел хквезва. Къалажухвийри абур чпин хайибур, кІанибур, гьуьрметлубур, кІвалинбур хьиз кьабулнай. Паталай атанвай педагогри аялриз неинки чирвилер гана, чпини чкадин жемятдивай дагъвийрин адетрикай, яшайишдикай чирвилер къачуна, лезги чІал чирна, кІелзавайбурун савадлувал атухарна. Абурун мергьяматлу крар чІехи несилдин инсанри еке ашкъидивди рикІел хкизва.

1968-йисуз муьжуьд йисан мектеб юкьвандаз элкъуьрна. КІелзавайбурун кьадар 300-далай алатнавай. Аялар ацукьарун патал классрин кІвалер бес жезвачир. Муаллимрин коллективди кьил кутуна (директор **КЪУРБАНОВ Аллагьверди**), диде-бубайрин, чІехи классра кІелзавай ученикрин куьмекдалди 1973-йисуз 3 кІваликай-классдикай ибарат дарамат мад хкажна.

Эхиримжи йисара мектебдин педколлективди аялриз чирвилер ва тербия гунин рекье хъсан нетижаяр къазанмишзава. КІелзавайбуру йиса-йиса районда ва республикада тухузвай олимпиадайра, маса серенжемра иштиракзава, чпин алакьунар, ерилу чирвилер раижзава. Мектебда 21 класс-комплектда 283 аялди кІелзава, абуруз 43 муаллимди тарсар гузва. Абурукай 28-дахъ кьилин образование, 15-дахъни юкьван махсус образование ава. 8 муаллимдихъ кьилин категория, 6-дахъни сад лагьай категория ава. Муаллимрикай 3 кас просвещенидин отличникар, садни Россиядин умуми образованидин гьуьрметлу работник я.

Мектеб куьтягьай вишдалай виниз жегьилри кьилин ва юкьван махсус образование къачунва, жуьреба-жуьре карханайра зегьмет чІугвазва.

* * *

ЧІалар, гафар гьикьван заланбур ятІани, гьакъикъат авайвал лагьана кІанда. Мектеб куьгьне хьана, ацахьдай гьалдиз атанва. Ина анжах са бязи ремонтдин кІвалахар тухуналди кІелун, кІвалахун патал къулай шартІар яратмишиз жезвач. Эгер алай гьал давам хьайитІа, мектебдин педколлективдивай девирди вилик эцигзавай важиблу месэлаяр гьялиз хьун мумкин туш. Мектебда тарсар кьве сменада физва. Классрин кІвалер гъвечІибур, дарискъалбур, яни гьукуматди тІалабзавай уьлчмедиз хасбур туш, дегьлизар гуьтІуь, тІимил экв аватзавайбур я. Мектебдихъ я спортзал, я актовый зал, футболдал къугъвадай майдан авач. Марфар къвайила, живер цІрайла, бязи классрин полар це гьатзава.

ЦІийивилерикай чина компьютерар, са интерактивный доска ава. Абур са классдай муькуь классдиз тухун четин я, алава яз, къиметлу вахтни гъиляй акъатзава.

Хуьре госстандартдин къайдадин цІийи мектеб эцигунин кІвалахар гьеле 2001-йисуз гъиле кьадайвал хьанай. И кар патал герек проектарни туькІуьрнай. Амма вири пичІи гафар яз амукьнава...

Райондин бюджетда и кардиз пулдин такьатар бес жезвач...

Чна республикадин Кьиливай, образованидинни илимдин министерстводивай ва райондин регьберривай и месэладиз рикІивай фикир гун, кІелунунни тербиядин месэлаяр лазим къайдада твадай серенжемар кьабулун тІалабзава.

Муаллимди муаллимдикай

Конкурсрин гъалибчи

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ, Докъузпара райондин Къалажухрин юкьван школадин муаллим

Жувахъ авай тежрибани чирвилер уьмуьрдин шегьре рекьел акъатзавай жегьил несилриз бегьерлувилелди гуз алакьун - им муаллимдин бажарагълувални кьилин винизвал я. КІвалахдив яратмишунин саягъда эгечІунихъ иллаки метлеб ава.

Къейднавай хьтин ерияр Испикрин юкьван мектебда кІвалахзавай хайи чІалални эдебиятдин муаллим, шаир ва журналист **Марсель РИЗАЕВАЗ** хас я. Ам 1984-йисуз Сулейман-Стальский райондин ЦІийи Испикрин хуьре дидедиз хьана. Мектебда кІелзавай чІавалай хайи чІалални тарихдал, эдебиятдални медениятдал рикІ алаз хьайи адан яратмишунин бажарагъдин цІелхем 6-классда кІелзавай береда куькІвена. 9-классда кІелзавай чІавалай адан шиирар "Лезги газетдиз", "Самур" журналриз асул фикир гузвай передачаяр тамашачийриз хуш я.

М.Ризаева тарсар гузвай хейлин аялри олимпиадайра ва маса жуьребажуьре мярекатра агалкьунар къазанмишзава. Муаллим вични кьулухъ акъваззавач.

Кьасумхуьруьн 1-нумрадин юкьван мектебда 27-январдиз кьиле фейи муниципальный этапда хайи чІалални эдебиятдин тежрибалу муаллимри иштиракна. М.Ризаева "Етим Эминан уьмуьрдин рехъ ва яратмишунар" темадай 10-классда ачух тарс тухвана. Тарсуна ученикрилай гъейри чпихъ кьетІен тежриба хьанвай 7 муаллимдини иштиракна. Жюридин дестедик квай муаллимри, методистри пешекарвилелди тарс кьиле тухвай М.Ризаеван алакьунриз лайихлу къимет гуналди, ам гъалибчи тирди къейдна.

18-20-мартдиз Махачкъала шегьердин 11-гимназияда кьиле фейи "Хайи чІалан лап хъсан муаллим-2015" конкурсда Дагъустандин районрайни шегьеррай 34 муаллимди иштиракна. Муаллимди вичи ихтилатзавайвал, Дагъларин уьлкведин 9 чІехи миллетдин (лезги, дарги, лак, къумукь, авар, чечен, табасаран, азербайжан, ногьай) чІаларалди 3 юкъуз давам хьайи конкурсда гьар са муаллимдиз "самопрезентация" ийидай, яни педагогвилин тежрибадикайни агалкьунрикай 7-10 декьикьада рахадай мумкинвал гана. Рахунрин манадиз, гьакъикъатдиз килигна жюриди талукь тир къиметарни гана. Республикадин диз акъатиз хьана. 2001-2006-йисара ада ДГУ-дин филологиядин факультетда кІелна. Университетда кІелай йисара адан журналиствилин, шаирвилин рехъ шегьредиз элкъвена...

М.Ризаева Махачкъалада конкурсдин ачух тарс тухузва

Аялрин вилик чирвилерин алемдин ракІар ахъайзавай бажарагълу муаллимдихъ са жерге лайихлувилерни кьетІенвилер ава. Мектебда ада "Хважамжам" тІвар алай кружок арадал гъана. Адан агалкьунрикай чаз "Лезги газетдин" чинрайни чир жезва. М.Ризаевахъ тешкилатчивилин маса алакьунарни ава. Месела, алатай февралдиз Махачкъалада Милли библиотекадин залда "Зи хайи чІал" лишандик кваз тухвай мярекатди, районда тухузвай маса серенжемрини и кар успатзава. Ада районда кардик квай телевиденида (КТВ) "Ачух суьгьбет" тІвар алай передача арадал гъана. Милли медениятдин, эдебиятдин ва халкьдин адетрин темайдин ва халкьдин адетрин темайдин арада "самопрезентациядай" 34 балл къазанмишай ам 2-чкадиз лайихлу хьана. И конкурсда М.Ризаева вичин ачух тарс "СтІал Сулейманан уьмуьрдин рехъ ва яратмишунар" темадай тухвана. Жуьреба-жуьре тадаракар (шаирдикай кхьенвай ктабар, макъалаяр, Эффенди Капиев, Максим Горький рахазвай видеояр, шаирдин яратмишунриз бахшнавай ва суьретламишнавай цлан чІехи баннер), ишлемишунилай гъейри, С.Сулейманан муьгьуьббатдин "Марият" шиирдиз кхьенвай манини, вичи чІагъан ягъиз, муаллим тир уьмуьрдин юлдаш Джульета Ризаевади устадвилелди тамамарна. Конкурсдин нетижада тафаватлу хьайи адан тарсуниз жюриди рейсад къарардалди лайих тир сад лагьай чка гана.

Жегьил муаллим ва шаир Марсель Ризаеваз чна къазанмишнавай агалкьунар мубаракзава.

Террордиз - ваъ!

“Мусурманар” телепередачадикай

Шикил ягъайди - Гь. ИСАЕВА

Дагъустан Республикада террордиз акси программадин сергьятра аваз, РД-дин печатдинни информациядин министерстводин теклифдалди Дагъустандиз “Россия 1” телеканалдин “Мусурманар” тІвар алай телепередачадин журналистрин десте мугьман хьана. Журналистрихъ галаз хьайи гуьруьшда и программадин махсус корреспондент А.Е.Щелкова “Федеральный СМИ-ри Урусатдин мусурманрин яшайишдинни культурадин уьмуьр къалурунин тежрибадикай” журналистриз мастер-класс гудайди лагьана ва “Мусурманар” передачадин кІвалахдикай суьгьбетна.

Элкъвей столдин жуьреда, Дагъустандин технический университетдин актовый залда кьиле тухвай и мярекатдиз журналистикадин факультетдин студентар ва Дагъустан Республикадин са кьадар СМИ-рин векилар атанвай.

А.Е.Щелкова кІватІ хьанвайбуруз вичин зегьметдин рекьикай, гьихьтин телеканалра кІвалахнатІа, алай вахтунда “Мусурманар” телепрограммадин махсус корреспондент яз, программа арадал атунин тарихдикай суьгьбетна.

- Чи передача 12 йис идалай вилик Нью-Йоркда кьиле фейи терактрилай кьулухъ тешкилна. Россияда яшамиш жезвай мусурманрихъ жуьреба-жуьре культураяр ва чІалар ава. Амма рахунин чІал Вирироссияда сад я - урус чІалал рахазва. Гьавиляй “Мусурманар” передачадин асул метлеб гзаф миллетрин динэгьлияр сад-садахъ галаз танишарун я. Чи программа политикадикай, цІай квай хабарар гуникай яргъа я, - лагьана ада. - Чна жуьреба-жуьре миллетрин мусурманар яшамиш жезвай республикайрикай, абурун ацукьун-къарагъуникай, адетрикай суьгьбетзава, чирвилер гузва.

Гьар жуьмя юкъуз, сятдин кІуьд тамам жез вад декьикьа амайла гатІумзавай и передачадиз чи уьлкведин гзаф кьадар мусурманар килигзава. Программа гьукуматдин пулуналди тешкилнава ва гьукуматди куьмек гузва, ина са жуьрединни рекламаяр гузвач.

“Мусурманар” программа тешкилайдалай инихъ ам кьиле тухузвайди Дагъустан, Татарстан, Карачаево-Черкесия республикайрин лайихлу артистка, Ингушетия Республикадин культурадин лайихлу работник Динара Садретдинова я. 20 миллиондилай артух мусурманар яшамиш жезвай Россияда вич тешкилай 12 йисан къене программа гьазурзавай дестеди чи уьлкведин 52 региондай передачаяр гьазурна. Яргъал ва мукьвал къецепатан 30 уьлкведиз мугьман хьана. Вири и вахтунда вад вишдалай артух передачаяр эфирдиз гана. Тележурналистдин гафарай, передачадин кьилин макьсад мусурманар чара авун ваъ, сад авун я.

А.Е.Щелкова кІватІ хьанвай жегьил журналистриз вичин кІвалахдин тежрибадикай лагьана. Передачаяр итижлубур хьун патал абур эфирдиз акъуддалди гьихьтин зегьмет чІугвазватІа, гьар са передачадал мукьуфдивди гьикІ кІвалахзаватІа лагьана ва телепрограмма яргъалди килигзавайбурун рикІел аламукьун патал вичин кІвалахда авай сирер ачухна.

Идалай гьейри, журналистди алай вахтунда са кьадар СМИри мусурманрикай чІуру фикирар арадал атун патал кьиле тухузвай фитнечивилин кІвалах негь авуникай, ахьтин передачайриз, кхьинриз журналистри рехъ гун тавуникай вичин фикирар раижна.

- Чахъ виридахъ са макьасад ава, - лагьана А.Щелкова, - кьилинди - чун хъсан, гьуьрметлу къуншияр тирди къалурун. Чи уьлведа Чечняда кьиле фейи хьтин ва алай вахтунда Украинада кьиле физвай рикІ тІардай крар, вакъиаяр хьана кІандач. Чун вири ислягь цавун кІаник, сада-сад эхунин фикиррал алаз, жуьреба-жуьре халкьарин, миллетрин арада гьуьрмет хуьналди яшамиш хьана кІанда.

“Мусурманар” телепрограммадин корреспондентар Дагъустан Республикада саки цІуд йикъан къене жеда ва гзаф кьадар районрал кьил чІугвада. Абуру гьа са вахтунда алай йисуз вичин юбилей къейдзавай къадим Дербент шегьердай кьилдин передача гьазурда.

Нефсинин къурбанд

(Хьайи агьвалат)

Азедин ЭСЕТОВ

Институтда партсобранида зи патав яшар зур асирдилай алатнавай чи ватанэгьли ацукьна. Ам заз хъсан танишди тир. Къе адан чина гзаф пашман, уьмуьрдикай умуд атІанвай хьтин лишан гьатнавай. Хабарни кьаз кІан хьана, амма адан гьал акурла, хирел кьел хъивегь тавун заз дуьз яз акуна. Собрание куьтягь хьана, чун гьаятдиз эхвичІнавай. Ада зун гъилин ишарадалди акъвазарна, кам кяна, зав агатна.

- Якъадаш, - эгечІна ам, - ваз хабар ава зи гьалдикай, вун хьтиндаз инсандин чин акун бес жезвайди я. Зал дерт ала, зи кІватІ хьана ацІанвай тагъар бушар тавунмаз рикІиз гьич регьятвал авач. Низ хьайитІани ихтибарни жезвач…

Вахт зулун эвел тир. Къецел хъуьтуьл, тІимил серинвал квай гьава алай. Яваш-яваш чун пешери кьунвай аскІан тарарин патав гвай яргъи куьсруьдихъди фена.

- Эхь, дуст кас, вуна дуьз кьатІана, чин акурвалди ви кьилел са къада-бала атайди заз якъин хьана. Ахъая гила хьайи-тахьай, куь вун икІ къарсатмишнаватІа, - теклиф гана за.

- И дуьньядал инсанар гьар жуьредин динрин, хесетрин, адетрин иесияр я, - пашман вилер захъ элкъуьрна сабурлувилелди ада. – Гьинай ятІани за кІелнай: малум тирвал, виридалайни сирлу затІ инсан я, адан кьиле вуч аватІа вичин руьгьдизни чидач жеди. Нин кьилиз къведай, жуван хайи стхадихъ закай чинебан чиркин фикирар авайди?.. Буба фронтдиз фидайла гъвечІи стхадин са йисни бегьем хьанвачир, зунни кьуд йиса авай аял тир. Гзаф масадбур хьиз, чи бубани дяведин къурбанд хьана. Чи рагьметлу дидеди текдаказ бубадилай аламай кІвал иесисуз хьана чукІун тавуникай хвена, галай багъдихъни гелкъвена. Вичин кьве балани хвена чІехи авуна. Чав кІелизни туна, хъсан пешейрин иесиярни авуна. Мехъер-чІехъерна, итимрин жергейризни акъудна чун. Кьве стхани Махачкъаладиз атана, хъсан кІвалахарни жагъана, кІвалер-къарни хьана яшамиш жезвай. Галаз-галаз заз кьве руш, стхадизни кьве хва - веледарни хьана.

Хуьревай багъдал ва кІвалерал чи рикІ гзаф алай. Гьар гатуз каникулрин макъамда чун балаярни галаз, ял ягъиз, гьаниз хъфидай. Им чи адет хьанвай кар тир. Рушар бадедилай аламай кІвалера жедай, лезги чІалал рахадай, хуьруьн адетрихъ галаз вердишвал къачузвай...

ЦІи гатуз, гьар жуьредин багьнаяр акъатна, завай хъфиз хьанач. Сентябрни акъатна. РикІиз зи кьарай авачир. Кьил кьванни чІугуна, белки, регьят жен лагьана, са кишдин юкъуз текдаказ хъфена зун хуьруьз. Заз жуван багьни кІвалер чир хъхьанач. Бахчадихъ кьакьан жугъун акалнавай. КІвалерални бегьем абур гъанвай, рак-дакІар цІийибуралди дегишнавай. Инихъайанихъай гелкъвена, килигна. И арада, зун чир хьана, къунши атана зи кьилив. Ада зи стхадин тарифарна, кІвалер ремонт авун адазни бегенмиш хьанвай. Къуншидивай гурар къачуна, зун жугъундилай къенез эвичІна. Амма заз чидай гьамишан чкадал кІвалин куьлегар алачир. Зи гъвечІи стхади авунвай харж виле акьадайди тир. Ихьтин вакъиайра са меслят-затІ авун, чІехидал алукьун кутугнава эхир. Кьиляй тефей хиял хьанач. Са суалдиз жаваб жагъизвачир, ада зи кьилин мефтІеда тІеквен эгъуьнзавай: “Вучиз закай чинеба, хабарсуз, текдаказ ада и кар авунва?” Гьа ихьтин агъур хиялрик квез элкъвена хтана зун шегьердиз. Садазни са гафни талгьана, стхадал кьил чІугуна. Цур квай, гьалчІнавай зулун югъ тир. Рак заз стхади ахъайна. Адан чин акурла, зи зегьле фена. ПІузарар вили тир, вилерин кІаник целер хьиз дакІунвай пихер квай, нефес-нефесдихъ ахгакьзавачир, нерин хилер дакІваз-элекьзавай...

И гьал акурла, за адаз: гаф авач, вуна вижевай абурлу чІехи кІвалах бажармишна, чи кІвалер цІийи хъувуна. Анжах ихьтин кар гъиле кьадайла заз вучиз хабар ганач? Гьич тахьайтІа, жуван патайни пулдин пай кутадай, гилани геж хьанвач... За “чи кІвалер” лагьайла, стхадиз бегенмиш тахьайди кьатІана. Зун хабардар тавунихъ вичин макьсад авай кьван. Вичин тартибдикай хкатнавай сагъвилизни фикир тагана, ада заз ачухдаказ лагьана: “Вахъ авайбур рушар я, чебни агакьзавай. Къе-пака гъуьлериз фена, масанал чпиз мукар кутада абуру. ГьакІ хьайила, вуна кІвалерин къайгъу чІугвамир, абур зи гадайринбур я. КІвалерикай вил атІутІ”.

Гьикьван къене цур къачузвайтІани, и арада залай сабур хуьз алакьна. Духтурдиз адан гьал аквазвай эхир.

За адаз “Исятда ахьтин ихтилатар герек туш, стха. Ша чна ви сагъвиликай фикир ийин, заз ихтияр це”, лагьайла, ам юмшагъ хьана.

Гежел вегьенач, тади куьмекдин машинда аваз за ам больницадив агакьарна. Ана малум хьайивал, дидедин бедендикай кватдайла адаз рикІин порок авай кьван. Текдаказ хуьре чІугур залан зегьметди гуж гана. Вахтунда къайгъу чІугунач, кар-кардай, лезгийри лугьудайвал, яд регъуьн чІутхвардай фейила, хабар кьуна.

Гьикьван гьавалат хьанатІани, хуьз хьанач духтурривайни зи стха. Уьмуьрдикай лезет хкуддай вахтни алукь тавунмаз ам чавай къакъатна... Ингье, гьуьрметлуди, зун куь къарсатмиш авунватІа. СакІани жув-жувал хквезвач…

“Ибур-стхаяр, чебни - мусурманар, хиял фена зи рикІяй. - Пул авайна динни стхавал амукьда жал?..”

“...Саки вири дуьнья муьтІуьгъарай Искандер Зулькъарная (Александр Македонскийди) вич кучуддайла, кафандай тІеквер акъудна, гъилер кьецІилариз тун веси авунай лугьуда. А дуьньядиз затІни гвачиз физвайди къалурун патал. Амма зи стхадиз и кардикай хабар хьанач. Нефс вилик кутуна, вичин жегьил чандиз къаст авурди адалай аннамишиз алакьнач” - алава хъувуна зи дустуни, чун къекъечІдайла...

Инсанвилиз кІур гузвай девир

Роман ИСАЕВ

Кесибвили инсандин вири алакьунар тергда

Я. КНЯЖНИН

Хъсан кьуьл, хъсан мани ва хъсан маса мярекатар. Абуру инсанрин фикир чпел желбда, гьуьгьуьлар шадарда... “Лезги газетдин” литературадин отделдин редактор Мердали Жалилован макъалаярни гьа ихьтинбур я.

“Лайихлубур”, “Лайихсузбур”. Абур вужар я, гьихьтин инсанар я? Зи рикІел Н.В.Гоголян “Шинель” тІвар алай повесть хквезва. И эсердин кьилин герой Акакий Акакиевич Башмачкин акьалтІай кесиб чиновник я. Гьич са касдини, иллаки девлетлу чиновникри, чІехи къуллугъурин сагьибри ам саймишзавач, инсан яз гьисабзавач. Адахъ авай-авачир девлет са шинель я. Амни кукІвар хьанва, ахлукІдай гьалда амач. Иесидиз а шинель туькІуьр хъийиз кІанзава. Амма и кар кьиле тухун патал пул кІанзава. Акакий Акакиевича са йисуз пул кІватІна, эхирни цІийи шинель къачуна. Адан шадвилихъ кьадар хьанач. Амма, гьайиф хьи, шадвилер яргъалди давам хьанач. Адавай шинель гьарамзадайри къакъудна. Кесиб чиновник са шумуд сеферда генералдин патав шикаят ийиз фена. Генералди шикаятдиз, арзадиз фикир ганач, артухлама гьараяр гана, беябурна.

Кесиб чиновник дуьньядикай пай атІайди хьиз амукьна. Адавай гьахъсузвилер эхиз хьанач. Эхирни ам ажалсуз кьена.

Эхь, кесибвал - бедбахтвал, бахтсузвал я. Къенин юкъуз чи уьлкведа Акакий Акакиевич Башмачкин хьтин гьикьван бахтсуз, гъвечІи, кесиб инсанар ава!

Ар-айиб, кичІевал, регъуьвал, фадлай инсанвал квахьнавай, ам вуч ятІа чин тийизвай инсанар, чІехи чиновникар тІимил авач. Абуру дуьнья гьалзава, инсанвилиз кІур гузва. Уьлкведин кьиле акъвазнавайбуру ихьтин вагьши инсанрал чІехи кІвалахар, чІехи къуллугъар ихтибарзава. ЧІехи шаир Алибег Фатахован гафар рикІел хквезва: “Бязи инсанар чуьлдин гьайванрилай пис я”.

Чи девирда кІута, мукал, дергес гвай лежбер инсандай кьазмач. Йиса 2,5-3 гектар векь язавай маргъухъан, гвен гуьзвай дишегьли, хипер хуьзвай чубан халкьдин дамах тир. Лайихлу инсанар - чпин зегьметдал яшамиш жезвай, ришвет къачун тийизвай муаллимар, духтурар, журналистар, алимар, намус михьи, инсанвилиз къуллугъзавай гьар са кас. Амма ихьтин инсанар къвердавай тІимил жезва. Абурун чкадал лайихсузар, инсанвилиз кІур гузвайбур, коррупциядиз къуллугъзавайбур, уьлкве тарашзавай чиновникар... къвердавай гзаф жезва. Михьи вирик мурдарар акатнава. И кардик кьил кутурбур Ельцин, Горбачев ва цІудралди маса чиновникар я. “Пис законарни хъсан чиновникар аваз уьлкве идара ийиз жеда. Амма, эгер чиновникар писбур хьанатІа лап хъсан законрини куьмекдач”, - лагьанай Отто Бисмарка. Чи уьлкведа хейлин пулар тІуьрбурулай гъил къачузва, агъзур манат чуьнуьхайди дустагъда твазва. Яраб гьахъсузвилерин эхир мус жедатІа?!

Аялриз виринра сувар багъишна

Махачкъала

И гьафте, вири дуьньяда, хьиз Дагъустан Республикадани Аялрин югъ къейдунилай башламишна. Дагъустандин меркезда лагьайтIа, аялар саймиш тавур, ясли-бахчайриз, больницайриз, аялрин кIвалериз тефей идара бажагьат ама. Гзаф карчийрини жегьил дагъустанвийриз чпелай алакьдайвал гьакъикъи сувар багъишна: ял ядай паркарани гьар жуьре майданрал гьакъисуз концертар тешкилна, аялриз къугъвадай майданар ачухна.

Махачкъалада "Дуствилин кIвале" аялрин гъилин-тупIун шейэррин выставка ачухнавай. БицIекриз сувар мубаракиз культурадин фондунин директор **Луиза КАРПОВА**, РД-дин милли политикадай министрдин заместитель **Арсен МАГЬМУДОВ**, "Дуствилин кIвалин" директор **Текрар АГЬМЕДОВ,** РД-дин культурадин министрдин заместитель **Елена ГЬАРУНОВА** атанвай.

Мярекатрин кьвед лагьай паюна "Наследник" клубди, Дагъустандин Нинийрин театрдин векилри чпин нумраяр къалурна.

* * *

Гьа и вахтунда Урусрин драмтеатрдин виликни сувариз талукь чIехи мярекатар кьиле фена. "Гъвечи бицIекар" тIвар алаз Виридуьньядин аялар хуьнин йикъаз талукь яз и мярекатар тешкилиз ингье кьуд лагьай сефер я ва йисалай-суз абурун ерини хъсан жезва. Анал гьар жуьре лишанрик кваз конкурсар, концертар, мастер-классар ва маса серенжемар кьиле фена. Аялрин сивел алай хъвер, абурун разивал акурла, гьар са касдик кьетIен гьиссер акатзавай. И мярекатдин тешкилатчияр Дагъустандин культурадин министерство, Республикадин халкьдин яратмишунрин кIвал, шегьердин администрация ва Махачкъаладин культурадин управление, хизан, дидевал, аялрин ихтиярар хуьнин рекьяй РД-дин Кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил тир.

Концертда республикадин са жерге районрин яратмишунрин коллективрини иштиракна. Амма лезги районар и сефердани зайиф тир, гьич садни авачир. Белки, теклифнач жеди.

Сегьнедилай дуствиликай, ислягьвиликай, алемдикай аялри манияр лагьана. Абур "Арабеск М" ансамблди, "Счастливое детство", "Весёлые нотки" дестейри ва маса коллективри тамамарзавай. Гьейранардай хьтин кьуьлерин нумраярни тIимил хьанач - абур "Виртуозы Дагестана - Счастливое детство", "Поколение", "Салам", "Избербаш", "Каспий", "Каратинка", "Маленькие горцы", "Убеки", "Хазар", "Атлан", "Эдельвейс", "Сары-кум" аялрин ансамблри тамамарна.

Аялриз сувар мубаракиз хизан, дидевал, аялрин ихтиярар хуьнин рекьяй РД-дин Кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил **Интизар МАМУТАЕВА** микрофондихъ атана.

- Къе чна экуь, милайим суваррикай сад тир сувар квехъ галаз къейдзава. Дагъустандин вири аялриз, жегьилриз къе за чандин сагъламвал ва уьмуьрда бахтаварвал тIалабзава. Къуй абур гьамиша бахтлубур, шадбур, рикI алайбур хьурай ва дуствилелди, ислягьвилелди яшамиш хьурай. Виридалайни кьилинди, къуй аялрин патав гьамиша чпин дидеярни бубаяр гваз хьуй, - лагьана ада.

РД-дин культурадин министр **Зарема БУТАЕВАДИ** вичин ва РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован патай аялриз сувар мубаракна.

- Им аялрин вилик чи жавабдарвал рикIелай алуд тавунин лишан - аламатдин сувар я. Чи аялриз яшайишдин хъсан шартIар арадал гъун патал республикада пара кIвалахар ийизва: ясли-бахчаяр, школаяр эцигзава, жегьилрин яратмишунрин фикирар уьмуьрдиз куьчуьрмишзава, - лагьана ада.

Расул Гьамзатован тIварунихъ галай куьче аялрин гъиле гьатнавай. Анал аялрин шикилрин "Гъалибвиляй сагърай" конкурсни кьиле фена. Ашкъи авай гьар садавай иштиракиз жедай и конкурсда гьатта кьве йисни тахьанвай бицIекрини иштиракзавай.

* * *

Аялар патал мярекатар Дагъустандин Нинийрин театрдин виликни кьиле фена. Анани республикадин бязи шегьеррайни районрай атанвай аялрин коллективри иштиракна. Театрдин актёрри аялрихъ галаз хъуьруьн къведай гьар жуьре къугъунар тешкилна.

Дербент

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Виридуьньядин аялар хуьнин юкъуз Дербентда Гьукуматдин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай лезги муздрамтеатрдин фойеда "Хъсанвал багъиша" тIвар алаз декоративно-прикладной искусстводин мергьяматлувилин сад лагьай ярмарка ачухна. И мярекат Дербент шегьердин жегьилрин парламентди тешкилна.

Ярмарка ачухуна Дербент шегьердин кьил **Имам ЯРАЛИЕВА**, шегьердин Собранидин депутатрин председателдин заместитель **Мавсум РАГЬИМОВА**, жегьилрин парламентдин председатель **Мадина РАМАЗАНОВАДИ**, жегьилрин общественный тешкилатрин, дуьньядин динринни культурайрин тарихдин музейдин векилри ва масабуру иштиракна.

Аялри туькIуьрнавай шейэриз килигай таъсирдик кваз Имам Яралиева Виридуьньядин аялар хуьнин юкъуз ихьтин выставка тешкилуник кьил кутур жегьилрин парламент гьуьрмет авуниз лайихлу тирди къейдна. Чаз жуван багърияр кIан жез чир хьунилай гъейри, куьмек гунихъ ва къуьн кутунихъ игьтияж авайбурни кIан хьунин гереквал ава. И карди чун руьгьдиз михьи, сад-садаз мукьва ийида.

Мавсум Рагьимова, вичин нубатдай, выставкадин тешкилатчийриз сагърай лагьана ва виридаз и гуьзел сувар тебрикна.

Къейд авун лазим я, мергьяматлувилин ярмаркада маса гайи шейэрихъ хьайи пул ДЦП-дикди кефсузбуруз дарманар къачуниз харжда. Мергьяматлувилин и кардик чпин пай сифтени-сифте Имам Яралиева ва Мавсум Рагьимова кутуна.

Гьа и йикъан нянихъ шегьердин аялринни жаванрин яратмишунрин Дворецда Виридуьньядин аялар хуьнин йикъаз талукьарнавай чIехи концерт хьана.

Кьасумхуьр

ЧИ КОРР.

Сулейман-Стальский районда "Три-Стал" центрада кIватI хьанвай аялар ва абурун диде-бубаяр тебрикиз райондин регьбер **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ** атанвай.

- И гуьзел суваррихъ галаз чи гьар садан алакъа ава - чи виридан ери-бине аялвиляй я, - лагьана ада. - Гьар са аялдин сагъ-саламатвал чалай, чIехи несилдилай аслу я. Гьакъикъатдани, чи аялрин сагъ-саламатвилелай хъсан, багьа са затIни авач дуьньяда. Гележегдин несил патал чун яшайишдин шартIар хъсанариз алахъзава. Сулейман-Стальский райондин жегьил несилдихъ чпин къуватар кIелунра, спортда, яратмишунра къалурдай мумкинвал хьунал шадвалзава. Чпин яшаризни килиг тавуна, чи жегьилри областдин, Виррессиядин акъажунрани конкурсра райондин къамат къалурзава. Чавай, гьакъикъатдани, бажарагълу, чпик еке умудар квай чи бицIекрал дамахиз жеда, - лагьана райондин кьили.

Нариман Абдулмуталибова рикIин сидкьидай абуруз сувар мубаракна.

Аялриз чими келимаяр лугьуз райондин образованидин управленидин начальникдин заместитель **Венера АБДУСЕЛИМОВА**, райондин агьалияр яшайишдин жигьетдай хуьдай управленидин начальникдин заместитель **Анфиса ЭМИРАЛИЕВА** ва масабурни атанвай.

Аялар патал и мярекат "Рычал-су" заводдин, Кьиблепатан транспортный прокуратурадин прокурор **Меде МЕДЕЕВАН**, Кьасумхуьрел алай "Россельхозбанкдин" алава офисдин, "К.А.Къазиагьмедов" КФХ-дин спонсорвилин куьмекдалди кьиле фена ва абурун патай бицIекриз пишкешарни гана.

Мегьарамдхуьр

Виридуьньядин аялар хуьнин юкъуз Мегьарамдхуьруьн райондин 1-нумрадин аялрин бахчада суварриз талукь утренник кьиле фена.

Дараматдиз гьахьнамазди, махарик жедай хьтин чкадиз акъатна, на лугьуди, вири крар ахварай аквазва, я туштIа, махуна кьиле физва. Ихьтин гьиссер мярекат кьиле тухузвай яшайишдин педагог **Эльвира НАСРЕДИНОВАДИ** мадни артухарзавай. Аялар лугьуз тежедай кьван шад тир. Абур, гьакъикъатдани, махуниз акъатнавай.

БицIекриз сувар мубаракиз диде-бубайрин комитетдин председатель **Тагуя ТАГЬИРОВА**, жегьилрин ва туризмдин крарай отделдин регьбер **Мафрудин РАМАЗАНОВ**, образованидин работникрин профсоюздин председатель **Абубакар ХАНМЕГЬАМЕДОВ** ва масабур атанвай.

Концертдин нумраяр аялри чпи ва "Умка" центрадин векилри тамамарзавай.

Мярекатдин эхирдай аялриз ширинлухар гана. Абурун шадвилихъ кьадар авачир.

Ахцегь

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегьа Советрин Союздин Игит Валентин Эмирован тIварунихъ галай багъда Виридуньядин аялар хуьнин йикъаз талукь мярекатар кьиле фена. Адан тешкилатчи райондин администрация тир. Райондин кьил **Осман АБДУЛКЕРИМОВАН** тапшуругъдалди ихьтин мярекатар райондин вири идарайра, ясли-бахчайрани кьиле фена.

Райондин физкультурадин, спортдин, жегьилрин ва туризмдин крарай отделдин начальник Назила Исмаиловади аялриз сувар мубаракна ва 1-нумрадин школада кIелзавай Пери Исмаиловадини Камила Агьмедовади концерт кьиле тухвана.

Чпин нумраяр гваз концердиз райондин школайрин коллективарни атанвай. Абуру чпи туькIуьрнавай шейэрин, чIугунвай шикилрин выставкаярни тешкилнавай.

Концертдин нумрайрин юкьвара йисан вахтунда районда тафаватлу хьайи бязи ученикрив, абурун муаллимрив гьуьрметдин грамотаяр вахкузвай.

* * *

Аялар хуьнин югъ Докъузпара ва Рутул районрани къейдна. Анрин ясли-бахчайрани аялрин маса идарайра концертар кьиле фена. Райондин регьберри аялриз сувар мубаракна.

Кьурагь

Кьурагьа Виридуьньядин аялар хуьнин югъ са жерге идарайра къейдна. Гьа жигьетдай яз- Спортдин дворецдани. Суварин мярекат 10-классда кIелзавай **Назиля КЪАЗИЕВАДИ** ачухна: "Гьуьрметлу аялар, квез за сувар, Аялар хуьнин югъ мубаракзава. Куьне диде-бубаяр шадарун, квез кIелиз кIан хьун ва зегьмет къачуз кичIе тахьун тIалабзава".

Мярекатдал райондин искусствойрин школадин вири хуьрерин филиалрин коллективар атанвай. Иштиракчийри чпин алакьунралди кIватI хьанвайбур гьейранарна. Далдамдал, чIагьандал, пианинодал "Смуглянка", "Магьи дилбер", "Шад къазар", "Катюша" ва маса манияр тамамарна, кьуьлерна.

Мярекатда иштиракиз аялрин "Солнышко" бахчадай акъатнавай аяларни атанвай. Абуруни концертдин нумраяр къалурна.

Мярекатдин эхирдай райондин администрациядин кьилин заместитель **Махач ХАРИЕВА** бицIекар тебрикна. Ада республикадин, райондин конкурсрани маса мярекатра тафаватлу хьайи аялриз гьуьрметдин грамотаяр гана.

Лезги шаирри дяведикай

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЧIехи Гъалибвилин 70 йисан юбилейдин ва уьлкведа литературадин йисан лишандик кваз Ахцегь райондин библиотекадин кIелдайбурун залда "Лезги шаирри дяведикай" лишандик кваз вечер кьиле фена. Адан кIвалахда райондин ял ягъунин центрадин директор **Ханум ФЕТУЛЛАЕВАДИ**, шаирар тир **Абдулрашид РАШИДОВА**, **Гьемдуллагь БАБАЕВА**, райцентрадин мектебрин чIехи классра лап хъсандаказ кIелзавай аялри ва маса ксари иштиракна.

Сифте гаф рахуналди, мярекат библиотекадин кIелдайбурун залдин заведующий **Гуьл ЯРАМЕТОВАДИ** ачухна ва кьилени тухвана. Ада Ватандин ЧIехи дяведа иштиракай ва адалай гуьгъуьниз майдандиз атай лезги шаиррин гьакъиндай итижлу суьгьбетна.

РФ-дин писателрин Союздин член, шаир Абдулрашид Рашидова, ДАССР-дин культурадин лайихлу работник, шаир Гьемдуллагь Бабаева, гьевескар шаирар тир **Асия РАГЬИМОВАДИ**, **Рагьимат ГЬАЖИЕВАДИ** дяведин ва адалай гуьгъуьнин четин йисарин крарни вакъиааяр рикIел хкана, чпин шиирар кIелна.

Ял ягъунин центрадин директордин куьмекчи **Аделя АГЪАЕВАДИ**, библиотекадин къуллугъчияр тир **Гуьлара ГЬАМИДОВАДИ, Мафи ФЕТУЛЛАЕВАДИ** ва масабуру библиотекайрани мектебра аялрихъ галаз тухузвай кIвалахрикай суьгьбетарна, дяведин тематикадай лезги шаиррин эсерар рикIел хкана.

Жегьилрин агалкьун

Низамидин КЪАИНБЕГОВ

Кеферпатан меркездин миллетрин кIвале дагъустанви жегьил художникар **Саида МУСАЕВАДИН** ва **Айсият ЗАКОРОЕВАДИН** кIвалахрин выставка тешкилнавай.

Абур кьведни живописдай, скульптурадай ва архитектурадай Санкт-Петербургдин государственный академический институтдин студентар я. Выставка Кавказдин темадай тир лугьуз жеда.

Тамашачийри къимет гун патал Саидади акварелдалди чIугунвай къадим Дербентдин, мискIинрин, Махачкъаладин, Дагъустандин хуьрерин акунар майдандиз акъуднавай. Айсиятан яратмишунар арабрин каллиграфиядин жуьредин бур тир.

Абуру чеб искусстводи гьикI атанатIа, гьадакайни кIватI хьанвайбуруз суьгьбетна.

Саидадин буба - Агъул Муса (Мусаев) Дагпединститут ва художествойрин академия акьалтIарнавай машгьур художник, технологиядинни дизайндин СМбГУдин шикилринни живописдин кафедрадин профессор я. Рушахъ авай бажарагь акур устадди, тIебиатдин патай ганвай пай винел акъудиз, адал кIвалахиз башламишна.

Саидадин юлдаш Айсията 4-курсуна кIелзава ва вичин сифте меслятчи ва пешедай муаллим Муса Мусаеваз чухсагъул лагьана.

Рушарин яратмишунриз гзаф ксари, машгьур художникрини скульпторри виниз тир къимет гана, меслятар къалурна.

Дагъустанви полиреалистрин выставкада

Санкт-Петербургдин художникрин Союздин выставкайрин центрадин чIехи залда полиреалистрин 15-выставка хьана. Ам и шегьердин художникрин Союздик квай пешекар художникрин **"Полиреализм XXI"** тешкилатдин 10 йисаз бахшнавай.

Итижлу выставкада живописдай, графикадай, скульптурадай ва маса хилерай вишералди кIвалахар, гьар художникдин патай 2-3 шикил къалурзавай.

Выставкада Ахцегь райондин аялрин худшкола, М.Жемалан тIварунихъ галай Дагъустандин художественный училище, И. Репинан тIварунихъ галай живописдин, скульптурадин, архитектурадин госинститут акьалтIарай чи ватанэгьли **Октай АЛИРЗАЕВАНИ** иштиракна. Адан ирид кIвалах - "Зи дагълар", "Ахцегьар", "Преодоление" триптих, "Дагъдин кьакьанда авай хуьр", "Светогордин килиса" эцигнавай.

Авторрин дестеди шикилралди безетмишна чапнавай "Poli" Реализм в лицах" тIвар алай ктабдин презентацияни хьана. И ктабни тешкилатдин юбилейдиз талукьарнавай. Анай авторрин агалкьунар, яратмишунрин рехъ аквазва.

Ктабдин 54-57 чинра Октай Алирзаева чIугунвай 13 шикилни гьатнава. Абурай чи ватанэгьлидин рикI алай келима гьакъикъатдани тестикь жезва: ***"Вуч ийиз хьайитIани, ашкъидивди авуна кIанда".*** КIватI хьанвайбуру О.Алирзаеван яратмишунрикайни суьгьбетна.

Муштулух

И йикъара чав РФ-дин Президентдин патав РД-дин векилханадай муштулух агакьна. Чи ватанэгьли, гимишдикай шейэр (гапурар, крчар, безекар) туькIуьрзавай устад **МАМЕДЯРОВ Гуьлугълан Садединович** гьа и векилханадин общественный советдин инсандин ихтиярар хуьнин комиссиядин членвиле хкянава. Москвада вичин пешедай кIвалахиз са акьван вахт туштIани, ада вич активный общественный деятель тирди тестикьарзава. Къуй адахъ мадни еке агалкьунар хьурай!

"Раунд-Х"

31-майдиз Махачкъала шегьерда СтIал Сулайманан тIварунихъ галай ял ядай багъдин вилик "Гъалибвиляй сагърай" лишандик кваз **дрифт-шоу** кьиле фена.

"Раунд-Х" командади и дрифт-тур Гъалибвилин 70 йисан юбилейдиз талукьарнавай. Къейд ийин, иштиракчияр тир гьар са машиндал Советрин Союздин Игитрин - В.Зайцеван, И.Кожедубан, Н.Гастеллодин, Д.Лавриненкодин, А.Матросован, А.Покрышкинан тIварар алай.

Итижлуди тир и шоу 11-июлдалди уьлкведин 17 шегьерда кьиле фида, эхиримжи мярекатар Санкт-Петербургда жеда.

Тур Россиядин военный ва тарихдин обществодин, "РОСТЕХ" Госкорпорациядин ва Pirelli компаниядин куьмекдалди тешкилнава.

Махачкъалада ихьтин мярекат сифте сеферда кьиле фена. Аниз РД-дин Гьукуматдин Председателдин 1-заместитель Анатолий Къарибовни атанвай. Шоуда махсус мотоциклрини иштиракна. Машинар лагьайтIа, махсус тегьерда туькIуьрнавайбур тир. Абуру махачкъалавийриз икьван чIавалди анжах кинойрай акур хьтин гьерекатарзавай: машин къвалахъди гьалзавай, кьве машин, садан-садан къаншарда аваз, къвала-къвалахъ, гьар жуьредин уюнар ийиз, зарбдиз гьалзавай, шофёр, рулдихъай эвичIна, машиндин къавал акъваззавай, ахпа къене ахцукьзавай ва икI мад.

Шоудин бязи уюнриз "Лезги газетдин" сайтдал алай видеодай килигиз жеда.

Куьгьне улакьра аваз

Радик ГЪАФИЗОВ,
полициядин ст. лейтенант, РФ-дин УМВД-дин Махачкъала шегьерда авай ОГИБДД-дин пропагандадин инспектор

Алай йисуз республикадин рекьера автобусар идара ийизвайбур тахсирлу яз арадал атанвай аварийрин кьадар артух хьанвайди къейднава. Гзаф вахтара патавай физвай улакьрилай алудунин къайдайрал амал тавунин, йигинвал кьадардилай артухарунин нетижада рекьелай элячIзавайбур язава, маса машинра эцязава. Республикадиз куьгьне микроавтобусар (8-10 ва гзаф йисара ишлемишнавай) гъана, чпин техникадин гьалдизни килиг тавуна, агьалияр тухуз рекьериз экъечIуникди жезвай аварияр иллаки артух хьанва.

ИкI, рекьерин къайдайрал амал тавуникди цIи 12 ДТП арадал атанва ва анра 24 касдал гьар жуьре хирер хьанва.

И крар фикирда кьуна, 30-майдилай 8-июндалди Махачкъалада вири республикада хьиз, "Автобус" лишандик кваз профилактикдин серенжем тешкилнава.

И серенжемдин сергьятра аваз УГИБДД-дин къуллугъчийри винидихъ лагьай хьтин къайдасузвилериз иллаки гзаф фикир гуда, гьакIни карханайрин, карчийрин улакьарни ахтармишда.

Гьуьрметлу водителар, рекьера гьерекат авунин къайдайрал амал ая, мукъаят хьухь ва агьалийрин чанар куь гьиле авайди фикирдай акъудмир.

КIвалахар теклифзава

РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министерстводин пресс-къуллугъди хабар гайивал, кIелунрикай азад вахтунда студентар патал кIвалахдай чкаяр ава. Хуьруьн майишатдин и кIвалахар тамамарун патал студентрин дестеяр тешкилзава ва авур кIвалахдай абуруз мажибни гузва.

ИкI, студентрин къуватар республикадин агропромышленный хел вилик тухунал желбзава.

Министерстводин везифа гатун вахтунда чуьлдин кIвалахрал машгъул жедай ашкъи авай студентрикай ибарат дестеяр желбун я. Июндилай августдалди ийидай кIвалахрай 147 вакансия ава. Абурухъ галаз студентар танишарзава, вузрани ссузра гуьруьшар тешкилзава.

КIвалахиз кIанзавай студентривай республикадин жегьилар кар-кеспидик кутунин **"Успех"** центрадиз **(Махачкъала шегьер, Абубакарован куьче, 117, 129-кабинет; телефондин нумра (+78722)63-84-83)** къвез жеда.

КIвалахрин тамам сиягьдиз, шартIариз сайтдай килигиз жеда.

Чи спортсменрин агалкьунар

12-28-июндиз Бакуда кьиле фидай Европадин къугъунрин сергьятра аваз дзюдодай акъажунра чи ватанэгьли **Ренат САИДОВАНИ** (+100 кг) **Заур ЭФЕНДИЕВА** (74 кг) ва табасаранви **Камал Хан-МЕГЬАМЕДОВА** (66 кг) иштиракда.

* * *

Азаддиз кьуршахар кьунай Сербиядин хкягьай командадик кваз алакьунар къалурзавай чи ватанэгьли **Заур ЭФЕНДИЕВА** Македонияда кьиле фейи международный турнирда кьвед лагьай чка кьуна. Азаддиз кьуршахар кьунай машгьур пагьливанар акъатай ахцегьви Эфендиеврин сихилдин векилдини Бакуда кьиле фидай Евразийский къугъунра иштиракда.

* * *

Чувашияда азаддиз кьуршахар кьунай машгьур хьанвай спортсмен, чи ватанэгьли **Даурен КУРУГЬЛИЕВА** Грециядa "Олимпия" тІвар алай международный турнирда цІини 1-чка кьуна. Адал финалда молдаван **Пётр ЯНУЛОВ** гьалтна. Чувашия Республикадин физический культурадин ва спортдин министерстводин пресс-къуллугьди хабар гузвайвал, Даурен Куругьлиева Чувашия ва Дагъустан республикайрин патай акъажунра иштиракзава.

Къейд ийин, и турнирда Россиядин пагьливанарни кумукьнач, абуру къизилдин кьуд ва гимишдин са медаль къазанмишна.

* * *

Таэквондодай Челябинскда кьиле фейи Дуьньядин чемпионатда Азербайжан Республикадин хкягьай командадиз чи ватанэгьли **Радик ИСАЕВА** къизилдин медаль гьана.

Радик 87 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада бангладешви **Али ИМТИАЗАН**, тайванви **Каи ЧАНГАН**, француз **М Бара Н'ДИАЙЕДИН**, узбек **Джасур БАЙКУЗИЕВАН** ва кубинвидин винел гьалиб хьана. ИкІ, чи пагьливанди дуьньядин чемпионвилин тІвар къачуна.

* * *

Дзюдодай международный федерацияди дуьньядин лап зурба спортсменрин рейтинг туькІуьрнава. Адан бинедаллаз 2016-йисуз кьиле фидай Олимпиададин иштиракчияр хкяда.

Гужлубурун сифте пудак чи ватанэгьли **Ренат САИДОВНИ** акатнава. Чи спортсмендихъ 1860 очко ава. Сифте чкадал россияви **Денис ЯРЦЕВ**, кьвед лагьай чкадални чи уьлкведин векил **Наталья КУЗЮТИНА** ала.

Радим Халикьован турнир

Хазран КЬАСУМОВ

И йикъара Кьулан СтІалрин юкьван школадин спортдин залда Россиядин Федерациядин Игит, Ватандин сергьятар хуьдайла 2003-йисан 15-декабрдиз телеф хьайи "Мокок" пограничный заставадин начальник капитан **Радим Абдулхаликьович ХАЛИКЬОВ** рикІел хкунин лишан яз волейболдай турнир кьиле фена.

Мярекат, Игитдин уьмуьрдикай куьрелди суьгьбет авуналди, школадин директор **Анвар АБДУСЕЛИМОВА** ачухна.

Райондин депутатрин Собранидин, администрациядин ва муниципальный райондин кьил **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВАН** патай турнир кьиле тухун райадминистрациядин кьилин заместитель **Лацис ОРУДЖЕВА** мубаракна, спортсменрихъ агалкьунар хьана кІанзавайди лагьана.

Тебрикдин келимаяр гваз анал райондин образованидин отделдин начальник **Индира ОСМАНОВА**, Игитдин стха **Насир ХАЛИКЬОВ**, акъажунрин кьилин судья **Рафик РИФИЕВ** рахана.

Гуьгъуьнлай райондин администрациядин, образованидин отделдин жавабдар работникар, мугьманар, Игитдин багьрияр ва хуьруьнвияр Радим Халикьован сурал фена, анал венок ва цуьквер эцигна.

Радим Халикьов рикІел хкунин лишан яз волейболдай 11-сеферда тухвай и турнирда райондин хуьрерай атанвай 7 командади иштиракна. Къизгьиндаказ кьиле фейи акъажунра 1-чка Кьулан СтІалрин хуьруьн командади кьуна. 2 ва 3-чкайриз Агьа СтІалрин ва Курхуьруьн командаяр лайихлу хьана.

Абуруз медалар, кубокар, талукь дережайрин дипломар, къиметлу пишкешар гана. Грамотайриз турнирдин хъсан спортсменарни лайихлу хьана.

- Зи хцин гьуьрметдай гьар йисуз ихьтин турнир тухунай за муниципальный райондин кьил Нариман Шамсудинович Абдулмуталибовазвиз, и кардик пай кутазвай вири юлдашриз, иштиракзавай спортсменриз рикІин сидкьидай чухсагъул лугьузва, зун абурулай гзаф рази я, - лагьана чаз Игитдин буба Абдулхаликь Халикьова. - ВикІегьвилер, агалкьунар инсанрихъ зегьметда, спортдин ихьтин акъажунра хьурай.

"Анжидин" хабарар

Жегьилрин тупар

2014-2015-йисарин сезондин ФНЛ-дин лигадин нетижайрай "Анжи" Премьер-лигадиз акъатна. 34-турда Кьиблепатан Сахалиндин "Сахалин" клуб 3:0 гьисабдалди тур Махачкъаладин клуб кьведай йисуз Россиядин футболдин элитадин командайрин арада аваз къугъвада.

"Сахалиндихъ" галаз къугъунин 7-декьикьада "Анжидин" 18 йиса авай гьужумдайди Жамал Дибиргьажиева вичел Михаил Комкова агакьарай тип майдандин иесийрин вариз яна. 47-декьикьада командадин жегьил мад са форвард Исламбур Абдулавова "Сахалиндин" варарин яргъал тир пипІез туп вегьена. 82-декьикьада чи командадин мад са жегьил Юрий Удуняна вариз туп яна.

"САХАЛИН": Фролов, Мищенко, Мамаев, Алагьвердов, Хинчагов, Жосан (59' Дроздов), Гьожава (50' Михалев), Гаглоев, Виноградов (16' Кулешов), Булыга, Саталкин (74' Семенов).

"АНЖИ": Криворучко (84' Женетов), Агъаларов, Айдов, Къурбанов, Мусалов, Тен (68' Коргъолоев), Удунян (86' Муслимов), Гьасанов, Комков (38' Зотов), Абдулавов, Дибиргьажиев.

* * *

"Анжидин" гьужумдайди **Янник БОЛИ** 2014-2015-йисарин сезондин ФНЛ-дин лигадин лап хъсан бомбардир тирди къейднава. 27 йиса авай ивуарийви форвард Махачкъаладин командадик кваз и сезонда 23 матчда къугъвана ва 15 туп яна. Сад - пенальтидай.

Футболдин ветеранар

Каспийскда "Анжи-Арена" стадиондал 1-июндиз 15 агъзур кас атанвай. И юкъуз анал Россиядин ва Дагъустандин футболдин ветеранрин кьве команда сад-садахъ галаз къугъвана. Мергьяматлувилин, дуствилин лишанрик кваз кьиле фейи и матч лап итижлуди хьана. "Анжидин" гъетериз "Артистдин" ветеранар 4:1 гьисабдалди кумукьна.

"Анжидин" хийирдиз кьве туп алай вахтунда "Анжидин" спортивный директор, чи ватанэгьли **Нарвик СИРХАЕВА**, сад Футболдай Дагъустандин федерациядин президент **Будун БУДУНОВА**, сад **Карим ПАХРУТДИНОВА** яна.

Мугьманрин командадин хийирдиз ягъай гьа са туп машгьур спартаковец **Егор ТИТОВАН** агалкьун хьана.

- Мугьманар атунал чна гьамиша шадвалзава, - лагьана са вахтунда "Анжидин" гужлу форвард яз хьайи Будун Будунова. - Амма майдандал чна сада-садахъ галаз акъажунарзава. Къе чавай "Анжиди" викІегьвалзаваз хьайи девир куьрикІел хкиз хьунал лап шад я.

- Футбол гьамиша сувар яз амукьна кІанда, - лагьана "Артистдин" вице-президент Егор Титова. - Зун кваз къугъвай Романцеван "Спартак" тамашачийриз сувар багьишиз чалишмиш хьайиди я.

ДАГЪУСТАНДИН ГЪЕТЕР (кьилин тренер Александр Маркаров, тренер Сергей Кораблев): Жидков, Аташев, Агьмедов, Сидорюк, Гьалимбегов, Рамазанов, Акаев, Пахрутдинов, Стойкович, Рагьимич, Куприянов, Агъаларов, Сирхаев, Къурбанов, Лахьиялов, Рамазанов, Удунян, Будунов, Адиев, Баматов, Ранджелович, Маслов.

РОССИЯДИН ГЪЕТЕР (кьилин тренер Олег Романцев, тренер Николай Трубач): Акимов, Рудаков, Ковтун, Алдонин, Костенков, Ванцов, чІехи Пресняков, Титов, Белый, Аленичев, Кечинов, Булыкин, Ширко, Ярцев.

Жаван футболистар

Алатай вацран эхиримжи йикъара Усугъчайдал общественный деятель **Самур АРАЗОВАЗ** бахшнавай футболдин турнир кьиле фена. Докъузпара райондин физический культурадин ва спортдин крарай отделди тешкилай и мярекат кар алай "Инсанвилин капитал" проектдик акатзавай "Спортдин Дагъустан" проектдин сергьятра аваз кьиле тухвана.

Акъажунра 2000-2001-йисара дидедиз хьанвай аялрикай ибарат муьжуьд командади иштиракна.

Самур Аразован турнирда 1-чка Европада виридалайни кьакьанда яшамиш жезвай Къурушрин командади, 2-чка Усугъчайдин жегьилри, 3-чка Къалажухдин жегьил футболистри кьуна. Акъажунра лап хъсандиз къугъвай спортсменарни тайинарнавай - вратарь **С.АБДУЛГЬАЛИМОВ** (Къуруш), защитник **Р.ЭВЛЕНОВ** (Къалажух), бомбардир **Р. ЖАЛАЛОВ** (Усугъчай), **А.Гьасанов** (Усугъчай).

Тафаватлу хьайи спортсменриз ва командайриз дипломар, тупар, пулдин пишкешар гана.

Обамадин рушал эвленмиш жедай ният ава

Кениядин юрист Феликс Кипроноди вичихъ США-дин президент Барак Обамадин чIехи руш Малиядал эвленмиш жедай ният авайдан гьакъиндай малумарна. Сусахъ рехъ яз ам 70 лапаг, 50 кал ва 30 цIегь гуз гьазур я. Идан гьакъиндай, Кениядин прессадал асаслу хьана, "Вашингтон Таймс" газетди хабар гузва.

Кипроноди, Обама июлдиз Кениядиз мугьманвилиз атайла, адан рушал эвленмиш жез кIанзавайдан гьакъиндай вичи лугьуда. Кипроноди малумарайвал, Малиядал эвленмиш хьуникай ада фадлай фикирзава ва ада, Америкадин президент Кениядиз мугьманвилиз къведайла, вичихъ галаз рушни гъун патал ам чIалав гьидай чар туькIуьрзава.

"Инсанри зун хизандин пуларин гьгъуьна гьатнава лугьуз фикир авун мумкин я, амма акI туш", - тестикьарзава Кипроноди. Адан гафаралди, адаз Малия лап рикIивай кIанзава. И кардикай ада 2008-йисалай фикирзава ва гьа чIавалай инихъ ам са касдихъ галазни таниш хьанач ва Малиядиз вафалу жеда лагьана кьин кьунва.

Мехъер авурдалай гьгъуьниз кенийвиди вичин уьмуьрдин юлдашдихъ галаз "адетдин уьмуьр" тухун планламишнава. "За Малиядиз Кениядин гьар са дишегьлидиз чир хьун лазим кIвалахар - кал ацаз, гьажикIайрин хапIа ва мурсик гьазуриз (Кениядин милли хъвадай шей) чирда".

Баракан ва Мишель Обамадин 16 йис хьанвай Малияди кьилдин касди ачухнавай Sidweii Friends School школада кIелзава. И школада виликрай США-дин президентар хьайи Клинтонан, Никсонан ва Теодор Рузвельтан аялрини кIелнай. Ам спортдал ва кьуьлер авунал машгъул жезва, адан рикI футбол къугъунални ала.

США-дин президентдин уьмуьрдин юлдаш Мишель Обамади апрелдиз CNN телеканалдиз суьгьбет авурвал, махсус къуллугърин пешекар Малиядиз автомобиль гьализни чирна.

Барак Обама вич США-да дидедиз хьана, амма адан буба Кениядай я.

30 йисалай хкьуна

26-майдиз Бразилиядин полицияди 30 йисуз гьинаватIа жагъин тийизвай Италиядин мафиядин башчи дустагъна, хабар гузва Рейтерди. 56 йис хьанвай Паскуале Скотти Интерполдин ва Бразилиядин полициядин саналди тир серенжем тухунин нетижада Ресифи шегьерда кьуна.

Скотти Неаполда авай мафиядин Camorra дестедин башчи тир. Ам 1980-йисуз 20-далай гзаф инсанар чандиз къаст авуна кьинай тахсирлу тирди тайинарнаа. 1983-йисуз ам кьаз алакьна. Ам кьадай вахтунда сада-садаз гуьлле гана, мафиядин башчидал са шумуд хер хьана. 1984-йисан Рождестводин вилик квай йикъара ам сагъар хъийизвай дустагъханадин госпиталдай катна.

Италиядин рекьера агъзурралди автомобилар ахтармишунизни ва гзаф кьадар рейдер кьиле тухунизни килиг тавуна, карабинеррилай катай кас кьаз алакьначир. 1991-йисуз ам 20-далай гзаф инсанар яна кьинай, гуьлле алай яракь законсуздаказ хуьнай ва гужуналди шейэр къакъудунай дустагъда тунин къарар акъуднай.

Бразилияда катнавай мафиядин башчиди вичин чинин кIалубар дегишарна. Ам анжах 30 йис идалай вилик архивда хвенвай тупIарин гелер сад-садав гекъигунин куьмекдалди чириз алакьна. Вичин цIийи уьлкведа Скоттиди хизандин къайгъудар иесидин уьмуьр кьиле тухузвай: полицияди ам вичин кьве аял школадиз тухузвай вахтунда кьуна.

Италиядин властри кьунвайди а уьлкведай ахкъудунин кIвалах башламишнава.

Саакашвили-губернатор

Одесский областдин администрациядин цIийи кьил Михаил Саакашвилиди вичин кIвалах регионди руководствадин месэлайрилай, гьакIни контрабандадихъ галаз женг чIугунал машгъул хьунилай башламишун къарардиз къачунва. Идан гьакъиндай 30-майдиз "5-каналдин" эфирда малумарна, хабар гузва "Интерфаксди".

"Сад лагьайди, чна инсанрихъ яб акалда. Кьвед лагьайди, чна районрин администрацийрин кьилерин азад хьанвай чкаяр патал конкурс малумарда, исятда абур 24 кас лазим я", - къейдна ада. Гьа са вахтунда алава хъувуна хьи, кIвалахдал "бажарагълу, жегьил, рикIера чIехи мурадар, ватанпересвилин гьгьуьлар авай украинвияр" желбун планламишнава.

Саакашвилидихъ регионда къайдаяр хуьдай органарни цIийи хъийидай къаст ава, гьикI лагьайтIа криминогенный гьалар гзаф муракаббур я. "Ина гзаф кьадар яракьар ава, контрабанда гегьенш хьанва", - малумарна ада. Одессадин губернаторди суьгьбет авурвал, Украинадин президент Петр Порошенкодивай областдин руководствадин составда дибдай дегишвилер тунин разивал къачунва, - хабар гузва ВВС-дин Урусрин къуллугъди.

Идалайни гъейри, Саакашвилиди бюджетдин такьатар харжзавай гьалдал кIевелай гуьзчивал авун, Одессадин таможнядин кIвалахда къайда тун ва областдин рекьер ремонт авун хиве кьуна. "Гзафни- гзаф зун президентдихъ галаз рекьерин гьалар хъсанарунин гьакъиндай рахана. Ада зи тереф хуьда лагьана", - раижзава "Украинформди" губернатордин и гафар.

Одесский областдин виликан губернатор Игорь Палицади малумарайвал, Саакашвилидин кандидатуради ам хушдаказ мягьтеларна. "За еке разивилелди жуван чка адав вугузва, за умуд кутазва хьи, адалай Гуржистанда алакьай кIвалахар инани алакьда. Адан авторитетди, къастуни адаз зун агакь тавур крар кьилиз акъудиз куьмекда", - гъизва Палицадин гафар УНИАН-ди. Ада гьакIни къейдна хьи, Порошенкодихъ галаз абур тамамдаказ сад-садан гъавурда акьазвай. "Зун областдин кьиле хьайи са йисуз чалай регион Украинадин составда таз алакьна. И вахтунда инсанар сад-садан гъавурда акьаз вердиш хьана", - къейдна ада.

Россиядин премьер-министр Дмитрий Медведева алатай киш юкъуз Михаил Саакашвили Украинадин Одесский областдин губернаторвиле тайинарунин гьакъиндай баянар гудай вахтунда къейд авурвал, "шапито-шоу" давам жезва.

Саакашвили Одессадиз 30-майдиз атана, ина ам Украинадин президент Петр Порошенкоди регионди цIийи кьилин ерида аваз малумарна. Украинадин регьбердин гафаралди, Саакашвилиди Гуржистанда "властдин гьерекатар ачухбур, менфятлубур, коррупциядиз аксибур авунихъ галаз алакъалу яз" реформаяр кьиле тухвана. Гьа ихьтин кIвалах ада Одесский областдин кьилин къуллугъдал алазни тухун гуьзлемишзава.

Гьа и юкъуз Одессада флешмоб кьиле фена, адан иштиракчийри симинин тарарал "Миша патал" кхьинар алай яру галстукар куьрсарна.

29-майдиз Гуржистандин виликан президентди Украинадин гражданвал къачуна. Майдин юкьвара Саакашвили Украинадин президентдин патав гвай реформайрин Советдин кьилин къуллугъдал тайинарнай. И консультативный орган международный тежрибадин бинедаллаз уьлкве патал чарасуз тир дегишвилер арадал гъунал машгъул жезва.

Украинада - гьакъидихъ кьунвай аскерар

Вичи-вич малумарнавай ДНР-дин разведкадиз Киевдин гуьзчивилик квай территориядал киридихъ кьунвай къецепатан уьлквейрин аскерар акуна, абурун арада негроидный расадин векиларни ава. Идан гьакъиндай республикадин оборонадин министрдин заместитель Эдуард Басурина малумарна, хабар гузва "Интерфаксди".

Адан гафаралди, Ласточкино хуьре чIулав хамунин аскеррин тамам батальон ава. Мадни гьа ихьтин кьве взвод Славное хуьрени ава. ДНР-дин разведчикриз Яснобродовкада авай психиатрический клиникадин патарив гуьгьуллубур - арабар акуна.

Идалайни гъейри, гьакъидихъ кьунвай къецепатан уьлквейрин аскерар Дзержинскда, Димитровода, Славянскда, Краматорскда, Константиновкада, Мироновскдани ава. Верхнеторецкда тамам са ротадив агакьна гуржияр авайди, Горловкадинни Дзержинскдин арада авай Ветерок блокпостунал США-дин ва Польшадин аскерарни акуна.

ДНР-дин разведкади Одессадин портуниз личный составни аваз Израилдай летчик авачиз идара ийидай женгинин 14 самолет атанвайди къейдна. "Тайинарнава хьи, отставкада авай Израилдин аскервилин къуллугъчийри Украинадин МВД-дин "Ангриф" батальонда къуллугъда", - лагьана Басурина.

12-майдиз Верховный Радади сад лагьай сеферда кIелуналди, военный къуллугъдал къецепатан уьлквейрин гражданар желбдай ихтияр авайдан гьакъиндай закон кьабулна. Виликрай ара датIана хабар гуз хьайивал, Киевдин терефдал алаз женг чIугвазвай подразделенийрин, гьакIни ополченидин жергейра къецепатан государствойрин гражданар авайдан гьакъиндай малумарнай.

Алай вахтунда Донбассда гуьлле гунин ва фронтдин цIарцIивай яракьар къакъудунин режим кардик ква. Талукь тир икьрар "Нормандский кьуд уьлкведин (Украина, Россия, Германия, Франция) векилри 2015-йисан февралдиз Минскда кьиле фейи гуьруьшдин нетижайрин гьакъиндай къулар чIугунвай документра къалурнава. И кардизни килиг тавуна, чуьруькда авай кьве терефдини военный гьерекатар давамарунай ва залан техника ишлемишунай мукьвал-мукьвал сада-садак тахсир кутазва. Къайдаяр чIурзавайди международный гуьзчивалдайбуруни къейднава.

Коммунистри истемишда...

Госдумада КПРФ-дин фракциядихъ, Анатолий Сердюков Россиядин Оборонадин министерствадин кьиле авайла, и ведомствода рехъ гайи крариз талукь яз парламентдин ахтармишун кьиле тухудай ният ава. Идан гьакъиндай "ЦIийивилер" РИА-диз депутат Юрий Синельщикова суьгьбетна.

Адан гафаралди, и сеферда фракциядихъ виликан документдиз талукь яз конституционный законодательствадай ва государствадин эцигунрин комитетдин къейдер фикирда кьадай ният ава. Госдума килигун патал документдал агъа кIан 90 касди къулар чIугун лазим я, рикIел хкана Синельщикова.

Сердюкован кIвалахдиз талукь яз парламентдин ахтармишунар кьиле тухуз КПРФ кьве сеферда чалишмиш хьанай. Алай йисан майдиз и теклифдин тереф чарасуз лазим тир 226 депутатдикай 199-да хвенай, 35 акси хьана, сада сес хвена. А чIавуз комитетдин кьил Владимир Плигина гъавурдик кутурвал, "12 дуьшуьшдай къарар акъуднава, 35 дуьшуьшдай ахтармишунар давам жезва", и крарик къаришмиш жедай себебар парламентдихъ авач.

2013-йисан декабрдиз парламентдин кIанин палатади парламентский ахтармишунар кьиле тухуз ихтияр ганачир, и делодиз талукь яз уголовный кIвалахар кьиле тухванва лагьанай.

Евгения Васильевадин приговордиз талукь яз соцсетар ишлемишзавайбуруз жаваб яз, Оборонадин министерствода и ведомствадин эменнийриз талукь департаментдин кIвалахдихъ галаз алакъалу яз арадал атай чуьруьк себеб хьана 2012-йисан зулуз Сердюков отставкадиз ракъурнай. СМИ-ри Сердюкован лап мукьва кас я лугьузвай Евгения Васильевадилай "Оборонсервис" холдингдин бюджетдай са шумуд миллиард манат чуьнуьхунин гьакъиндай дело къарагъарнай.

2015-йисан 8-майдиз Москвадин Пресненский судди Евгения Васильевадиз 5 йис кар атIана. Гьакъикъатда ада дустагъда 2,5 йис акъудда. Судди адак гуьзчивалзавай коммерциядин къурулушриз Оборонадин министерствадин эменни къастуналди кьасухдай кIанин къиметрай маса гунай тахсир кутуна.

Рекъемар

- Киев Россиядин банкариз **25 миллиард** буржлу хьанва.
- Россияда алай вахтунда **13,3 миллион** инвалид яшамиш жезва.

ЦБ-дин курсуналди къени юкъуз:

1 доллар - 53,44 манат,
1 евро - 58,60 манат,
къизил (1 гр) - 2042,48 манат,
гимиш (1 гр) - 28,69 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИННИ ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

ИНФОРМАЦИЯДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ВЕЛИЕВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 18.30
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 8279

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управленидин регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

(Гь) - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Дербент шегьерда яшамиш жезвай Муграгъвияр Изафер ва Айнар НУРАГЬМЕДОВРИЗ:

ЯхцIурни цIуд, яхцIурни вад, къанни вад -
Пуд юбилей санал ала - вуч жен мад!
Сагъ яз, шад яз, бахтлу хьуй куь асирар,
Чун гьазур я чуьхуьз ахьтин "тахсирар".
Берекатрин бар пара хьуй бахчадин,
Безетмиш яз шад мехъерин хунча хьиз,
Гимишдикай брильянтрин къашар хьуй!
Куь рехъ цавун хважамжамдиз ухшар хьуй! Амин.

КУЬ ПУД ЮБИЛЕЙНИ САНАЛ ТЕБРИКЗАВАЙ МЕРД АЛИ, АДАН ХИЗАНАР, КУЬ ВЕЛЕДАР, ВИРИ БАГЪРИЯР...

Нумрадиз чар

Мергьяматлувал

Казим КАЗИМОВ

Яргъал йисара "Лезги газетда" зегьмет чIугур, гила ял язавай зи гьал садлагьана зайиф хьана ва больницадиз аватна.

И кардикай хабар хьайи зи жегьил йисарин дуст, гила "Просвещение" фондунин Президент, РД-дин лайихлу муаллим, и йикъара вичин 82 йис тамам хьун къейднавай Магьмуд Абдулжелилович Абдулкеримов, саки 300 километрдин рехъ атIана, Хуьруьгай зи патав атана акъатна. Духтуррин дарманрилайни дуствилин ихьтин алакъайри инсандин сагъламвал мягькемарзавайди я!

Чи арада кьиле фейи рахун ширрин цIарариз элкъвена:

Кьил - ястухдал, вилер - къава,
Зи гьал хьанвай гзаф жафа.
И кардикай хабар хьана,
Вун зи патав атанани?!

Стхаяр хьиз хьайи йисар,
Ягьни намус хвейи йисар,
Уьмуьр кардиз гайи йисар,
Дуьз лагь, рикIел хтанани?!

Зи агьвалат хабар жезмаз,
Къени ният рикIе аваз,
ВиртIедин регъ гъиле аваз,
Вун зи патав атанани?!

Къадир Аллагь - ЧIехи гьаким,
Ада рикIиз гана рагьим,
"Ви гьал гьикI я,
зи дуст Казим?" -
Вун зи патав атанани?!

Вуна зи руьгь шадарна, дуст,
ТIалар-квалар квадарна, дуст,
Цаварилай малаик хьиз,
Вун зи патав атана хьи!

Им я гьакъикъи дуствал ва тербиядин тарс.

"ДАГЪУСТАНДИН ДИШЕГЬЛИ" ЖУРНАЛ КХЬЕНВАЙБУРУЗ

Гьуьрметлу дустар! Журнал агакьнавач лугьуз редакциядиз арзаяр къвезвайвиляй чна хабар гузва хьи, гьазурнавай 2, 3, 4-нумраяр чар авачирвиляй типографияда къатканвай. Алай вахтунда абур чап ийиз башламишнава. Июндин вацра вири нумраяр (2, 3, 4) чапда ва абур кхьенвайбурув агакьда лагьана чаз хиве кьунва.

ТIалабда инжиклу тахьун ва чна умудзава йисан 2-пай патални куьне журнал кхьида.

Редактор П.ГЬУЬСЕЙНОВА

ТУЬКIУЬР ХЪУВУН

2015-йисан 21-майдиз акъатай 21-нумрадин "ЛГ"-дин 8-чина "Халисан устад" макъаладин автор Эйзудин Сайдумов яз кIелна кIанда.

Бажарагълубур

И.ШАФИГОВА,
Самур хуьруьн юкьван школадин 10-классдин ученица

Самурдин юкьван мектебдин муаллимри аялриз дерин чирвилер, чпин руьгьдикай пай гузва. Нетижада чи школьникри райондин олимпиадайра иштиракзава ва вилик жергейрин чкаяр кьазва.

Гьа ихьтинбурукай сад 5-классдин ученик **ФАРМАНОВ Османни** я. 29-апрелдиз Бут-Къазмайрин юкьван школада "Англоязычный Дагестан" лишандик квaз кьиле фейи викторинада Османа ингилис чIалалди вичи теснифнавай "Гъалибвилин югъ" шиир кIелна. Жюриди адаз хъсан къимет гана. Вичи теснифунин номинациядай ам грамота гваз хтана.

Османа мектебда авай са шумуд секцияда иштиракзава. Тарсара адахъ лап хъсан агалкьунар ава. Дамах гвачир, юлдашриз куьмек гудай хъсан дустни я. Спорт-дални адан гзаф рикI ала.

Чна умудзава чи мектебдин ученик Фарманов Османа гележегда жедай агалкьунралди вичиз тарсар гайи муаллимар уьзягъарда.

Къуй вахъ ви уьмуьрда мадни еке агалкьунар хьурай, Осман!

* * *

Райсудин НАБИЕВ

ЧIехи шаир Сулеймана хьиз, чIун галаз мани ядай саягъда шиирар кIелзавай жегьил Рамазана акурбур гьейранарзава. Шаирди хьиз, гьилерин, чинин уюнарни ийиз, шиирар кIелиз, ам мярекатрал экъечIзава.

10-класс акьалтIарзавай **ХАЗРАНОВ Рамазан** Эминхуьряй я. Адан рикI лезги чIалал, лезги литературадал гзаф ала.

Рамазана виликрайни шиирар кIелунин конкурсра иштиракна, кьвед, пуд лагьай чкаярни кьуна, лугьузва адаз лезги чIалални литературадин тарсар гузвай тежрибалу муаллим Жигерова Жамиляди.

ЧIехи Гъалибвилин 70 йисан вилик "Гуьлледи кьатIай цIар" ("Строка, оборванная пулей") лишандик квaз районда тухвай конкурсдани Рамазана 2-чка кьуна. И кардай адаз райондин образованидин управленидин Гьуьрметдин грамота гана.

Рамазан чпин мектебда кардик квай КВН-дин "Чубарукар" тIвар алай командадин капитанни я. Баркалла ваз, Рамазан!

КАСПИЙСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ КОЛЛЕДЖ
в микрорайоне Кемпинг

(Лицензия с 2008 года, госаккредитация с 2011 года) объявляет прием по специальностям:

на базе 9 классов:
- ***Сестринское дело -*** *квалификация* ***- медицинская сестра***
Срок обучения 3г. 10 мес., вступительные экзамены: русский язык, биология (тестирование)

на базе 11 классов:
- ***Сестринское дело -*** *квалификация* ***- медицинская сестра***
Срок обучения 2 г. 10 мес., ЕГЭ - русский язык, биология
- ***Фармация -*** *квалификация* ***- фармацевт***
Срок обучения 2г. 10 мес., ЕГЭ - русский язык, химия
- ***Ортопедическая стоматология -*** *квалификация* ***- зубной техник***
Срок обучения - 2г. 10 мес., ЕГЭ - русский язык, химия
- ***Стоматология профилактическая - квалификация - гигиенист стоматологический.***
Срок обучения 1г. 10 мес., ЕГЭ - русский язык, биология

Хаджалмахинский филиал
на базе 11 классов:
- ***Сестринское дело -*** *квалификация* ***- медицинская сестра***
Срок обучения 2г. 10 мес., ЕГЭ - русский язык, биология

АДРЕС: Каспийск, микрорайон Кемпинг,
тел: 8(8722) 67-38-27, 8(8722) 78-07-97, 9-988-274-99-99, 8988-449-34-34.

Уважаемые абитуриенты!

Для вас в очередной раз наступает самая горячая пора!
Поэтому спешим сообщить, что ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ объявляет набор на дневную и заочную форму обучения по направлениям подготовки:

Экономика
Юриспруденция
Государственное и муниципальное управление
Экология и природопользование
Прикладная математика и информатика
Лингвистика
Психология
Социальная работа

Абитуриенты, получившие по результатам 3-х ЕГЭ более 200 баллов, принимаются на дневную бюджетную форму обучения. Занятия проводят кандидаты и доктора наук из ведущих вузов. Для иногородних студентов предоставляется комфортабельное общежитие на территории студенческого городка.

тел.: 8(8722) 56-27-68
Адрес приемной комиссии: г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 80; www.miuniver.ru; E-mail: miudag@mail.ru

Научно-образовательный центр Российской академии образования
Инновационный Университет
Лицензия Серия ААА №000082 от 21.07.2010 г.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди уьмуьрдин юлдаш

ЛЮДМИЛА

рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз Эфендиев Феликс Абдурагьимовичаз ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Куплю слабые пчелосемьи
тел. 8988 201-50-23